

Tema broja / Feature

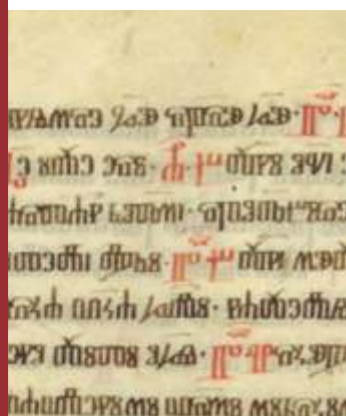
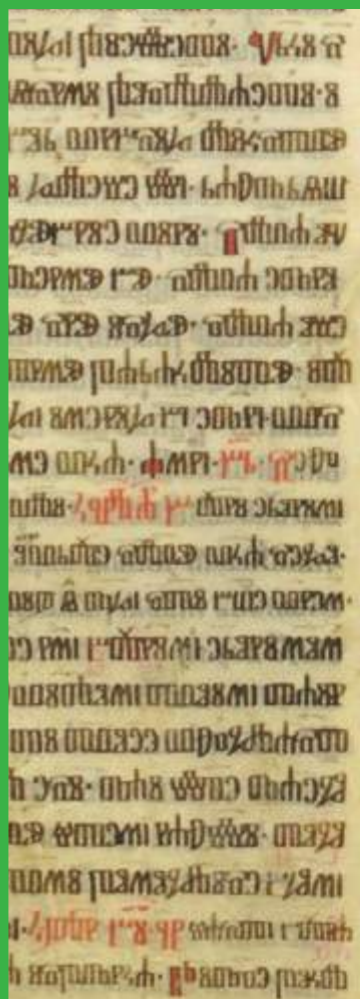
Kulturna baština
– hrvatska
glagoljica

Croatian
Glagolitic
heritage

Biseri riznice
NSK /
NSK
treasures

Brevijar Nikole
Brozića iz 1561.
godine

The Brozić
Breviary (1561)

LET'S GO GREEN!

Suradnja / Cooperation

1. međunarodna
konferencija
o zelenim
knjižnicama *Let's
Go Green!*

Let's Go Green! –
the world's first
international
conference on
green libraries

U fokusu / In the focus

Što donosi
Opća uredba o
zaštiti podataka
za knjižnično
poslovanje?

What does the
General Data
Protection
Regulation bring
for libraries?

IFLA CPDWL Satellite Meeting 2019

Zagreb, Croatia 20-21 August 2019

Librarians and information professionals as (pro)motors of change: immersing, including and initiating digital transformation for smart societies

Librarians and information professionals have the responsibility to be (pro)motors of digital change in their communities and to initiate digital transformation for smart societies. To participate in the creation of digital societies, information professionals need to be able to immerse themselves in the process of digital transformation, to include others in the journey and to initiate the transformational impetus required in their communities.

Programme subthemes:

- The importance of building information professionals' competencies in the domains of digital inclusion, critical thinking, argumentative reasoning, data literacy, open education resources;
- Evidence of information professionals as (pro)motors of digital transformation in society, through embedded librarianship, co-creation, e-participation, e-democracy, social networks and digital collaboration;
- The value of exploring new ways of working and learning through work in libraries and heritage institutions: makerspaces, the Internet of Things (IoT), smart services, robotics, assistive technologies, chatbots, smart learning and BYOD strategies;
- The development of new sets of competencies in the fields of big data ethics, privacy in the age of big data, data-protection officers, research data and open data repositories;
- The imperative for collaborative learning to ensure heritage institutions are technology-enabled through data-empowered services, data analytics and data visualisation;
- Coaching and peer mentoring of information professionals in the areas relating to the sustainability of libraries and heritage institutions, raising awareness and empowering of communities.

VENUE:

National and University Library in Zagreb

URL: <http://ifla.hkdrustvo.hr>

Email: cpdwl.ifla@gmail.com

IMPORTANT DATES:

Submission of papers: 25 February 2019

Notification to Submitters: 18 March 2019

Camera-ready papers: 1 July 2019

Conference dates: 20-21 August 2019

Organisers:

Supporters and sponsors:

IFLA CPDWL Satellite Meeting 2019 is held under the auspices of the Ministry of Culture of the Republic of Croatia

SADRŽAJ CONTENT

Uvodnik

str. 4

Editorial

page 5

- Davorka Pšenica, glavna urednica / Editor-in-chief

Tema broja

str. 7

Feature

page 15

- Kulturna baština – hrvatska glagoljica / Croatian Glagolitic heritage

U fokusu

str. 24

In the focus

page 27

- Što donosi Opća uredba o zaštiti podataka za knjižnično poslovanje? / What does the General Data Protection Regulation bring for libraries?
- Hrvatski ured za DOI u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu / The Croatian DOI Office

Biseri riznice NSK

str. 37

NSK treasures

page 39

- Brevijar Nikole Brozića iz 1561. godine / The Brozić Breviary (1561)

Suradnja

str. 42

Cooperation

page 43

- Potpisan *Sporazum o suradnji na razvoju i održavanju Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga* / Croatia's higher education institutions unite as signatories to the *Cooperation Agreement on the Development and Management of the Croatian National Union Catalogue*
- I. međunarodna konferencija o zelenim knjižnicama *Let's Go Green!* / *Let's Go Green!*, the world's first international conference on green libraries

Gost broja

str. 48

Guest of the issue

page 51

- Dijana Sabolović-Krajina, dobitnica Nagrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu za 2017. godinu / Dijana Sabolović-Krajina, the winner of the 2017 *National and University Library in Zagreb Award*

Događanja koja su ostavila trag / Major events

str. 56 / page 59

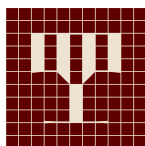
Ukratko / In brief

str. 85 / page 90

Nova izdanja NSK / Latest NSK publications

str. 101

Nakladnik / Published by: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu; **Za nakladnika / For the publisher:** dr. sc. Tatjana Petrić; **Glavna i odgovorna urednica / Editor-in-chief:** mr. sc. Davorka Pšenica; **Uredništvo / Editorial board:** Sandi Antonac, dr. sc. Dragica Krstić, dr. sc. Dijana Machala, dr. sc. Lobel Machala, Jelena Paurić, Renata Petrušić, Nela Marasović, mr. sc. Branka Purgarić-Kužić, dr. sc. Breza Šalamon-Cindori, Dobrila Zvonarek i Nikola Dubović; **Prevoditeljica / English translation, copy-editing and proofreading:** Dagmar Lasić; **Lektorica i korektorica / Copy-editing and proofreading for Croatian:** Zrinka Mikulić; **Grafički izgled / Page layout:** ZORO d. o. o., Gundulićeva 26, Zagreb; **Slog i priprema / Graphic design and typesetting:** Goran Hasanec i Dalibor Ferenčina; **Marketing i komunikacije / Marketing director:** Sandi Antonac; **Fotografije / Photographs by:** djelatnici procesa *Zaštitna snimanja i izrada preslika* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu / members of the NSK Imaging and Digitisation Division

Adresa uredništva / Principal office: Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Uredništvo Glasa NSK, Ulica Hrvatske bratske zajednice 4, 10 000 Zagreb, glas@nsk.hr, tel. 00385 1 6164 008; 00385 1 6164 009

ISSN 2584-3885 (Online)

Glas NSK objavljuje se jednom godišnje. / The Voice of NSK is published annually.

Poštovane čitateljice i poštovani čitatelji, pred vama je 15. broj časopisa [Glasa NSK](#), a ujedno, nakon osam godina, i zadnji broj koji potpisujem kao glavna urednica. Posebno mi je zadovoljstvo istaknuti kako sam časopis osmislila i uz potporu Uprave

[Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#) pokrenula 2010. godine. Časopis *Glas NSK* od ovoga će se broja objavljivati jednom godišnje, uoči svečanosti obilježavanja Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Svoj ću posao uređivanja, kao i kreativnoga promišljanja u stvaranju časopisa, ostaviti u nasljedstvo mlađim naraštajima djelatnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te sa sigurnošću mogu tvrditi kako će nastaviti tamo gdje sam stala i da će sve teme iz područja informacijsko-komunikacijskih znanosti odabirati, obrađivati i prikazivati na stručan, poučan i objektivan način. Vjerujem u njih jer su odrasli u društvu koje znanje cijeni i koje znanjem gradi neke nove puteve koji će budućim naraštajima omogućiti svijet dostojan življenja i učenja. Nije mi lako napustiti ovaj moj knjižničarski svijet jer on nije bio samo moj posao, on je bio i moj život. Nadam se da ću na zajedničkim druženjima, kao i savjetodavnom ulogom, još barem neko vrijeme ostati dijelom njega.

Dok me emocije nisu u potpunosti preplavile, posvetit ću se pisanju stručnoga dijela, odnosno uvoda u teme ovoga broja. Kako je 2018. godina bila [Europska godina kulturne baštine](#), i Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu pridružila se tomu obilježavanju s nekoliko bitnih projekata, i to izložbom *Book Art in Croatia* održanom u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Ljubljani, svečanim klapskim koncertom u čast maestru Dinku Fiju – *Fiofest 2018.*, Osmim festivalom hrvatskih digitalizacijskih projekata, izložbom *Books, directions, audiences* pripremljenom u suradnji s [Nacionalnom knjižnicom Republike Bugarske Sv. Ćiril i Metod](#) te izložbom *Hrvatska glagoljica* koja je održana u studenome i prosincu 2018. godine. Upravo je glagoljica kao najstarije hrvatsko pismo najvrjedniji potomak kulturne baštine koju u svojem fondu čuva Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu te smo joj iz toga razloga i posvetili temu broja.

O projektu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu *Hrvatska glagoljica* pisala je dr. sc. Irena Galić Bešker, koordinatorica [Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i](#)

[sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#). Riječ je o Projektu kojim se želi produbiti proučavanje toga jedinstvenog fenomena ne samo u hrvatskim već i u europskim razmjerima te na jednome mjestu okupiti rukopisnu i knjižnu građu na glagoljici. Istodobno, započeo je i rad na portalu [Glagoljica.hr](#), na kojem bi u budućnosti, osim uobičajene knjižnične građe, bila pohranjena sveukupna digitalizirana građa koja je povezana s glagoljicom. O izložbi *Hrvatska glagoljica* pisao je njezin autor Sandi Antonac. Izložba je prikazala najstarije hrvatsko pismo pod utjecajem povijesnoga razvoja, tipografije, kulturološkoga utjecaja i suvremene primjene te je izazvala zanimanje osobito mlađega naraštaja, što neizmerno veseli, jer će baština uvijek biti temeljna misao jednoga naroda i njegove bogate povijesti.

Gošća je ovoga broja dr. sc. Dijana Sabolović-Krajina, knjižničarska savjetnica i ravnateljica [Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ u Koprivnici](#) te dobitnica Nagrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu za 2017. godinu. Dijana Sabolović-Krajina sustavna je i organizirana osoba neizmjerne energije i entuzijazma te uspijeva u svem što radi. Uvijek s ponosom ističe kako su za njezin uspjeh zaslužni i njezini djelatnici. Razgovarati s njom bilo je iznimno ugodno jer njezina pozitivna energija brzo prelazi na sve koji je okružuju te sa sigurnošću možemo reći kako je Nagrada NSK dospjela u *prave ruke*, ruke koje zajedno s umom grade mostove i stvaraju nove prilike.

U središtu su ovoga broja dvije zanimljive stručne teme. Prva glasi Što donosi Opća uredba o zaštiti podataka za knjižnično poslovanje?, a druga je [Hrvatski ured za DOI u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu](#). Autorica prve teme Anita Katulić ističe kako Uredba predstavlja bitan trenutak u području razvoja zaštite privatnosti i osobnih podataka europskih građana, dok nas u drugoj temi njezine autorice Danijela Getliher i Silvana Šehić obavješćuju o utemeljenju Hrvatskoga ureda za DOI koji posreduje između hrvatskih nakladnika i registracijske agencije [Crossref](#) pri dodjeli DOI-ja znanstvenim i znanstveno-stručnim časopisima.

Brevijar Nikole Brozića iz 1561. godine pravi je biser riznice Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Prekrasan je to primjerak glagoljske knjige, koji je dio fonda Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu postao 2006. godine. I o njem piše dr. sc. Irena Galić Bešker, koordinatorica Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Nabavljeni primjerak nekoć je pripadao obitelji Macclesfield. O tome svjedoči obiteljski grb koji je utisnut na *recto* strani prvih triju listova, a na poledini prednje strane korica nalijepljen je obiteljski ekslibris.

Surađivati s drugim ustanovama, osobito ako su iz istoga ili srodnoga područja djelovanja, za Nacionalnu i sveučiliš-

EDITORIAL

lišnu knjižnicu u Zagrebu je imperativ. Takvih je suradnji mnoštvo, a za ovaj smo broj izdvojili dvije od njih. Nećemo reći da su najbitnije, jer svaka je bitna na svoj način, nego su temom najprimjerenije ovom broju. Prva je suradnja na razvoju i održavanju [Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga](#) i o tome je potpisan Sporazum. O tome tko je sve surađivao u Hrvatskome nacionalnom skupnom katalogu piše nam Maja Priselac. Druga je suradnja ostvarena u organizaciji svjetski prepoznate 1. međunarodne konferencije o zelenim knjižnicama *Let's Go Green!*, a o toj nas suradnji izvješćuje Ana Rubić, jedna od njezinih začetnica.

Bio je tu velik broj događanja u organizaciji ili suorganizaciji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. O nekima smo izvješćivali u rubrici *Događanja koja su ostavila trag*, a o nekima u rubrici *Ukratko*, no kao i suradnje, sva su nam ona bitna jer, osim prepoznatljivosti Knjižnice i njezinih djelatnosti, pridonose i osvješćivanju javnosti o kulturi koju treba čuvati i njegovati. Ona nije nužna za preživljavanje, ali je nužna za uživanje u svijetu koji na okružuje.

Predstavljamo vam i nova izdanja Knjižnice te vjerujemo kako ćete među njima pronaći nešto za sebe i vaše poslovne suradnike. Poseban je to dar jer ostaje u trajnome vlasništvu.

Na kraju vam svima želim poručiti da uživajte, posebno u onome što radite i s onima s kojima radite, jer to nije samo smisao života, to je život. Časopisu *Glas NSK* želim mirno more i dugu plovidbu.

Davorka Pšenica,
glavna urednica

Dear readers,

before you is the 15th issue of The [Voice of NSK](#) and also the last issue with me as the journal's editor-in-chief.

It was a great pleasure to act in this capacity for eight years, after I started the journal with the support of the Library's management in 2010. From this issue on, the journal will be published annually, as part of the [National and University Library](#) in Zagreb Day celebration programme.

I will pass on my editorial responsibilities to the younger generations of the staff of the National and University Library in Zagreb, of whom I am confident that they will maintain the journal's well-established policy of covering topics and issues in the field of information and communication sciences in a competent and professional way. I firmly believe in them since they professionally grew up in an environment that values knowledge and uses it to build new paths, so that future generations would inherit a world where the standard of worthy living is learning. It is far from easy for me to leave the world of libraries, since it was not only my work, but my life as well. I therefore hope that there will be some future occasions and opportunities for me to offer useful advice or some other form of assistance and thus stay a part of it, at least for a while.

Now, before I am completely overcome with emotions, let me present to you this issue's attractive content.

Since the European Commission declared the year 2018 the [European Year of Cultural Heritage](#), the National and University Library in Zagreb joined this EU initiative with several of its own projects and programmes – the *Book Art in Croatia* exhibition, which the Library organised together with the National and University Library in Ljubljana (NUK), *Fiofest* concert, commemorating the work of maestro Dinko Fio, *Eight Festival of Croatian Digitisation Projects*, the *Books, Directions, Audiences* exhibition, jointly organised by the [Library and St. Cyril and Methodius National Library of Bulgaria \(NKRB\)](#), and the *Croatian Glagolitic Heritage* exhibition. Since Glagolitic, the oldest Croatian alphabet, represents the fundamental element of national cultural heritage preserved in the Library's collections, we have made it the focal point of this issue's *Feature* section.

A detailed presentation of the Library's *Croatian Glagolitic Heritage* project was given in the *Feature* section's main article, authored by the Head of the [NSK Manuscripts and Old Books Collection](#) Irena Galić Bešker. The project was launched for the purpose of enabling a more comprehensive research on this unique alphabet and the related heritage, not just in Croatia but

on an international level as well, by bringing together in one place the available manuscript and book material in Glagolitic. The *Croatian Glagolitic Heritage* exhibition, which presented this remarkable old script from the perspective of its historical development, typography, its cultural impact and contemporary use, was presented by its author Sandi Antonac. It is immensely encouraging that the exhibition attracted great interest from the members of the younger generations, since this foretells a bright future when it comes to the preservation of Croatia's cultural heritage and historical legacy.

Presented in the *Guest of the issue* section is Dijana Sabolović-Krajina, Director of the [Fran Galović Public Library in Koprivnica](#) and the winner of the 2017 *National and University Library in Zagreb Award*. Ms Sabolović-Krajina's boundless professional energy and enthusiasm, coupled with her exceptional organisational and management skills, make successful every project that she starts. Constantly emphasising the significance of a strong team spirit, she always insists that her professional success is not only her own, but also the success of all those who she works with. The interview Ms Sabolović-Krajina gave for this issue convinced me even more that the Library's award is in the right hands, the hands that will surely build many more bridges and opportunities in Croatian librarianship.

This issue's *In the focus* section brings two very interesting articles – the first addresses issues surrounding the relatively recently enforced General Data Protection Regulation (GDPR), while the other presents the work of the Croatian DOI Office. Anita Katulić, the author of the feature on GDPR, presents in greater detail how the Regulation is to be implemented in library activities in view of the improved privacy and personal data protection standards brought about by the GDPR regulations. The authors of the feature on the Croatian DOI Office Danijela Getliher and Silvana Šehić describe how the Office acts as an intermediary between Croatian publishers and the [CrossRef](#) registration agency with regard to the assignment of DOIs to scientific and professional journals, thus significantly increasing the visibility and availability of Croatia's scientific output on a global scale.

The *NSK treasures* section brings a feature by the Head of the NSK Manuscripts and Old Books Collection Irena Galić Bešker presenting The Brozić Breviary. This true gem of Glagolitic heritage, which was published in 1561 and included in the Library's Manuscripts and Old

Books Collection in 2006, once belonged to the Macclesfield family, as is indicated by the family's coat of arms printed on the recto pages of the first three leaves, and the family bookplate (ex libris) pasted on the upper cover's inner side.

The National and University Library in Zagreb makes it its priority to foster cooperation with other cultural institutions, especially those from the same or affiliated fields. Thus, this issue's *Cooperation* section presents two out of many such cooperation projects. The section's first feature, authored by Maja Priselac, brings a report on the signing of the *Cooperation Agreement on the Development and Management of the [Croatian National Union Catalogue](#)*, which brought together seven major Croatian higher education institutions. The second feature presents the Library's cooperation project that resulted in the organisation of the world's first conference on green libraries *Let's Go Green!*, the report on which was written by Ana Rubić, one of the conference's initiators.

The *Major events* and *In brief* sections bring reports on some of the numerous programmes and events organised or co-organised by the National and University Library in Zagreb. Although the section presents only some of the events, all of them play an equally important role in increasing the recognisability of the Library and its activity and contribute to raising public awareness of the significance of culture and the need to protect it. Regardless of not being essential for sheer survival, culture is nevertheless vital for enjoying the world around us.

The issue also presents the Library's latest publications, so if you are thinking about a valuable and lasting present to yourself or to your business partners, you will be able to choose several from quite a collection.

Finally, I will finish by encouraging you all to enjoy everything you do, especially your work, and share that enjoyment with those around you, since that is not the point of life, that is life itself. I wish *The Voice of NSK* all the best in continuing its journey and that journey to last for a long time to come.

Davorka Pšenica,
Editor-in-chief

Kulturna baština – hrvatska glagoljica

Potaknuti građane na istraživanje bogate i raznovrsne kulturne baštine Europe, slaviti, razumijevati i štiti njezinu jedinstvenu vrijednost te promišljati o mjestu koje kulturna baština zauzima u našim životima ciljevi su [Europske godine kulturne baštine](#), manifestacije koja se 2018. godine obilježavala širom Europe. [Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu](#), kao hram kulture i baštine, pridružila se tomu obilježavanju s nekoliko bitnih projekata, i to izložbom „Book Art in Croatia“ održanom u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Ljubljani, svečanim klapskim koncertom u čast maestra Dinku Fiju – „Fiofest 2018.“, Osmim festivalom hrvatskih digitalizacijskih projekata, izložbom Books, Directions, Audiences“ pripremljenom u suradnji s [Nacionalnom knjižnicom Republike Bugarske „Sv. Ćiril i Metod“](#) te izložbom „Hrvatska glagoljica“ koja je održana u studenome i prosincu 2018. godine.

Izložba „Hrvatska glagoljica“ bila je istodobno i završnica prošlogodišnjega ciklusa afirmacije vrijedna dijela bogate hrvatske kulturne baštine, najstarijega hrvatskog pisma koji je počeo proglašenjem Dana glagoljice 22. veljače i uspostavom portala [Glagoljica.hr](#), a nastavio se nizom manifestacija, predavanja i izložaba, kao i odabirom za glavnu temu [Mjeseca hrvatske knjige 2018. godine](#).

Jedna je od najbitnijih zadaća Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu identificirati i očuvati hrvatsku kulturnu baštinu i učiniti je dostupnom istraživačima, znanstvenicima te široj zajednici radi povezivanja baštine s novim tehnologijama i inovativnim pristupima njezina očuvanja i predstavljanja. [Projekt „Hrvatska glagoljica: digitalizacija građe i uspostava digitalne zbirke“](#) samo je jedan od primjera dobre prakse takva pristupa koje predstavljamo u ovoj temi broja.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu pokrenula je 2017. godine projekt *Hrvatska glagoljica* kako bi produbila proučavanje toga jedinstvenog fenomena ne samo u hrvatskim već i u europskim razmjerima. Istaknuti hrvatski znanstvenici i proučavatelji glagoljice spremno su se odazvali pozivu na suradnju, pristavši da im se radovi objave u digitalnome obliku bez naknade. [Ministarstvo kulture Republike Hrvatske](#) novčano je poduprlo projekt posvećen hrvatskoj glagoljici u kojem, osim Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, sudjeluju relevantne znanstvene ustanove te sveučilišne knjižnice iz drugih hrvatskih gradova.

Digitalizacija glagoljskih predložaka odvijala se u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, u čijoj je Zbirci rukopisa i starih knjiga pohranjen vrijedan fond glagoljskih rukopisa i knjiga. Usporedno s digitalizacijom rukopisne i knjižne građe na glagoljici započeo je rad na portalu [Glagoljica.hr](#), na kojem bi u budućnosti, osim ustaljene knjižnične građe, bila pohranjena sveukupna digitalizirana građa koja je povezana s glagoljicom. Portal je pokrenut kako bi se stvorilo jedinstveno mjesto na kojem će biti dostupna bogata i raznovrsna građa na glagoljici, pismu koje je utkano u hrvatski kulturni identitet od početaka europskoga tiskarstva pomičnim slovima pa sve do današnjih dana. Kameni spomenici s uklesanim glagoljskim natpisima, umjetnička djela nadahnuta glagoljicom te glazbeni napjevi koji su zapisani glagoljicom također će biti uvršteni na ovaj Portal. Brojni znanstveni i stručni radovi hrvatskih i inozemnih filologa i slavista koji se odnose na glagoljicu našli su svoje mjesto na Portalu. Iako se

knjige na glagoljici danas objavljuju samo kao pretisci ili faksimilski pretisci, zanimanje za to hrvatsko pismo nije posve iščeznulo. Glagoljicom se danas bave ne samo istraživači i sveučilišni profesori već i amateri, nastojeći je što više približiti mladim naraštajima.

U bogatu fondu Zbirke rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pohranjene su 62 jedinice rukopisne i 35 jedinica knjižne građe na glagoljici, koja je tiskana u dugome četiristoljetnom razdoblju. Tiskanje građe na glagoljici započelo je u 15. stoljeću, djelovanjem prvih europskih tiskara u kojima su se otiskivala glagoljska slova u Veneciji i Senju. Nastavilo se u 16. stoljeću, kada su djelovale senjska tiskara, tiskara modruškoga biskupa Šimuna Kožičića u Rijeci te protestantska tiskara u Urachu. Potom, gotovo tri stoljeća djelovala je višejezična tiskara rimske Kongregacije za širenje vjere, u kojoj su se, uz ostalo, tiskale i glagoljske knjige. Na kraju, početkom 20. stoljeća kratkotrajno je djelovala glagoljska tiskara na Krku.

Glagoljske inkunabule i postinkunabule. Senjska i riječka tiskara

Glagoljske knjige objavljivale su se već u najranijem razdoblju tiskanja tehnikom pomičnih slova. Slova glagoljske azbuke rezala su se i slagala usporedno sa slovima najraširenijega europskog pisma – latinice te se potom otiskivala u najljepšim i najvrjednijim primjercima knjiga iz ranoga razdoblja europskoga tiskarstva. Od ukupno pet dosad poznatih glagoljskih inkunabula, čak su četiri knjige liturgijske namjene, i to dva misala i dva brevijara.

Stilizirano glagoljsko slovo V na početku evanđeoskoga odlomka, temporal glagoljskoga prvotiska, list označen tipografskom signaturom a2. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga, signatura RI-45°-62 primjerak b. / *Missale Romanum glagoliticum* (1483). Stylised Glagolitic letter V at the beginning of the opening verse of one of the gospels. NSK Manuscripts and Old Books Collection, shelfmark RI-4°-62.

Prva knjiga na hrvatskome jeziku otisnuta je 22. veljače 1483. godine bez naznake mjesta tiskanja u kolofonu. Bio je to *Misal po zakonu rimskoga dvora*. *Glagoljski misal*, također *po zakonu rimskoga dvora*, otisnut je u Senju 7. kolovoza 1494. godine. Bila je to prva glagoljska knjiga za koju se pouzdano zna da je tiskana na hrvatskome području. Od dvaju glagoljskih brevijara koja su otisnuta kao inkunabule, oba pisana *po zakonu rimskoga dvora*, jedan je tiskan 1491., a drugi, odnosno *Baromićev brevijar*, otisnut je 13. ožujka 1493. godine. Mjesto tiskanja prvoga glagoljskog brevijara koji je otisnut 1491. godine još uvijek nije utvrđeno jer jedinomu sačuvanom primjerku nedostaje kolofon. U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu pohranjena su samo dva izvorna primjerka Misala iz 1483. i dva primjerka Brevijara iz 1493. godine.

Jedina glagoljska inkunabula koja nije namijenjena liturgijskoj svrsi bila je *Spovid općena*. Riječ je o priručniku namijenjenju svećenicima za obavljanje ispovijedi, koji je u 15. stoljeću napisao znameniti franjevački propovjednik i duhovni pisac Michele Carcano, a na hrvatski ga je jezik preveo Jakov Blažiolović. U kolofonu je naveden samo nadnevak tiskanja, i to 25. travnja 1496. godine, a mjesto tiskanja utvrđeno je naknadnim istraživanjima tipografsko-tehničkih osobina jedinoga sačuvanog primjerka. Senjska glagoljska tiskara djelovala je u razdoblju od 1494. do 1508. godine u kući Silvestra Bedričića. Među sedam glagoljskih knjiga koje su

otisnute u senjskoj tiskari dvije su liturgijske – misal i ritual, a pet su knjiga prijevodi i preradbe onodobnih omiljenih naбожно-poučnih književnih djela. Njihove naslove navodimo abecednim redoslijedom – *Korizmenjak*, *Meštirija od dobra umrtija s Ritualom*, *Mirakuli Blažene Djeve Marije*, *Naručnik plebanušev* i *Transit sv. Jeronima*. Liturgijske knjige i tipografski se razlikuju od preostalih izdanja senjske tiskare jer su otisnute dvobojno u crvenoj i crnoj boji.

Spovid općena jedina od svih senjskih izdanja ima tipografski znak iznad kolofona. Taj se znak sastoji od pravokutnika s dvostrukim okvirom, podloga je znaka crna, a na bijeloj podlozi otisnuti su križ i krug s dvostrukim okvirom. U krugu su na bijeloj podlozi dva ukrižna slova L, a iznad je kruga križ, također na bijeloj podlozi.

Glagoljska tiskara u Rijeci djeluje u gotovo polugodišnjem razdoblju od 15. prosinca 1530. do 27. svibnja 1531. godine u kući modruškoga biskupa Šimuna Kožičića Benje (1460. – 1536.), koji se zauzimao za obnovu Katoličke Crkve te isticao potrebu žurne pomoći Hrvatima u borbi protiv nadiruće turske opasnosti. U Kožičićevoj je tiskari otisnuto šest naslova koji su navedeni kronološki, i to *Oficii Blažene Devi Marie*, *Bukvar*, *Misal hrvatski*, *Knjižice krsta*, *Knjižice od žitija rimskih arhiereov i cesarov* i *Od bitija redovničkoga knjižice*. Sve knjige otisnute u riječkoj tiskari, osim *Bukvara*, imaju u kolofonima naveden nadnevak objavljivanja. Na nekim je knjigama iz kolofona čitljivo da su tiskane *v hižah prebivanié* modruškoga biskupa Šimuna Kožičića Benje, dok je na drugim izdanjima bez kolofona, kao na primjer *Psaltir/Bukvar*, pripadnost primjerka riječkoj tiskari po Kožičićevu tipografskom znaku. Među izdanjima Kožičićeve tiskare u Rijeci tri su liturgijske knjige – *Oficii Blažene Devi Marie*, *Misal hrvatski* i *Knjižice krsta*, jedna početnica *Bukvar*, knjiga životopisa rimskih careva i papa *Knjižice od žitja rimskih arhiereov i cesarov* te priručnik koji govori o tome kakav treba biti redovnik *Od bitja redovničkoga knjižice*.

Osim senjskih i riječkih izdanja, od glagoljskih postinkunabula treba spomenuti još i prvu glagoljsku početnicu iz 1527. godine te dvije liturgijske knjige – misal i brevijar. Prva glagoljska početnica otisnuta je u venecijanskoj tiskari Andrije Torresanija 1527. godine. *Misal koji je redigirao fratar konventualac Pavao Modrušanin* urešen je prekrasnim drvorezima i inicijalima. Tiskali su ga u Veneciji Francesco Bindoni i Maffeo Pasini 1528. godine. Brevijar koji je priredio omišaljski župnik Nikola Brozić tiskan je 1561. godine u tiskari kojom su upravljali unuci Andrije Torresanija i poznat je pod nazivom *Brozićev brevijar*. Taj je brevijar zapravo novo izdanje Baromićeva brevijara iz 1493. godine, kojemu su dodane nove službe, a tekst je više pohrvaćen. Objavljivanje Brozićeva brevijara označilo je u jezičnome smislu kraj višestoljetnoga prirodnog razvoja hrvatske redakcije staroslavenskoga jezika. Sljedeća liturgijska knjiga objavljena je nakon gotovo sto godina rusificiranom redakcijom staroslavenskoga jezika. U me-

...
D...
O...
O...
O...

...
O...
O...
O...
O...

...
O...
O...
O...
O...

...
O...
O...
O...
O...

...
O...
O...
O...
O...

...
D...
D...
D...
D...

...
D...
D...
D...
D...

...
D...
D...
D...
D...

...
D...
D...
D...
D...

...
D...
D...
D...
D...

...
D...
D...
D...
D...

...
D...
D...
D...
D...

...
D...
D...
D...
D...

...
D...
D...
D...
D...

...
D...
D...
D...
D...

Misal hrucki, 1531., Rijeka : (Kožićev tipografski znak). Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga, signatura RIIA-8*-8./The Croatian Missal (1531). Woodcut initials in the Common of Saints of the missal by Šimun Kožićić Benja. NSK Manuscripts and Old Books Collection, shelfmark RIIA-8*-8.

đuvremenu su glagoljske knjige tiskane u tiskari koja je djelovala u njemačkome gradu Urachu pokraj Tübingena.

Glagoljaška tiskara u Urachu pokraj Tübingena

Nakon objavljivanja Brozićeva brevijara u Veneciji 1561. godine sjedište glagoljskoga tiskarstva nakratko je postao Urach, njemački gradić pokraj Tübingena, gdje je glagoljska tiskara djelovala u razdoblju od 1561. do 1564. godine. Za pokretanje glagoljske tiskare puno se zalagao slovenski pisac i reformator Primož Trubar (1508. – 1586.), a materijalno je njezin rad najviše podupirao barun Hans Ungnad Weissenhof (1493. – 1564.), bivši vrhovni kapetan u Hrvatskoj i Slavoniji. Glagoljska slova za urašku tiskaru izrađena su po uzoru na slova iz glagoljske početnice koja je tiskana 1527. godine, a lijevana su u Nürnbergu i Reutlingenu. Stjepan Konzul Istranina (1521. – ?) i Anton Dalmatin (? – 1579.) aktivno su sudjelovali u radu uraške tiskare kao pisci, prevoditelji i korektori njezinih izdanja, pri čem se Stjepan Konzul Istranin osobito bavio glagoljskim izdanjima. U uraškoj je tiskari od 1561. do 1564. godine otisnuto četrnaest glagoljskih knjiga, što predstavlja gotovo polovicu sveukupna broja knjiga otisnutih u toj tiskari. Nakon Ungnadove smrti uraška je tiskara bila zaplijenjena i preseljena u Austriju. Njezina je slova poslije na Trsat donio poznati predstavnik katoličke obnove Franjo Glavinčić (1586. – 1650.) s namjerom da u Rijeci tiska glagoljske knjige, no slova su 1626. godine prevezena u Rim, nakon čega brigu o tiskanju glagoljskih knjiga preuzima Kongregacija za širenje vjere. U Zbirci rukopisa i starih knjiga čuva se pet knjiga na glagoljici koje su tiskane u uraškoj tiskari. Opsegom najveće izdanje uraške protestantske tiskare bio je hrvatski prijevod Novoga zavjeta. Anton Dalmatin i Stjepan Konzul Istranin na hrvatski su jezik preveli sve novozavjetne knjige. Prijevod je tiskan u dvama bibliografskim svescima. U prvome su svesku prevedena sva četiri evanđelja i *Djela apostolska* 1562. godine. *Apostolske poslanice* i *Otkrivenje sv. Ivana apostola* tiskani su u drugome svesku 1563. godine. Uz temeljni nakladnički pothvat, kakav je bio prevodenje Novoga zavjeta na hrvatski jezik, u uraškoj su tiskari objavljena još i druga istaknuta djela protestantskoga pokreta. Prema Trubarovim djelima na hrvatski su jezik prevedena djela namijenjena poučavanju, i to *Katehismus* (1561.) i *Ar-*

tikuli ili Deli prave stare krstianske vere 1562. godine. *Postilla* (1562.) donosi čitanja evanđeoskih odlomaka i njihova tumačenja za sve nedjelje u godini te za pojedine svetačke blagdane. Djelo je prijevod Trubarove Kratke postile, koja je sastavljena prema Lutherovim, Brenzovim, Lossiusovim i Melanchthonovim spisima. Glagoljska knjiga *Edni kratki razumni nauci* (1562.) preradba je djela istaknutoga protestantskog propovjednika Philippa Melanchthona.

Glagoljska izdanja uraške tiskare vrijedan su doprinos jezičnoj i kulturnoj povijesti Hrvata. Proučavanje jezika i pravopisa tih izdanja zasigurno je vrijedna i bitna zadaća budućih jezikoslovnih istraživanja.

Rimska tiskara Kongregacije za širenje vjere

Ubrzo nakon utemeljivanja Kongregacije za nauk vjere – *Congregatio de propaganda fide* utemeljena je 1626. godine i njezina tiskara, koja preuzima brigu o tiskanju glagoljskih knjiga. Od 1626. do 1909. godine, kada Propagandina tiskara postaje dijelom tijela koje se zove *Tipografia poliglotta Vaticana*, tiskano je u njoj 19 glagoljskih knjiga. U tome višestoljetnom razdoblju glagoljska izdanja za tisak priređivali su franjevac i glagoljski pisac Rafael Levaković (1597. – 1649.), rimski profesor Ivan Paštrić (1636. – 1708.), zadarski nadbiskup Matej Karaman (1700. – 1771.), rapski biskup Petar Gocinić Galzigna (1740. – 1823.) i jezikoslovac Dragutin Antun Parčić (1832. – 1902.).

Jezik Propagandinih glagoljskih izdanja u razdoblju od 1631. do 1791. godine obilježen je znatnijim unošenjem istočnoslavenskih elemenata u staroslavenski jezik. U usporedbi s liturgijskim glagoljskim knjigama koje su objavljivane od 1483. do 1561. godine i u kojima je prevladala hrvatska redakcija staroslavenskoga jezika, Propagandine liturgijske knjige tiskane glagoljicom odlikuju se hrvatskom redakcijom staroslavenskoga jezika koja je bila podložna snažnoj rusifikaciji. Znatno unošenje istočnoslavenskih elemenata u jezik glagoljskih liturgijskih knjiga bilo je potaknuto ponajviše nastojanjima za ujedinjenjem zapadnih i istočnih kršćana. Nakon dugotrajne rusifikacije hrvatske redakcije staroslavenskoga jezika krajem 19. stoljeća ponovno se počinje uvoditi hrvatska redakcija staroslavenskoga jezika, najvećim dijelom nastojanjima hrvatskoga jezikoslovca Dragutina Antuna Parčića.

akademik Josip Bratulić

Danas glagoljica može biti preko digitalizacije prisutna kod svakoga ljubitelja toga drevnog pisma. U svoje računalo može lako unijeti brojne fontove glagoljičkoga pisma. Onaj koji želi takav tekst čitati, može ga i pročitati na glagoljici, a može ga u računalu presloviti na latiničko pismo.

Glagoljična slova preselila su se i na modne predmete: kravate, ovratnike i ukrasne pojaseve. Svugdje prepoznajemo njezinu posebnost i ljepotu. Dobro je imati na umu i nazive slova glagoljičkoga pisma: „Ja koji poznajem slova, pismo, Pismo – Bibliju, tvrdim da je veoma dobro živjeti na zemlji.“ Mi smo Hrvati dionici te dragocjene baštine jer smo je čuvali, unatoč pritiscima, i sačuvali do danas.

Prve glagoljske liturgijske knjige koje su objavljene u Propagandinoj tiskari nastale su djelovanjem glagoljaškoga pisca Rafaela Levakovića (1597. – 1649.). [Glagoljski misal](#) u Levakovićevoj redakciji, ujedno i prvi misal koji je objavila Propagandina tiskara, tiskan je 1631. godine. Brevijar¹ u Levakovićevoj redakciji objavljen je 1648. godine, također na glagoljici. Naslovi obiju liturgijskih knjiga otisnuti su dvojezično i dvopismeno – na latinskome i hrvatskome jeziku te na latinici i glagoljici. Levaković je u jezik glagoljskih liturgijskih knjiga unio mnoštvo istočnoslavenskih elemenata, označivši tako prekid višestoljetnoga pisanja i tiskanja glagoljskih liturgijskih knjiga na hrvatskoj redakciji staroslavenskoga jezika. Osim misala i brevijara, Levaković je za tisak priredio dva prijevodna djela i jednu glagoljsku početnicu. Godine 1628. objavljen je prijevod katekizma *Dottrina christiana breve* talijanskoga isusovca Roberta Bellarmina. Glagoljski obredni priručnik [Ispravnik za erei ispodvidnici i za pokornih](#) isusovca Juana Polanca koji je na hrvatski jezik preveo svećenik Šime Budinić u Levakovićevoj je preradbi objavljen 1635. godine. Prvo izdanje Levakovićeve glagoljske početnice *Azbukividnèk slovinskij*, u kojoj se on umnogome oslanjao na glagoljsku početnicu objavljenju 1527. u Torresanijevoj tiskari, objavljeno je 1629. godine. Levakovićeve glagoljske knjige poslije je dotjerao rimski profesor dogmatike Ivan Paštrić (1636. – 1708.), ne mijenjajući mnogo jezik prethodnih izdanja. U Paštrićevoj su redakciji sljedećih godina objavljene tri glagoljske knjige – brevijar, početnica i misal. Godine 1688. objavljeno je drugo izdanje Levakovićeve brevijara iz 1648., kojemu je na kraju dodan svetački oficij. Drugo izdanje Levakovićeve glagoljske početnice iz 1629. u Paštrićevoj je redakciji objavljeno 1693. godine, a [redigirano izdanje Levakovićeve misala](#) iz 1631., objavljeno je 1706. godine. Sljedeće godine Ivan Paštrić objavio je izvod iz toga Misala pod naslovom [Mise za umervšie](#). Misal i brevijar u Paštrićevoj redakciji također imaju dvojezične i dvopismene naslove – na latinskome jeziku i latinici te na hrvatskome jeziku i glagoljici.

Zadarski nadbiskup Matej Karaman (1700. – 1771.) još je dosljednije rusificirao jezik [Rimskoga misala](#) koji je u njegovoj redakciji objavljen 1741. godine. Naslov Misala naveden je na dva jezika i na dva pisma – na latinskome i hrvatskome jeziku te na latinici i glagoljici. Glagoljska početnica koju je priredio Karaman doživjela je čak četiri izdanja. Prva dva izdanja tiskana su u Rimu u tiskari Kongregacije za nauk vjere [1739.](#) i [1753.](#) godine, a naslovna stranica i tekst otisnuti su usporedno glagoljicom i ćirilicom. Treće i četvrto izdanje Karamanove početnice otisnuto je samo glagoljicom, ali ne u Propagandinoj tiskari, već u venecijanskoj tiskari Dimitrija Teodozija, i to

¹ Za liturgijsku knjigu sa sustavno poredanim molitvenim tekstovima i čitanjima za sve dane u godini i sate u danu u cijelome tekstu dosljedno se koristi naziv brevijar. On odgovara nazivu časoslov koji nalazimo na naslovnim stranicama Propagandinih izdanja.

treće izdanje iz [1763.](#), te četvrto izdanje iz [1788.](#) godine u rimskoj tiskari Antonija Fulgonija. Karaman je smatrao kako bi crkvenoslavenski jezik istočnoslavenske redakcije trebao postati jedinim književnim jezikom Hrvata i otuda njegovo još dosljednije unošenje istočnoslavenskih elemenata u jezik glagoljskih liturgijskih knjiga.

Posljednje izdanje glagoljskoga brevijara u rusificiranoj redakciji Propaganda je objavila [1791.](#) godine. Izdanje su pripremili Matej Sović i Matej Karaman, a dopunio ga je rapski biskup Petar Gocinić (Galzigna), uz pomoć i suradnju Antona Juranića. Osim glagoljskoga brevijara, u Propagandinoj je tiskari 1791. godine objavljen još i oficij. Drugi dio toga oficija preveo je dobar poznavatelj crkvenoslavenskoga jezika Anton Juranić.

Misal koji je Propagandina tiskara objavila 1893. godine u redakciji jezikoslovca Dragutina Antuna Parčića (1832. – 1902.) u jezikoslovnome smislu bio je povratak višestoljetnoj hrvatskoj redakciji staroslavenskoga jezika. Antun Parčić iz teksta je Misala uklonio ruske riječi i u njegov je jezik unio elemente starohrvatske redakcije crkvenoslavenskoga jezika. Glagoljski tekst Misala Parčić je priredio oslanjajući se na tekstove starih glagoljskih rukopisa. Napravio je i oblikovao matrice za glagoljska slova kojim je Misal tiskan. Drugo izdanje Parčićeva misala objavljeno je 1896. godine. Treće izdanje objavljeno je 1906. godine u redakciji i s dopunama Josipa Vajsa.

Antun Parčić priredio je za tisak [dodatak Karamanovu misalu](#) iz 1741. koji je u Propagandinoj tiskari objavljen 1881. godine te koji počinje naslovom *Čin i pravilo misi*.² Godine 1894. u Propagandinoj je tiskari pod naslovom *Misi za umrvšie* objavljena služba za pokojne iz Parčićeva misala. Prigodnica koju je Parčić posvetio ustoličenju krčkoga biskupa Franje Feretića u Propagandinoj je tiskari objavljena 1880. godine. Od svih glagoljskih izdanja koje je objavila rimska Propagandina tiskara, jedino je na Parčićevoj prigodnici službeni naziv tijela pri Svetoj Stolici koje se dugo bavilo pitanjima vjere otisnuto glagoljicom i na hrvatskome jeziku *Sv. Veroplodbnica*. Hrvatska inačica naziva toga tijela otisnuta je jedino u knjigama koje je na latinici objavljivala rimska Propaganda u 17. stoljeću, kao na primjer u Kašićevu Ritualu iz 1640. godine.

Krčka tiskara

Krajem 19. stoljeća na Krku je utemeljena tiskara Kurykta, nazvana prema starome imenu otoka Krka, koja je također bila opremljena glagoljskim slovima. Njezino je djelovanje pokrenuo biskup Antun Mahnić, utemeljivši nekoliko godina poslije Staroslavensku akademiju, prethodnicu današnjega Staroslavenskog instituta u Zagrebu. Josip Vajs prema glagoljskim je rukopisima priredio osam svezaka vrijedna izdanja *Analecta sacrae scripturae ex antiquioribus*

² Naslov je preuzet s predloška i transliteriran. Usp. primjerak na signaturi RIIA-4°5-3 privez 1.

Misal Pavla Modrušanina, 1528., Venecija. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga, signatura RIIA-8°-9. / Missal by Pavao Modrušanin (1528, Venice). NSK Manuscripts and Old Books Collection, shelfmark RIIA-8°-9.

codicibus glagoliticis. Izdanja sa starozavjetnim knjigama, kao što su *Job*, *Ruta*, *Propovjednik*, *Joel*, *Hošea*, *Habakuk*, *Sefonija* i *Hagej* te *Zaharija* i *Malahija* objavljene su u razdoblju od 1903. do 1915. godine. Krčka tiskara bila je, nažalost, zadnja etapa u dugostoljetnim nastojanjima kako bi se glagoljica sačuvala i u tiskarskoj djelatnosti, odnosno u knjigama koje su se tiskale i raspačavale.

Glagoljske knjige u 20. i 21. stoljeću

Nakon prestanka djelovanja krčke tiskare slijedit će u 20. i 21. stoljeću brojni hvalevrijedni pothvati objavljivanja pretisaka i faksimilskih pretisaka glagoljskih rukopisa i knjiga. Nabavom i upotpunjavanjem fonda primjercima tih izdanja Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu nastoji barem djelomično prevladati nedostatak izvornih primjerkama knjiga tiskanih glagoljicom. Neke su od tih knjiga, kao na primjer *Brevijar po zakonu rimskoga dvora* ili Kožičićeva knjižica *Od bitija redovničkoga*, sačuvane samo u jednome primjerku. Druge su glagoljske knjige *Senjski glagoljski mi-*

sal, *Mirakuli slavne Deve Marije* i Kožičićev *Bukvar* sačuvane u nekoliko primjeraka, ali, nažalost, nijedan nije dio fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Kao pretisci objavljena su tri izdanja senjske glagoljske tiskare, i to *Senjski glagoljski brevijar* iz 1491., *Senjski glagoljski misal* iz 1494. godine te *Korizmenjak*. Iz Kožičićeve je tiskare kao pretisak objavljena početnica iz 1531. godine. Iz fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu kao pretisci objavljena su dva misala – *Misal po zakonu rimskoga dvora* iz 1483. godine i *Misal hrvatski* iz riječke tiskare, kao i djelo *Artikuli ili Deli stare krstjanske vere*, koje je izvorno tiskano u uraškoj tiskari. Sustavnom digitalizacijom rukopisne građe u inozemstvu koja se provodi od 2005. godine uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu nabavila je digitalne preslike glagoljskih kodeksa koji su pohranjeni u inozemnim knjižnicama. U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu dostupne su digitalne preslike sljedećih rukopisa: *Kločev glagoljaš*, *Lobkovec psaltir*, *Pariška pjesmarica*,

Hvalov zbornik, Berlinski misal, Zbornik žakna Luke, Frašičićev psaltir, Visio Philiberti, Beramski misal, Prvi beramski brevijar, Drugi beramski brevijar i Ljubljanski homilijar. To su naslovi rukopisnih kodeksa koji su uobičajeni u znanstvenoj tradiciji. *Misal vojvode Hrvoja Vukčića Hrvatinića*, koji se danas čuva u Istanbulu, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu dostupan je kao faksimilski pretpisak i odnedavno kao digitalizirani primjerak.

Zahvaljujući razvoju moderne tehnologije u 20. i 21. stoljeću, veliki su se naponi ulagali u to da se nabave preslike izvorne građe na glagoljici koja se čuva izvan hrvatskih granica. Proučavali su se i transliterirali, odnosno preslovljavali glagoljski tekstovi, analizirao se jezik kojim su ti tekstovi pisani te je o tome objavljivano mnoštvo stručnih i znanstvenih radova. Portal na kojem su pohranjene digitalne preslike izvorne građe na glagoljici, u budućnosti bi trebao postati nezaobilaznim mjestom ne samo za ozbiljna istraživača glagoljice već i za svakoga onog tko tomu jedinstvenom pismu pristupa amaterski.

Glagoljski rukopisi

Rukopisna građa pisana glagoljicom također je pohranjena u brojnim zbirkama širom Hrvatske te inozemstvu. Posebno treba istaknuti rukopisne glagoljičke predloške koji su pohranjeni u Zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. U cjelokupnu fond Zbirke rukopisa i starih knjiga glagoljički su rukopisi zastupljeni u manjoj mjeri nego glagoljičke knjige. Od 62 jedinice rukopisne građe na glagoljici gotovo trećina, odnosno 22 jedinice građe, obuhvaća liturgijske priručnike, kao na primjer brevijare i misale, te priručnike, kao što su katekizmi, molitvenici i obrednici. Sačuvan je i prijepis kraće hagiografske proze iz 18. stoljeća (R 3375). Od nekih su glagoljskih misala i brevijara sačuvani samo ulomci – od misala na signaturama R 3753, R 7842, R 7843, R 7845, a od brevijara na signaturama R 7844, R 7846, [R 4029](#), R 4299, R 4067. Među sačuvanim ulomcima neki su predlošci poslužili kao omoti knjigama. Najcjelovitiji je sačuvan glagoljski kodeks [Mavrov brevijar](#) iz 15. stoljeća (R 7822), koji je sastavljen od temporala, sanktorala, psalterija, komunalna i kalendara. Oficij za ožujak pisan glagoljičkom kurzivom potječe iz 18. stoljeća (R 4375). Teološka i moralno didaktička proza sa-

čuvana je u izvornim rukopisima ili prijepisima izvornika koji se čuvaju u Zbirci rukopisa i starih knjiga. Ukupno je 13 pojedinačnih rukopisa s takvim prijepisima, među kojima treba spomenuti [Petrisov zbornik](#) iz 15. stoljeća, koji sadrži tekstove različite funkcionalne usmjerenosti (R 4001), te opsegom manji Čubranićev zbornik (R 4737) nastao na prijelazu iz 18. u 19. stoljeće. Kompilacije poznatih i čitanih djela srednjega vijeka i ranoga novovjekovlja također su sačuvane u glagoljskim prijepisima. Djelo *Confessionale* sv. Antonina iz Firence sačuvano je u glagoljskome prijepisu iz 16. stoljeća (R 3362), a djelo pape Grgura I. *Dialogus sancti Gregorii papae* sačuvano je u prijepisu s početka 17. stoljeća (R 4902). Od preostalih moralno-didaktičkih djela koja su sačuvana u glagoljskim prijepisima treba spomenuti *Korizmenjak* i [Tumačenje Kristove muke](#) glagoljaškoga pisara i svećenika Šimuna Grebla (R 4002), teološki priručnik župnika glagoljaša iz 15. stoljeća (R 6635), zbirku indulgencija franjevca Šimuna Klimantovića s početka 16. stoljeća, koju on naziva bulom (R 3368), zbirku propovijedi iz 17. stoljeća (R 3348), teološki priručnik o svetoj misi i sakramentima (R 3376), propovijed za mladu misu (R 4344), priručnik o sakramentima (R 3373), teološku prozu pod naslovom *Rasgovaranje od kriposti bogoslovnih* (R 4348) te zbirku propovijedi (R 4368). U glagoljskim prijepisima sačuvana su tri bitna pravna izvora, kao što su [Istarski razvod](#) (R 3677), [Vrbnički statut](#) (R 4003) i [Vinodolski zakon](#) (R 4080). Prijepis Istarskoga razvoda potječe iz 1456., a pravni dokument nastajao je od 1275. do 1375. godine. Sačuvani prijepis Vinodolskoga zakona, najstarijega zakonskog teksta na hrvatskome jeziku, potječe iz 16. stoljeća. Izvorni pravni dokument nastao je u 13. stoljeću. Stoljeće je mlađi od Vinodolskoga zakona Vrbnički statut, knjiga statutar-nih odredaba, koja je glagoljicom zapisana 1388. godine. Prijepis koji se čuva u Zbirci rukopisa i starih knjiga potječe iz 16. stoljeća. Glagoljicom su zapisane različite službene knjige koje su pohranjene u Zbirci rukopisa i starih knjiga, i to pet pojedinačnih rukopisa, različiti stari spisi s notarskim zapisima – osam jedinica građe te glagoljski dijelovi – jedinice građe. Broj glagoljičkih rukopisa koji su nabrojani u ovome kratkom poglavlju nije i ne treba biti konačan, jer će se zasigurno povećavati u budućnosti.

Glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić

Prepoznavši potrebu sustavne digitalizacije glagoljskih izvornika te okupljanja podataka i građe na središnjem portalu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu pozvala je na suradnju relevantne ustanove, znanstvenike, udruge i zaljubljenike u glagoljicu. Svrha je [projekta Hrvatska glagoljica](#) potaknuti digitalizaciju građe iz hrvatskih i inozemnih ustanova te je na portalu [Glagoljica.hr](#) dati na uvid traživačima, studentima, učenicima i široj javnosti. Rezultat je prve etape Projekta više od deset tisuća digitaliziranih stranica te više od 400 digitalnih znanstvenih i stručnih radova o glagoljici.

Izložba *Hrvatska glagoljica*

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu od 6. studenoga do 15. prosinca 2018. godine organizirala je tematsku izložbu *Hrvatska glagoljica* pod sloganom *Slovimo glagoljicom*. Knjižnica je organizirala izložbu u sklopu programa [Europske godine kulturne baštine](#), prikazavši najstarije hrvatsko pismo pod utjecajem povijesnoga razvoja, tipografije, kulturološkoga utjecaja i suvremene primjene.

Uz pregled povijesnoga nastanka i vrijednosti pisma, koncept je sadržavao audiovizualni te virtualni prikaz materijalne i nematerijalne glagoljske baštine s opisima na glagoljici, hrvatskome i engleskome jeziku, latinici te na brajici. Svrha je izložbe bila ne samo na blizak i zanimljiv način ispričati priču o hrvatskoj glagoljici nego i predstaviti projekt Knjižnice [Hrvatska glagoljica](#) te s njime povezan portal [Glagoljica.hr](#), u sklopu kojega su istraživačima, studentima, učenicima i široj javnosti dostupne glagoljske knjige, rukopisi te znanstveni radovi o glagoljici i glagoljskoj baštini digitalizirani u sklopu Projekta. Na stranicama portala [Glagoljica.hr](#) smještena je i virtualna izložba [Hrvatska glagoljica](#).

Izložba je tematski obuhvatila teorije o postanku glagoljice, poslanje sv. Ćirila i Metoda, spomeničku, rukopisnu i tiskanu građu na hrvatskoj glagoljici, kao i suvremenu primjenu toga pisma u umjetnosti, turističkoj djelatnosti, javnome životu i dr.

Zamisao je bila glagoljicu odjenuti i u *novo ruho*, poistovjetiti je s novim medijima, a ne samo s knjigom i kamenim spomenicima, te je tako osmišljen interaktivni kutak u kojem su posjetitelji mogli na 3D pisaču ispisati stranicu u obliku glagoljičkoga slova *Iže*, programirati slovo

koje žele u *probot* vozilo i potom ga ispisati ili smišljati grafite na glagoljici za *Piši / briši ploču* koje su kao ispis mogli ponijeti sa sobom za uspomenu.

Posjetiteljima je posebno bila zanimljiva velika knjiga koja je dominirala glavnim predvorjem. Riječ je o deset puta uvećanome pretisku glagoljske početnice iz 1527. godine, koju, zahvaljujući njezinim dimenzijama, možemo proglasiti trenutačno najvećom tiskanom hrvatskom knjigom.

Prolaznici i vozači u blizini Knjižnice zasigurno su uočili projekcije glagoljskih slova na pročelju zgrade koje su osvijetlile zagrebački sumrak uz pomoć tehnologije *micro:bita*.

Izložbu je otvorila njezina pokroviteljica, predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović, a svečano otvorenje, koje je bilo posjećeno te medijski izvrsno popraćeno, bilo je tek uvod u živahnost koja je u sljedećim tjednima postala uobičajena u predvorju Knjižnice. U Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu pohrlili su znatizeljnici iz svih dijelova Hrvatske, pa i zamjetan broj stranaca, osobito iz susjednih država. Među posjetiteljima bilo je najviše hrvatskih učenika iz osnovnih škola, i to od Vukovara do Dubrovnika.

Prema službenim podacima izložbu je organizirano posjetilo više od 6500 posjetitelja u 185 skupina. Dočekale su ih i pružile im stručno vodstvo djelatnice Informacijskoga centra NSK, nastojeći im, osim zanimljive priče o hrvatskoj glagoljici, ispričati i što više o Knjižnici, njezinoj povijesti i ulozi u današnjem društvu. U sklopu te suvremene uloge, čuvajući u svojim zbirnkama vrijedne glagoljske prvotiske te ostalu glagoljsku građu, Knjižnica preuzima i velik dio odgovornosti u očuvanju glagoljice od zaborava.

Pretisak glagoljske početnice iz 1527. godine. / A huge reprint of a Glagolitic primer printed in 1527.

Irena Galić Bešker, Maja Priselac

Croatian Glagolitic heritage

Wishing to prompt citizens to explore the rich and varied cultural heritage of Europe, to celebrate, understand and protect its unique value and reflect upon the place of cultural heritage in everyday life, the European Parliament declared the year 2018 the European Year of Cultural Heritage. The [National and University Library in Zagreb](#), as the temple of Croatia's culture and heritage, joined this worthy initiative with several of its own significant projects – the “Book Art in Croatia” exhibition, which was hosted by the National and University Library in Ljubljana, Fiofest 2018 concert, which commemorated maestro Fio, a great name in the context of the preservation of Croatia's musical heritage, Eight Festival of Croatian Digitisation Projects, the “Books, Directions, Audiences” exhibition, prepared in cooperation with the [St. Cyril and Methodius National Library of Bulgaria](#), and “Croatian Glagolitic Heritage”, an exhibition with which the Library closed the year 2018.

The “Croatian Glagolitic Heritage” exhibition was the peak of the last year's series of programmes, activities and events aimed at the popularisation of a particularly valuable part of Croatian cultural heritage and its oldest script. It started with the establishment of 22 February as Croatian Glagolitic Script Day and launching of the [Glagoljica.hr](#) online portal, and went on to include various related presentations, lectures and exhibitions, as well as the selection of the theme for Croatian Book Month 2018.

One of the most important tasks of the National and University Library in Zagreb is to identify and preserve Croatia's cultural heritage and at the same time make this heritage available to researchers, scholars and the wider public by presenting it based on innovative approaches and the use of contemporary technologies. “Croatian Glagolitic Heritage” is only one of the examples of such a strategy that we are presenting in this issue's Feature section.

Launched by the Library in 2017, the “Croatian Glagolitic Heritage” project focused on prompting a more in-depth research of this particularly valuable part of Croatian cultural heritage and a unique cultural phenomenon, not only on the Croatian national, but also European scale. Prominent Croatian scholars and researchers in the field of the Croatian Glagolitic tradition accepted the Library's appeal for cooperation and readily agreed to have their works and papers published in the digital format without requesting any fees. The project, whose participants, apart from the Library, are other relevant scientific institutions and university libraries in Croatia, is financially supported by the [Croatian Ministry of Culture](#).

The digitisation of original Glagolitic works as part of the *Croatian Glagolitic Heritage* project was carried out at the National and University Library in Zagreb, whose Manuscripts and Old Books Collection includes valuable examples of the Glagolitic tradition. Alongside digitisation, the project included the preparation and setting up of [Glagoljica.hr](#), an online portal that will make available in the future both as extensive as possible a collection of works of the Croatian Glagolitic tradition and scientific works in this field. The portal should serve as a single point of access to a rich and wide variety of works in Glagolitic, an alphabet that is deeply woven into the Croatian cultural identity, from the very beginnings of the European printing, since the introduction into it of the movable type, until the present day. It will also provide insight into stone monuments bearing Glagolitic inscriptions, works of art inspired by the Glagolitic script, songs written down in Glagolitic as well as scientific works and papers by Croatian and foreign philologists and Slavic studies researchers specialising in Croatian Glagolitic heritage. Although books in the Glagolitic alphabet are today only published as the reprints and facsimile editions

of works from the golden era of the Croatian Glagolitic tradition, popular interest in this old Croatian script has not entirely vanished. Instead of only being the subject of interest among researchers and scholars, it is being pursued by many amateur enthusiasts that try to bring it as close as possible to younger generations.

The Library's rich Manuscripts and Old Books Collection includes altogether 62 manuscript items and 35 volumes in the Glagolitic alphabet dating from a long period of four centuries. Glagolitic works started being published in the 15th century in the printing houses in Venice and Senj (Croatia). Throughout the 16th century, they continued to be published in Senj, the printing house of the Bishop of Modruš Šimun Kožičić in Rijeka (Croatia) and the Protestant printing house in Urach (Germany). Then ensued a long period of almost three centuries during which Glagolitic works were published by the multilingual printing house of the Roman Congregation for the Evangelisation of Peoples, after which there was a short period at the beginning of the 20th century when works in Glagolitic were published by a printing house on the island of Krk (Croatia).

Glagolitic incunabula and post-incunabula: the printing houses in Senj and Rijeka

Books in the Glagolitic script were printed in the earliest period of European printing, since the introduction into it of the movable type. The letters of the Glagolitic alphabet were cut alongside types bearing the letters of the most widespread European alphabet, i.e. Latin, and used in the making of the most beautiful and valuable books from this early period of European printing.

Out of altogether five so far known Glagolitic incunabula, as many as four are liturgical – two missals and two breviaries. The first book in the Croatian language, *Misal po zakonu rimskoga dvora* (Missal by the Law of the Roman Court), was printed on 22 February 1483, without its place of publication being indicated in the colophon. The Senj Glagolitic Missal (*Senjski glagoljski misal*), also “by the law of the Roman court”, was printed in Senj (Croatia), on 7 August 1494, thus becoming the first Glagolitic book for which it has been established with certainty that it was printed on Croatian soil. The two Glagolitic breviaries, which were printed as incunabula, again “by the law of the Roman court”, date from 1491 and 13 March 1493, the latter being known as *The Baromić Breviary*. The place of publication of the 1491 breviary has still not been established since it has been left out from the colophon of the only preserved copy, while *The Baromić Breviary* was printed in Venice. The National and University Library in Zagreb holds only two original copies of the 1483 missal and two copies of the 1493 breviary.

The only Glagolitic incunabulum not intended for liturgical purposes was *Spovid općena*, a Croatian translation by Jakov Blažiolović of *Confessionale generale*, a 15th-century handbook written for priests by a famous Franciscan preacher and religious writer Michele Carcano (1427-1484), with regard to hearing confessions. Its colophon states only the incunabulum’s publication date (25 April 1496), while Senj was identified as its place of publication only later, as a result of research into the typographical and technical characteristics of its only preserved copy. The printing house in Senj operated in the period between 1494 and 1508 in the house of Silvestar Bedričić. Of altogether seven Glagolitic books that it printed, two were liturgical (a missal and a book of rites), while five of them were the translations and edited versions of popular religious and educational literary works of that time (*Korizmenjak*, *Meštija od dobra umrtija s Ritualom*, *Mirakuli Blažene Djeve Marije*, *Naručnik plebanušev* and *Transit sv. Jeronima*). The two liturgical books may also be distinguished from the remaining five published by the Senj printing house based on their typographical features – their print is bichrome, with content in both black and red colours.

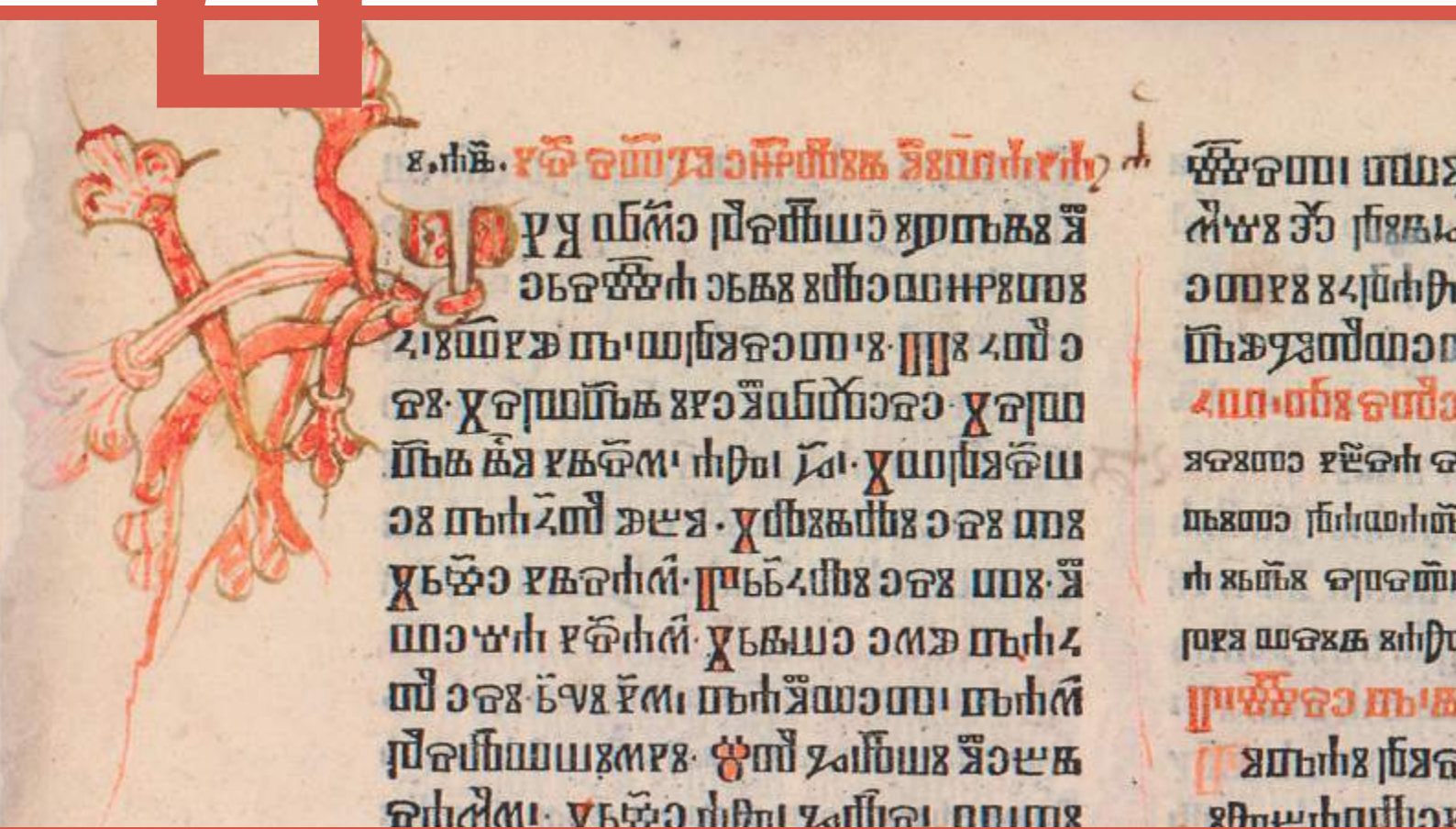
Spovid općena (*Confessionale generale*) is the only among the works published by the Senj printing house that includes a typographical mark above its colophon, in the form of an upright rectangle with a double frame and a black background, which contains a white cross and two crossed letters *L* inside a doubly framed circle.

The printing house in Rijeka was active throughout a nearly six-month period, between 15 December 1530 to 27 May 1531, in the house of the Bishop of Modruš Šimun Kožičić Benja (1460-1536), who called for the restoration of the Catholic Church and insisted on the need for assisting Croats in their struggle against the threat of the Turkish invasion. During that short period, Kožičić’s printing house published six Glagolitic works (*Oficii Blažene Devi Marie*, *Bukvar*, *Misal hrvatski*, *Knjižice krsta*, *Knjižice od žitija rimskih arbiereov i cesarov* and *Od bitija redovničkoga knjižice*), all of which, except *Bukvar*, have dates of publication indicated in their colophons. Some of the colophons make it discernible that the books were printed “in the house that was the residence” (*u hižah prebivanih*) of bishop Kožičić, while the place of publication of *Bukvar*, which misses the colophon, was established based on the typographical mark characteristic of Kožičić’s printing house. Three of the works are liturgical (*Oficii Blažene Devi Marie*, *Misal hrvatski* and *Knjižice krsta*), one is a primer (*Bukvar*), one a chronicle of Roman emperors and popes (*Knjižice od žitja rimskih arhijereov i cesarov*) and one a handbook on what a monk should be like (*Od bitja redovničkoga knjižice*).

Apart from books published by the printing houses in Senj and Rijeka, it should be noted that Glagolitic post-incunabula also include the first Glagolitic primer and two liturgical books – another missal and a breviary. The first Glagolitic primer was printed in 1527 by the printing house of Andrea Torresano in Venice. The missal, edited by Pavao Modrušanin of The Order of Friars Minor, and decorated with woodcuts and initials of outstanding beauty, was printed in 1528 in Venice by Francesco Bindoni and Maffeo Pasini. The breviary, which was edited by a parish priest from Omišalj Nikola Brozić and is therefore known as *The Brozić Breviary* (*Brozićev brevi-jar*), was printed in 1561 in Venice by a printing house run by Andrea Torresano’s grandchildren. It is essentially a new edition of the 1493 breviary by Baromić which included additional liturgical services and whose text was more pronouncedly “Croatianised”, i.e. more closely brought into line with the vocabulary and syntax of the Croatian language. In a linguistic sense, the publication of *The Brozić Breviary* will mark the end of a centuries-long influence of Croatian on Old Church Slavonic. The next liturgical book will be published after almost one hundred years, and it will reflect the strengthening of a tendency towards a systematic introduction of elements

Portal
Glagoljica.hr

Mjesto okupljanja, istraživanja, učenja i kreativne nadgradnje.
Mjesto obogaćeno alatima i multimedijском građom kojom
će se glagoljica približiti suvremenom čitatelju.

Glagoljica.hr

Глаголѣцѣ Глаголѣцѣ Глаголѣцѣ

Kontakt:

www.glagoljica.hr

info@glagoljica.hr

from East Slavic languages into Old Church Slavonic which characterised this long interim period. Meanwhile, Glagolitic books were published in the printing house that operated in Urach, near Tübingen, in Germany.

The Urach printing house

After the publication of The Brozić Breviary in Venice in 1561, Urach, a small German town in the vicinity of Tübingen, briefly became the centre of Glagolitic printing, and operated as such from 1561 to 1564. Showing particular dedication in relation to its founding was a Slovenian writer and Reformation leader Primož Trubar (1508-1586), while the most substantial material support for its work was provided by baron Hans Ungnad Weissenhof (1493-1564), former chief captain in Croatia and Slavonia. Glagolitic types for the Urach printing house were modelled after letters from the 1527 Glagolitic primer and were cast in Nuremberg and Reutlingen, also in Germany. Stjepan Konzul Istranin (1521-?) and Anton Dalmatin (?-1579) took active part in the activities of the Urach printing house as writers, translators and proof-readers, with Konzul Istranin being particularly involved in the preparation of Glagolitic works. During its activity, the printing house published altogether fourteen Glagolitic books, which made almost half of all the books that it published.

After Ungnad's death, the printing house was seized and moved to Austria. The famous representative of the Catholic Revival Franjo Glavinić (1586-1650) subsequently brought its types to Trsat (Croatia), with the intention to print Glagolitic books in Rijeka. However, in 1626, the types were transported to Rome, after which books in Glagolitic were solely printed by the Congregation for the Evangelisation of Peoples in Rome.

The Manuscripts and Old Books Collection of the National and University Library in Zagreb holds five Glagolitic books printed by the Urach printing house. The most comprehensive Glagolitic work published by it was the Croatian translation of the New Testament, which was printed in two volumes and all of whose books were translated by Anton Dalmatin and Stjepan Konzul Istranin. The first volume, printed in 1562, included all four Gospels and Acts of the Apostles. Printed in 1563, the second volume included all the apostolic epistles and the Book of Revelation. Apart from such a major undertaking as was the translation and publication of the New Testament in Croatian, the Urach printing house also published several other prominent works of the Protestant movement. Based on works by Trubar, *Katehismus* was published in 1561 and *Artikuli ili Deli stare krstjanske vere*, another catechetical work, the next year, in 1562. Also published in 1562, *Postila* brought the readings of evangelical verses and their interpretations for all Sundays and all saints' days throughout the

year. It was the Croatian translation of Trubar's *Kratka postila*, which he had written based on the works by Martin Luther, Johannes Brenz, Lucas Lossius and Philipp Melanchthon. *Edni kratki razumni nauči* (1562) was the adaptation of one of Melanchthon's works.

Works of the Glagolitic tradition published by the Urach printing house make a valuable contribution to the linguistic and cultural history of Croats. A more extensive research into their language and orthography is certainly a significant task that should be undertaken in the future.

The printing house of the Congregation for the Evangelisation of Peoples in Rome

In 1626, soon after the founding of the Sacred Congregation for the Propagation of the Faith (*Sacra Congregatio de Propaganda Fide*), the Congregation got its printing house, which took upon itself the task of printing Glagolitic books. From that year until 1909, when it became part of the Vatican multilingual printing house known as *Tipografia poliglotta Vaticana*, this printing house published 19 Glagolitic books. During this period of several centuries, Glagolitic books were edited and prepared for printing by Franciscan priest and Glagolitic writer Rafael Levaković (1597-1649), professor in Rome Ivan Paštrić (1636-1708), Archbishop of Zadar Matej Karaman (1700-1771), Bishop of Rab Petar Gocinić Galzigna (1740-1823) and linguist Dragutin Antun Parčić (1832-1902).

The language of Glagolitic works published in the period between 1631 and 1791 was marked by the strengthening of the impact of East Slavic languages on Old Church Slavonic. As opposed to liturgical Glagolitic books published from 1483 to 1561 whose language was characterised by the influence of Croatian on Old Church Slavonic, the language of Glagolitic books published by the Congregation clearly indicates that Croatian, which continued to have a strong impact on Old Church Slavonic, was itself greatly under the influence of East Slavic languages. The marked introduction of elements from East Slavic languages into the language of Glagolitic liturgical books was mainly prompted by attempts at the unification of western and eastern Christians. However, at the end of the 19th century, after a long period of the impact of Croatian upon Old Church Slavonic being strongly affected by East Slavic languages, and mostly owing to the efforts of the Croatian linguist Dragutin Antun Parčić, the influence of East Slavic languages on Croatian, in the context of its impact on the language of Glagolitic books, weakened considerably.

The first Glagolitic books published by the Congregation's printing house were the work of a Franciscan priest and Glagolitic writer Rafael Levaković (1597-1649). A Glagolitic *missal edited by Levaković* – also the first mis-

Artikuli ili Deli prave stare krstianske vere, 1562., Tübingen. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga, signatura RIIA-8°-11. / Artikuli ili Deli prave stare krstianske vere (1562, Tübingen). NSK Manuscripts and Old Books Collection, shelfmark RIIA-8°-11.

sal published by the Congregation's printing house – was printed in 1631. A Glagolitic breviary¹ edited by Levaković was published in 1648. The titles of both the liturgical books were printed bilingually and in two scripts, i.e. in the Latin and Croatian languages and the Latin and Glagolitic scripts. Levaković introduced into them a multitude of elements from East Slavic languages, thus ending a centuries-long period during which Glagolitic liturgical books were written and printed under the strong impact of Croatian on Old Church Slavonic. Apart from the missal and the breviary, Levaković also edited and prepared for printing two translations and a Glagolitic primer. His translation of a catechetical work by an Italian Jesuit Roberto Bellarmino

(*Dottrina cristiana breve*) was published in 1628, while a Glagolitic liturgical manual (*Ispravnik za erei ispovidnici i za pokornih*), originally written by a Jesuit Juan Polanco, translated into Croatian by priest Šime Budinić and edited by Levaković, was published in 1635. The first edition of Levaković's Glagolitic primer (*Azbukividnèk slovinskij*), where he relied considerably on the 1527 primer published by the Torresano printing house, was published in 1629.

Levaković's Glagolitic books were subsequently edited by professor of dogmatic theology in Rome Ivan Paštrić (1636-1708), who did not significantly change the language of these previous editions. Over the next several years, three Glagolitic books – a breviary, primer and missal – will be published by the Congregation as a result of Paštrić's editorial work. The second edition of Levaković's 1648 breviary, with the addition of the divine office, was published in 1688. The second edition of Levaković's 1629 primer, also edited by Paštrić,

¹ The term 'breviary' is consistently used for a liturgical book with systematically arranged texts of prayers and readings for all days of the year and all hours of the day. It corresponds to the term 'a book of hours', or 'a liturgy of hours' (*časoslov*), which may be found on the title pages of works published by the Congregation.

was published in 1693, while [Paštrić's re-edition](#) of Levaković's 1631 missal was printed in 1706, with a part of it published as a special excerpt (*Mise za umervšie*) the next year. Both the missal and breviary edited by Paštrić had titles in two languages and alphabets – the Latin and Croatian languages and Latin and Glagolitic scripts.

The Archbishop of Zadar Matej Karaman (1700-1771) was even more consistent in further introducing the elements of East Slavic languages in his edition of a Glagolitic missal published by the Congregation's printing house in [1741](#). The missal's title was indicated in both Latin and Croatian, and the Latin and Glagolitic scripts. The Glagolitic primer prepared and edited by Karaman went through as many as four editions. The first two were printed by the Congregation in Rome in [1739](#) and [1753](#), with both editions bearing the title in both alphabets. The third and fourth editions were printed only in Glagolitic, not by the Congregation's printing house, but by that of Dimitrios Theodosius in Venice in [1763](#) and the printing house of Antonio Fulgoni in Rome in [1788](#). Karaman's strong inclination towards introducing elements from East Slavic languages into the language of Glagolitic liturgical books stemmed from his conviction that Old Church Slavonic with strong elements from these languages should become the only literary language for Croats.

The last edition of the Glagolitic breviary published by the Congregation in a version marked by a strong influence of East Slavic languages was published in [1791](#). Prepared by Matej Sović and Matej Karaman, its language was edited by the Bishop of Rab Petar Gocinić (Galzigna), with the assistance and cooperation of Anton Juranić. Apart from this breviary, the Congregation additionally published a 1791 divine office, the second part of which was translated by Juranić, who had a vast knowledge of Old Church Slavonic.

The missal that the Congregation's printing house published in 1893 was edited by linguist Dragutin Antun Parčić (1832-1902) and marked the return to a centu-

ries-long tradition of introducing elements of Croatian into Old Church Slavonic. Parčić removed elements of East Slavic languages from the text of the missal and re-introduced to it those characteristic of a period when the language of Glagolitic works was modelled after Croatian. In his preparation of the missal's Glagolitic text, Parčić relied on the text of old Glagolitic manuscripts, using them for the design and manufacture of types used in its printing. Parčić's second edition of the missal was published in 1896, while his third edition, revised and supplemented by Josip Vajs, was published in 1906.

Parčić also prepared the addition to Karaman's 1741 missal which the Congregation printed in [1881](#). In 1894, the Congregation printed the funeral service from Parčić's missal (*Misi za umrvšie*). A text that Parčić wrote for the occasion of the inauguration of the Bishop of Krk Franjo Feretić was published by the Congregation's printing house in 1880. Out of all of the other Glagolitic works published by the Congregation, this text is the only one that includes the official name of the body of the Holy See that had long been responsible for issues regarding faith, printed in Croatian and the Glagolitic alphabet (*Sv. Veroplodbnica*). The Croatian version of the name of this body was only printed on books published in the Latin script by the Congregation in Rome in the 17th century (e.g. in the Croatian translation of *Rituale romanum* by Bartol Kašić, printed in 1640).

The Krk printing house

At the very end of the 19th century, a printing house equipped with Glagolitic types and named *Kurykta*, after the old name of the island of Krk, was established on this Croatian island. The strongest initiative for its founding came from bishop Mahnić, who later founded the Old Church Slavonic Academy, the forerunner of today's Old Church Slavonic Institute in Zagreb. Based on Glagolitic manuscripts, Josip Vajs prepared eight volumes of the valuable series *Analecta sacrae scripturae ex antiquioribus codicibus glagoliticis*. Another series, containing several books of

Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Josip Bratulić

Today, through digitisation, Glagolitic is available to every lover of that ancient alphabet. One may easily use many Glagolitic fonts on a computer. Also, anyone who wishes to read a text in Glagolitic, can read it as such, but may also use a computer to transliterate it into the Latin alphabet. Glagolitic letters may be seen on various fashion items such as ties, collars, decorative belts. The uniqueness and exquisite beauty of Glagolitic are easy to recognise in any context. However, we should bear in mind the message conveyed by the initial letters of the Glagolitic alphabet which read, when rendered into verse: "I, having knowledge of letters, say: it is very good to live on earth." Essentially, it is the first recorded occasion of advertising literacy in our culture, of insisting on the importance of being able to write, but also being able to remember and keep in mind what has been written. It is this valuable heritage that we Croats are partaking in because we have protected it and succeeded in preserving it until this day, in spite of all the pressures.

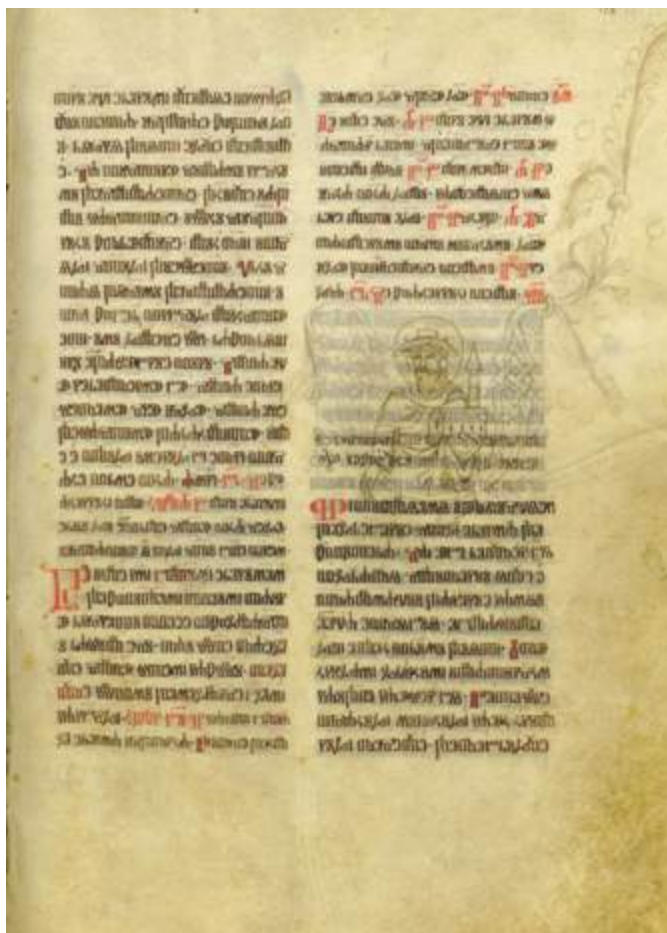
the Old Testament, i.e. Job, Ruth, Ecclesiastes, Joel, Hosea, Habakkuk, Zephaniah and Haggai, as well as Zechariah and Malachi, were published in the period between 1903 and 1915. The Krk printing house was unfortunately the last phase in the context of centuries-long efforts to keep the Glagolitic alphabet alive through publishing activity.

Glagolitic books in the 20th and 21st centuries

After the Krk printing house discontinued its activity, there will follow many worthy undertakings throughout the 20th and 21st centuries aimed at the publication of the reprints and facsimile reprints of Glagolitic manuscripts and books. Through acquisitions and replenishing its collections by the copies of publications that were issued as a result of these undertakings, the National and University Library in Zagreb makes efforts to overcome, at least partially, a lack of the original copies of works of Croatian Glagolitic heritage. Some of these works, such as *Breviarium Romanum glagoliticum* (*Brevijar po zakonu rimskoga dvora*) or Kožičić's monastic handbook *Od bitija redovničkoga knjižice*, are only available in a single surviving copy. Others available in a larger number of copies (*Senjski glagoljski misal* (The Senj Glagolitic Missal), *Mirakuli slavne Deve Marije* (*Miracoli della gloriosa Vergine Maria*), Kožičić's primer *Bukvar*) are unfortunately not included in the Library's collections.

The Library published the reprints of three editions of the Senj printing house – the 1491 breviary (*Senjski glagoljski brevijar*), 1494 missal (*Senjski glagoljski misal*) and *Korizmenjak*, the 1508 collection of Lent sermons – and the 1531 primer printed by Kožičić's printing house in Rijeka. It also published the reprints of valuable Glagolitic works preserved in its Manuscripts and Old Books Collection – the 1483 Missal by the Law of the Roman Court (*Misal po zakonu rimskoga dvora*), the 1531 Croatian Missal (*Misal hruvački*) printed in Rijeka, and *Artikuli ili Deli stare krstjanske vere*, the 1562 Croatian translation of Melanchthon's *Augsburg Confession* (*Confessio Augustana*), originally printed in Urach.

As a result of a systematic digitisation of manuscript heritage preserved outside Croatia, which has been conducted since 2005 and funded by the Croatian Ministry of Culture, the National and University Library in Zagreb managed to obtain the digital reproductions of Glagolitic manuscript codices that have been archived in foreign libraries, such as *Kločev glagoljaš* (*Glagolita Clozianus*), *Lobkovicov psaltir* (The Lobkovic Psalter), *Pariška pjesmarica* (The Paris Hymn Book), *Hvalov zbornik* (Hval's Miscellany), *Berlinski misal* (The Berlin Missal), *Zbornik žakna Luke* (The Miscellany of Deacon Luka), *Frašćičev psaltir* (The Fraščić Psalter), *Visio Philiberti*, *Beramski misal* (The Beram Missal), *Prvi beramski brevijar* (The First Beram Breviary), *Drugi beramski brevijar* (The Second

Breviarium glagoliticum: (sv. Jeronim koji u ruci drži crkvu). Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga, signatura R 4067./ *Glagoljski brevijar* (*Breviarium glagoliticum*, 15th c.). A drawing by quill pen of Saint Jerome from the breviary's Temporale. NSK Manuscripts and Old Books Collection, shelfmark R. 4067.

Beram Breviary) and *Ljubljanski homilijar* (The Ljubljana Homily). The missal of duke Hrvoje Vukčić Hrvatinić, better known as Hrvoje's Missal (*Hrvojev misal*), which is today preserved at the Library of the Topkapı Palace Museum in Istanbul, is now available at the National and University Library in Zagreb as a facsimile reprint as well as a part of the *Glagoljica.hr* online portal.

The Library's extensive efforts to make available the reproductions of works of the Glagolitic tradition preserved outside Croatia included the work of dedicated researchers and scholars on the transliteration of Glagolitic texts, analysis of their language and the publication of many scientific papers on this subject. The online portal bringing together both the digital reproductions of as comprehensive as possible a body of works of Glagolitic heritage and all the related research material, *Glagoljica.hr*, should become an indispensable place of reference not only for serious scholars and researchers, but anyone with an amateur interest in both the Glagolitic alphabet and its tradition and legacy.

Glagolitic manuscript heritage

A significant number of Glagolitic manuscripts is also preserved in numerous heritage collections in Croatia and abroad. Out of altogether 62 Glagolitic manuscripts

in the Manuscripts and Old Books Collection of the National and University Library in Zagreb, over a third (22 manuscript items) are of liturgical nature (breviaries, missals), including catechisms, prayer books and books of rites. One of the manuscript items is a preserved transcript of a brief piece of hagiographic prose from the 18th century (shelfmark R 3375). In the case of some missals and breviaries, only parts of text have been preserved, i.e. the missals with shelfmarks R 3753, R 7842, R 7843, R 7845 and breviaries with shelfmarks R 7844, R 7846, [R 4029](#), R 4299, R 4067. Some of the preserved manuscript fragments were originally discovered as book jackets and it was only as a result of thorough subsequent research that they were identified for what they were.

The most completely preserved Glagolitic codex in the Collection is Mavar's Breviary (*Mavrov brevijar*) from the 15th century (shelfmark R 7822), which consists of the Temporale, Sanctorale and the Common of Saints, also including a psalter and calendar. A divine office for the month of March, written in cursive Glagolitic, dates from the 18th century (shelfmark R 4375). Several works of theological and didactic prose have been preserved as original manuscripts or transcripts. There are altogether 13 such original manuscripts and their transcripts, among which two should be singled out – The Petris Miscellany (*Petrisov zbornik*) from the 15th century (shelfmark R 4001) and somewhat less voluminous The Čubranić Miscellany (*Čubranićev zbornik*) (shelfmark R 4737) from the turn of the 18th century.

The compilations of popular and widely read works of the Middle Ages and the Early Modern Period have also been preserved as Glagolitic transcripts. *Confessionale*, by St. Antoninus of Florence, has been preserved as a Glagolitic transcript from the 16th century (shelfmark R 3362), while *Dialogus sancti Gregorii papae*, by Pope Gregory I, has been preserved as a transcript from the beginning of the 17th century (shelfmark R 4902). Other examples that should be singled out among the rest of similar didactic writings in the Collection are *Korizmenjak*, the 1498 transcript of the 1424 collection of Lent sermons which Glagolitic

priests attributed to Saint Bernardine of Siena (*Quadragesimo de christiana religione*), and the 1493 transcript of *Tumačenje Kristove muke* (The Reading of the Passion of Christ), both prepared and edited by a Glagolitic notary and priest Šimun Greblo (shelfmark [R 4002](#)), a theological manual by an unknown Glagolitic parish priest from the 15th century (shelfmark R 6635), a collection of indulgences of a Franciscan Šimun Klimantović from the beginning of the 16th century which he himself termed “a bull” (shelfmark R 3368), a collection of sermons from the 17th century (shelfmark R 3348), a theological manual for the Holy Mass and the sacraments (shelfmark R 3376), a 1764 sermon delivered by a young priest celebrating his first mass (shelfmark R 4344), a manual on the sacraments (shelfmark R 3373), theological prose text entitled *Rasgovaranje od kriposti bogoslovnih* (shelfmark R 4348) and a collection of sermons (R 4368).

Glagolitic transcripts in the Collection also include three significant legal texts – *Istarski razvod* (Istrian Book of Boundaries, shelfmark R 3677), *Vrbnički statut* (The Vrbnik Statute, shelfmark R 4003) and *Vindolski zakon* (The Vindol Code, shelfmark R 4080). The transcript of the Istrian Book of Boundaries (*Istarski razvod*) dates from 1456, while the original document was written between 1275 and 1375. The preserved transcript of the Vinodol Code (*Vindolski zakon*), the oldest legal document in the Croatian language, originally written in the 13th century, as well as the second oldest Slavic legal text, dates from the 16th century. An entire century younger than The Vinodol Code is The Vrbnik Statute (*Vrbnički statut*), a book of statutory regulations written in Glagolitic in 1388, whose transcript preserved in the Collection also dates from the 16th century. Other Glagolitic manuscript materials in the Collection include various registers (altogether 5 individual manuscripts), miscellaneous sheets with different types of historical public records (8 items) and manuscript fragments (3 items). The number of Glagolitic manuscripts described here is not final and should not be taken as such, especially since the Library is making every possible effort to increase it.

Director General of the National and University Library in Zagreb Tatijana Petrić

Upon recognising the need for a systematic digitisation of the original Glagolitic works and the bringing together of all data and resources related to Croatian Glagolitic heritage through a single online portal, the National and University Library in Zagreb set out to work towards the realisation of this goal, asking for cooperation all relevant institutions, researchers and scholars, various associations, as well as all Glagolitic-inspired enthusiasts. The aim of this project is to encourage a wider digitisation of works of this tradition preserved in various Croatian heritage institutions and those abroad and make them available to researchers, university and secondary school students, as well as the wider public, through the [Glagoljica.hr](#) online portal. The result of the project's first phase is more than 10 thousand pages of digitised material and making available over 400 scientific works and professional papers on the Glagolitic alphabet and its related tradition in the digital format.

Croatian Glagolitic Heritage, NSK exhibition spotlighting the foundations of Croatian culture

From 6 November to 15 December 2018, the National and University Library in Zagreb organised and hosted *Croatian Glagolitic Heritage*, an exhibition offering a historical overview of Croatia's oldest alphabet and presenting its typography, cultural impact and contemporary use. Taking place under the slogan *Proud to letter it in Glagolitic*, the exhibition was held as part of the [European Year of Cultural Heritage](#).

Apart from providing a comprehensive overview of the origin and significance of Glagolitic, the exhibition presented tangible and intangible Glagolitic heritage through a wide variety of audiovisual content and included the setting up of the exhibition's virtual counterpart, with descriptions in the Croatian and English languages and three alphabets – Latin, Glagolitic and Braille.

The purpose of this large exhibition was not only to tell the story of Croatian Glagolitic in an unpretentious and interesting way, but also to present the Library's *Croatian Glagolitic Heritage* project and the related [Glagoljica.hr](#) online portal, which makes available both to academics and the wider public Glagolitic books, manuscripts and research papers in the field of Glagolitic studies digitised as part of the project, and also provides access to the *Croatian Glagolitic Heritage* virtual exhibition.

The exhibition thematised various theories of the origin of Glagolitic, the mission of Saints Cyril and Methodius, monuments, manuscripts and printed books belonging to the Glagolitic tradition, as well as the modern use of this script in art, tourism, public life, etc. The exhibition's main idea was to present Glagolitic in a new guise, put it into the context of new media and take it beyond books and stone monuments that it is usually associated with. Thus, the exhibition included a special interactive corner, where visitors could make a bookmark in the form of the Glagolitic letter *Iže* using a 3D printer, write Glagolitic letters by programming a Pro-Bot, or draw graffiti in Glagolitic whose printouts they could bring with them as exhibition souvenirs.

A particularly impressive part of the exhibition was a huge book dominating the Library's grand lobby, an enlarged replica of a Glagolitic primer printed in 1527 made in size ten times as large as the original, which currently makes it the largest Croatian printed book.

Passers-by and drivers in the Library's vicinity could hardly miss the colourful large Glagolitic letters projected based on the micro:bit technology on the Library's façade and charmingly lighting up the twilight of Zagreb.

Izložbu je otvorila njezina pokroviteljica, predsjednica Republike Hrvatske Kolinda Grabar-Kitarović. / The *Croatian Glagolitic Heritage* exhibition was opened by the President of the Republic of Croatia Kolinda Grabar-Kitarović, under whose auspices it was held.

The exhibition was opened by the President of the Republic of Croatia Kolinda Grabar-Kitarović, under whose auspices it was held. The well-attended opening programme widely covered by the media proved to be only an introduction into liveliness with which the Library's grand lobby was to vibrate in the weeks to come. It received interested visitors from all parts of Croatia, the majority of which were students of primary schools from Vukovar to Dubrovnik. A considerable number of the visitors also came from abroad, especially from neighbouring countries. According to official statistics, the exhibition was seen by 6,500 visitors in 185 groups. They were welcomed and given guided tours of the Library by staff members of the Library's Information Centre who, apart from presenting the exhibition, also tried to acquaint them with as many interesting details as possible about the Library itself, especially focusing on its long history and role in today's society. Dedicatedly fulfilling this role and caring for the treasures of Glagolitic heritage in its collections, the Library takes a significant part of responsibility for saving Glagolitic and its related tradition from falling into oblivion.

Indispensable in the preparation of the exhibition was the valuable contribution of volunteers, whose patience and smiles won the sympathies not only of the exhibition visitors, but of the Library's staff as well.

Anita Katulić

Što donosi Opća uredba o zaštiti podataka za knjižnično poslovanje?

{ Nakon višegodišnjih priprema i rada na novome normativnom okviru zaštite osobnih podataka Europska unija usvojila je [Opću uredbu o zaštiti podataka](#)* („General Data Protection Regulation – GDPR“) koja je službeno počela vrijediti u svibnju 2016. godine, a počela se koristiti 25. svibnja 2018. godine. Uredba predstavlja bitan trenutak u području razvoja zaštite privatnosti i osobnih podataka europskih građana te će se odraziti na sve oblike društvene aktivnosti, rad državnih i privatnih tijela, ustanova, trgovačkih društava i drugih organizacija koje u svojem radu prikupljaju i koriste osobne podatke.

* Uredba (EU) 2016/679 Europskoga parlamenta i Vijeća od 27. travnja 2016. godine o zaštiti pojedinaca u svezi s obradom osobnih podataka, slobodnome kretanju takvih podataka te o ukidanju zakona Direktive 95/46/EZ (Opća uredba o zaštiti podataka).

Uredba je obvezujući zakon koji se primjenjuje u svakoj državi članici bez posebnih lokalnih provedbenih propisa, no mnoge će države članice usvojiti ili su već usvojile provedbene zakone. Uredba se ne primjenjuje u nacionalni zakon, već se primjenjuje neposredno kao izvor materijalnoga prava zaštite osobnih podataka. U Republici Hrvatskoj u svibnju 2018. godine donesen je Zakon o provedbi Opće uredbu o zaštiti podataka¹, čijim usvajanjem prestaju vrijediti Zakon o zaštiti osobnih podataka (*Narodne novine*, broj 103/03, 118/06, 41/08 i 130/11), Uredba o načinu vođenja i obrascu evidencije o zbirka osobnih podataka (*Narodne novine*, broj 105/04) i Uredba o načinu pohranjivanja i posebnim mjerama tehničke zaštite posebnih kategorija osobnih podataka (*Narodne novine*, broj 139/04), a koji uređuje neka od pitanja koja su državama članicama Uredbom ostavljena da ih one urede.

Svrha je Opće uredbu o zaštiti podataka (*GDPR*) omogućiti veću kontrolu građana nad svojim osobnim podacima, višu razinu odgovornosti za voditelje obrade osobnih podataka, nove mehanizme sukladnosti poput popisa obrade osobnih podataka umjesto prijave zbirka osobnih podataka u nekadašnji Središnji registar pri Agenciji za zaštitu podataka, obvezu procjene rizika, podrobnije upute za imenovanje, osposobljenost i mjesto službenika za zaštitu osobnih podataka, jasno uređenje prava ispitanika te uvođenje novih prava poput prava na prigovor na automatsku obradu i prava na prijenos podataka. Europski zakonodavac Uredbom želi osigurati jedinstvenu primjenu pravila o zaštiti osobnih podataka na razini čitave Unije.

Osobni podatci u knjižnicama

U knjižnicama u sklopu njihovih aktivnosti i zadataka prikupljaju se različiti osobni podatci, a neki su od primjera osobnih podataka korisnika u knjižnicama:

- identifikacijski podatci (ime i prezime, nadnevak rođenja, matični broj, vrsta i broj osobne isprave, broj korisničke iskaznice, spol, naziv i državljanstvo)
- kontakti podatci (adresa prebivališta, adresa za kontakt, e-pošta i telefon)
- podatci o obrazovanju
- zaporka za korisnički račun u knjižnici
- povijest posudbe
- povijest prijavljivanja u korisnički račun
- podatci o obavljenim novčanim transakcijama
- IP adresa i kolačić
- podatci o zakonskome zastupniku za dijete
- podatci o dugovanjima.

Knjižnice prikupljaju osobne podatke korisnika za učlanjenje te korištenje knjižničnih i obavijesnih usluga. Osim identifikacijskih podataka, kao što su ime i prezime, adresa, broj osobne iskaznice i dr., prikupljaju se i kontakti podatci za slanje obavijesti, kao na primjer o knjižničnim događanjima.

Razvojem tehnologije i korištenjem digitalnih knjižnica prikupljaju se i podatci o elektroničkim izvorima kojima se pristupilo, prijavljivanju u korisnički račun te povijesti posudbe. Korisnici u sklopu knjižničnih prostorija koriste računala, gdje se također bilježe podatci što je korisnik pregledavao na internetu, a kako su knjižnice javni prostori, često su postavljene i nadzorne kamere.

Svi su ti podatci osobni podatci i mogu poremetiti privatnost korisnika. Knjižničari i informacijski stručnjaci imaju bitnu ulogu u poštovanju privatnosti korisnika

¹ [Zakon o provedbi Opće uredbu o zaštiti podataka](#).

IFLA-ina Izjava o pristupu osobnim podacima u povijesnim izvorima. / IFLA Statement on Access to Personally Identifiable Information in Historical Records.

i osiguravanju zaštite osobnih podataka pri korištenju knjižničnih i obavijesnih usluga, pri čem se oslanjaju na dosljedna etička načela.

IFLA je objavila mnoštvo dokumenata i smjernica povezanih s privatnošću u knjižničarskoj struci:

- IFLA-in Manifest o internetu (2002.)²
- IFLA-inu Izjavu o pristupu osobnim podacima u povijesnim izvorima³ (*Statement on Access to Personally Identifiable Information in Historical Records*) (2008.)
- IFLA-in Etički kodeks za knjižničare i druge informacijske djelatnike⁴ (2012.)
- IFLA-inu Izjavu o privatnosti u knjižnici⁵ (2015.)
- IFLA-inu Izjavu o pravu na zaborav⁶ (*IFLA Statement on the Right to be Forgotten*) (2016.).

Osim osobnih podataka upisanih korisnika, knjižnice obrađuju i stavljaju u uporabu digitaliziranu građu knjiga, časopisa, novina, kao i nedigitaliziranoga arhivskog gradiva. Sva navedena građa vrlo često sadrži osobne podatke živih osoba. Osim toga, nacionalne knjižnice prikupljaju mrežne stranice, *pobiru web*, te tako pohranjuju i čuvaju mrežne stranice objavljene u prošlosti koje često sadrže osobne podatke.

Pri tome postupak digitalizacije, kao i dopuštenje digitaliziranoga sadržaja da se koristi, znači obradu osobnih podataka pa se Opća uredba o zaštiti podataka odnosi i na takvu obradu. Na tu je problematiku osvrtao pravnik Nacionalne knjižnice Švedske Jerker Rydén u dokumentu koji je objavila EBLIDA – *Memo / Case Study – Data Protection Reform*⁷.

Kada govorimo o najzastupljenijoj skupini ispitanika (eng. *data subject* – ispitanik, fizička osoba koja se može identificirati) čiji se osobni podatci prikupljaju i obrađuju

u knjižnicama – knjižničnim korisnicima, knjižničari i informacijski stručnjaci, kao i ostali zaposlenici knjižnica, trebaju se pri obradi osobnih podataka oslanjati na načela obrade osobnih podataka.

Načela obrade osobnih podataka

- Načelo zakonitosti, poštenosti i jasnoće.
- Načelo ograničenja svrhe.
- Načelo smanjenja količine podataka.
- Načelo točnosti.
- Načelo ograničenja pohrane podataka.
- Načelo cjelovitosti i povjerljivosti.
- Načelo pouzdanosti, odnosno odgovornosti.

Osobni podatci moraju biti ispitaniku prikupljeni i obrađivani na jasan način. To obuhvaća pružanje informacija u obliku obavijesti na vidljivo mjestu, koja jednostavnim jezikom objašnjava koji se točno osobni podatci, u koje svrhe i na kojem pravnom temelju obrađuju.

Svrhe obrade moraju biti unaprijed određene te se osobni podatci ne smiju koristiti u druge svrhe. Količina osobnih podataka mora biti ograničena na ono što je nužno u odnosu na svrhe u koje se obrađuju – oni moraju biti točni i ažurni, čuvani samo onoliko dugo koliko je potrebno da se ispune prvotne svrhe te smiju biti obrađivani na način kojim se osigurava odgovarajuća sigurnost osobnih podataka.

Voditelj obrade odgovara za usklađenost s načelima i treba je dokazati u bilo kojem trenutku.

Pravni temelji za obradu osobnih podataka

1. Izvršavanje ugovora u kojem je ispitanik stranka.
2. Poštovanje pravnih obveza voditelja obrade.
3. Izvršavanje zadaće od javnoga interesa.
4. Legitimni interes voditelja obrade.
5. Privola.
6. Zaštita ključnih (vitalnih) interesa ispitanika.

² [IFLA-in Manifest o internetu](#)

³ [Statement on Access to Personally Identifiable Information in Historical Records.](#)

⁴ [IFLA-in Etički kodeks za knjižničare i druge informacijske djelatnike.](#)

⁵ [IFLA-ina Izjava o privatnosti u knjižnici.](#)

⁶ [IFLA Statement on the Right to be Forgotten](#)

⁷ [Memo / Case Study – Data Protection Reform](#)

Svaka obrada osobnih podataka treba imati barem jedan pravni temelj kako bi bila zakonita. Kako bi se utvrdile svrhe i pravni temelji za svaku pojedinu obradu osobnih podataka, potrebno je napraviti *inventuru osobnih podataka*, koja će ujedno olakšati izradbu *evidencije obrade osobnih podataka*.

Evidencijom se dokazuje usklađenost voditelja obrade s načelima obrade osobnih podataka te u praksi zamjenjuje prijavljivanje zbiraka osobnih podataka nadzornom tijelu.

Usmjerenost na prava ispitanika

Knjižnični korisnici imaju sljedeća prava:

- pravo na pristup svojim osobnim podacima
- pravo na ispravak osobnih podataka
- pravo na brisanje osobnih podataka
- pravo na ograničenje obrade osobnih podataka
- pravo na prenosivost osobnih podataka
- pravo na prigovor, pravnu zaštitu i naknadu štete.

Koje su glavne zadaće knjižnicama koje donosi Opća uredba o zaštiti podataka?

Opća uredba o zaštiti podataka uvodi promjene u obliku tehničkih i organizacijskih mjera radi promjene kulture postupanja s osobnim podacima. Tako knjižnice koje su se dosad pridržavale pravila Zakona o zaštiti osobnih podataka te u svojem poslovanju poštovale načela obrade osobnih podataka, ne bi trebale imati teškoća pri usklađivanju s Uredbom.

No, Uredba ipak donosi i novosti koje će knjižnice kao voditelji obrade osobnih podataka morati uvesti u svoje poslovanje. Voditelj je obrade pravna osoba, tijelo javne vlasti, agencija ili drugo tijelo koje određuje svrhe i sredstva obrade osobnih podataka. Knjižnice koje su samostalne, javne ustanove i same određuju svrhe i sredstva obrade osobnih podataka jesu voditelji obrade osobnih podataka. Knjižnice koje su ustrojbene jedinice ustanove, kao što su škole, fakulteti i sl., rješavat će usklađivanje s Uredbom na razini ustanove.

IFLA je objavila dokument *Briefing: Impact of the General Data Protection Regulation 2018*⁸ u kojem Benjamin White, voditelj Odjela za intelektualno vlasništvo Britanske knjižnice i predsjednik Radne grupe za pravna pitanja Konferencije europskih nacionalnih knjižnica, iznosi preporuke za usklađivanje knjižnica s GDPR-om. Kao glavne promjene na razini ustanova ističu se:

1. Visoke kazne

Za povredu načela obrade osobnih podataka, prava ispita-

nika i dr. mogu se izreći upravne novčane kazne u iznosu do 20.000.000,00 eura.

2. *Data protection by design*

Voditelji obrade dužni su provoditi odgovarajuće tehničke i organizacijske mjere kojima se osigurava da objedinjenim načinom budu obrađeni samo osobni podatci koji su nužni za svaku posebnu svrhu obrade. Svrha je tehničkih i organizacijskih mjera omogućivanje učinkovite primjene načela zaštite podataka, kao što je smanjenje količine podataka i uključivanje zaštitnih mjera u obradu kako bi se ispunili zahtjevi iz Uredbe te zaštitila prava ispitanika. Pri tome svaka nova usluga od etape dizajna mora biti promišljena sa stajališta zaštite podataka i zaštite prava ispitanika.

3. Povreda podataka

Čim voditelj obrade primijeti da je došlo do povrede osobnih podataka, trebao bi o tome obavijestiti nadzorno tijelo bez nepotrebna odgađanja, a najkasnije 72 sata nakon saznanja o toj povredi osobnih podataka. Trebalo bi i obavijestiti i ispitanika ako će mu nepridržavanje propisa podataka možda prouzročiti štetu.

4. Prava knjižničnih korisnika

Korisnici imaju pravo bez naknade dobiti obavijest koji se njihovi osobni podatci obrađuju i u koje svrhe. Također, imaju pravo dobiti svoje podatke u elektroničkom obliku te tražiti njihov ispravak, brisanje ili ograničenje obrade.

5. Uloga službenika u zaštiti osobnih podataka

Sve javne ustanove dužne su imenovati službenika za zaštitu osobnih podataka. On može biti zajednički za više ustanova, a ne smije biti u sukobu interesa, te odgovara izravno najvišoj razini uprave u organizaciji.

U istome dokumentu preporučuju se unutarnji postupci za sve knjižnice:

- određivanje pravnoga temelja za svaku obradu
- uskladiti odobrenje s pravilima Uredbe
- izraditi evidenciju obrade osobnih podataka.

Potrebno je i preispitati postupke upravljanja osobnim podacima te osigurati ispunjavanje obveza poput davanja ili uklanjanja osobnih podataka ili informiranja kako se točno i u koje svrhe koriste osobni podatci.

Također, potrebno je primjenjivati odgovarajuće organizacijske i tehničke mjere zaštite podataka pri trenutačnoj obradi, kao i pri osmišljavanju novih obrada osobnih podataka.

⁸ [Briefing: Impact of the General Data Protection Regulation 2018](#)

Anita Katulić

What does the General Data Protection Regulation bring for libraries?

After years of preparations and work on the development of the new normative framework for the protection of personal data, the European Union adopted the [General Data Protection Regulation \(GDPR\)](#), which came into force in May 2016 and became directly applicable in all EU member states on 25 May 2018. The Regulation represents a significant shift in the field of the protection of privacy and personal data of European citizens and will affect all aspects of social activity, the work of government offices and public institutions as well as trading companies and other organisations whose work includes collecting and using personal data.

The GDPR is legally binding and directly applicable in all EU member states, although many of them will adopt, or have already adopted, their national implementation laws. It is not transposed into national legislation, but its provisions apply directly to matters concerning the protection of personal data. In May 2018, the Government of the Republic of Croatia passed the Law on the Implementation of the General Data Protection Regulation¹, which lays down certain specific details that the Regulation allows to be defined at state level and replaces the previous Data Protection Act (*Zakon o zaštiti osobnih podataka*, Official Gazette Nos. 103/03, 118/06, 41/08 and 130/11), the 2004 regulation on the management of personal data collections (*Uredba o načinu vođenja i obrascu evidencije o zbirnama osobnih podataka*, Official Gazette No.105/04) and the regulation, also dating from 2004, on the archiving of and technical protection measures for special categories of personal data (*Uredba o načinu pohranjivanja i posebnim mjerama tehničke zaštite posebnih kategorija osobnih podataka*, Official Gazette No. 139/04).

The aim of the General Data Protection Regulation is to enable citizens to have greater control over their personal data, ensure a higher level of responsibility for professionals in charge of processing personal data (data controllers), introduce new mechanisms for ensuring compliance between personal data management and adopted legal regulations (such as maintaining records of data processing activities instead of submitting personal data collections to the former central register of the Croatian Personal Data Protection Agency). It also requires data security risk assessment procedure, provides more detailed guidelines for the appointment and responsibilities of the data protection officer, explicitly defines the rights

of data subjects and introduces new rights such as the right of data subjects to object to automatic processing of their data and their right to data portability. The Regulation's implementation should ensure a consistent application of its provisions throughout the entire Union.

Libraries and personal data

In conducting their activities and fulfilling their tasks, libraries collect personal data. Personal data of library users include identification data (first name, last name, date of birth, personal identification number (OIB), type and number of identity document, library membership card number, gender, title, citizenship), contact details (residential address, contact address, email address, telephone number), data regarding education, user account password, loans records (loans history), user login history, user payments data, IP addresses and web cookies, data on parents/legal guardians in cases of minors applying for library membership, records on user debts, etc.

Libraries collect personal data from their users for the purpose of user registration and the use of library services. Apart from identification data, such as first and last name, address and ID card number, libraries also collect contact details for sending various notifications, e.g. those informing users on special library events.

Digital library services also include collecting and processing personal data of library users – those related to accessed electronic resources, user account logins, loans history, etc. Since they offer computer facilities, libraries also collect data on their users' internet browsing history, and, being public spaces, their premises are under video surveillance.

All these data are personal and their use may constitute the infringement of privacy of library users. Librarians and IT specialists have an important role in prevent-

¹ [Croatian GDPR Implementation Act](#)

JUNP Plitvička jezera
2. - 4. listopada 2019.

12.

12. SAVJETOVANJE ZA NARODNE KNJIŽNICE U REPUBLICI HRVATSKOJ – s međunarodnim sudjelovanjem

*Promjene u narodnom
knjižničarstvu – stvarnost,
potrebe i suvremeni trendovi*

- funkcionalna mreža narodnih knjižnica – razvoj u skladu s međunarodnim i domaćim pravilima i standardima struke
- uloga zakonskih i podzakonskih dokumenata u knjižničarstvu kao dio strateškog razvoja društva u cjelini
- strateški dokumenti razvitka knjižnične djelatnosti – prepoznavanje potencijala narodnih knjižnica
- neproračunska sredstva i sredstava EU za narodne knjižnice
- suvremene narodne knjižnice kao polifunkcionalna središta lokalne zajednice

Kontakt:

<http://sznk.nsk.hr/>
savjetovanje@nsk.hr

Organizator:

NACIONALNA I
SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

Suorganizatori:

Pokrovitelj:

Partner:

NARODNA I
UNIVERZITETNA
KNJIŽNICA

ing such infringements and ensuring that the privacy of library patrons is not compromised as a result of using either traditional or digital library services, in which context they act based on professional ethical standards.

The International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA) published several documents and guidelines regarding privacy issues in the context of library activities:

- IFLA Internet Manifesto (2002)²,
- IFLA Statement on Access to Personally Identifiable Information in Historical Records (2008)³,
- IFLA Code of Ethics for Librarians and Other Information Workers (2012)⁴,
- IFLA Statement on Privacy in the Library Environment (2015)⁵,
- IFLA Statement on the Right to be Forgotten (2016)⁶.

Apart from the personal data of registered library users, libraries also process and make publicly available data appearing as part of digital library resources including books, journals and newspapers, as well as those included in archival material. Very frequently, these are personal data of persons still living. Also, national libraries archive ('harvest') web pages, which also include personal data.

Since the digitisation process and the subsequent making publicly available of digitised material involve the processing of personal data, the General Data Protection Regulation also applies in this context. A valuable [overview of how the GDPR is to be interpreted with regard to digitisation in libraries](#) has been provided by Jerker Rydén, Senior Legal Adviser at the National Library of Sweden, and published by the European Bureau of Library Information and Documentation Associations (EBLIDA).

When it comes to collecting and processing the personal data of library users, the most frequent data subjects (identifiable natural persons) in the context of library activities, librarians and IT specialists, as well as all other members of the library staff, should act based on the following principles laid down by the Regulation:

- the principle of lawfulness, fairness and transparency,
- the principle of purpose limitation,
- the principle of data minimisation,
- the principle of accuracy,
- the principle of storage limitation,

² [IFLA Internet Manifesto](#)

³ [IFLA Statement on Access to Personally Identifiable Information in Historical Records](#)

⁴ [IFLA Code of Ethics for Librarians and Other Information Workers](#)

⁵ [IFLA Statement on Privacy in the Library Environment](#)

⁶ [IFLA Statement on the Right to be Forgotten](#)

- the principle of integrity and confidentiality,
- the principle of accountability.

Personal data must be collected and processed in a transparent manner in relation to data subjects. According to this, they have to be notified in a clearly discernible way – both in terms of the notification being directly brought to their attention as well as in terms of its being worded in a plain language – about the type of their personal data being processed, as well as about the purpose of and legal grounds for processing.

The purpose of processing must be determined in advance and collected personal data may not be used for any purpose other than that stated in the notification. The amount of personal data has to be limited to an amount necessary in relation to the stated purpose of processing. Data have to be accurate and up-to-date, kept for no longer than necessary for the purposes for which they are processed and processed exclusively in a manner that ensures their adequate security.

The controller (library officer determining the purposes and means of the processing of personal data) is responsible for the compliance of library activities involving the processing of personal data with these principles and must be able to provide evidence for this compliance at any given time.

Legal grounds for processing personal data

In order to be lawful, each instance of processing personal data must be based on at least one of the following grounds:

1. performance of a contract in which the data subject is involved as a party,
2. compliance with legal obligations to which the controller is subject,
3. performance of a task in the public interest,
4. legitimate interests pursued by the controller,
5. consent,
6. protection of vital interests of the data subject.

In order to determine the purpose(s) and legal grounds for each instance of processing personal data, it is necessary to map all kept personal data which will also facilitate the maintaining of records of personal data processing activities.

The records of processing activities are used as evidence for compliance between these activities and the principles relating to personal data processing laid down by the Regulation and they are now maintained in replacement of formerly having to submit personal data collections to an appointed supervisory authority.

Focusing on the rights of data subjects, the Regulation states that these rights are as follows:

- right of access to one's personal data,
- right to rectification of one's personal data,
- right to erasure of one's personal data,
- right to restriction of processing of one's personal data,
- right to portability in relation to one's personal data,
- right to lodge a complaint, be provided with judicial remedy and receive compensation for damage.

What are the tasks of libraries with regard to the Regulation?

The General Data Protection Regulation introduces changes in terms of technical and organisational measures aimed at changing the approach to treating personal data. Thus libraries, which have so far conducted their activities based on the provisions of the Croatian Data Protection Act (*Zakon o zaštiti osobnih podataka*) and abided by the principles pertaining to processing personal data, should not encounter any significant difficulties in complying with the Regulation.

However, the Regulation nevertheless brings novelties that libraries, especially those constituting controllers, will have to introduce into their operations and activities. Controller is a legal person, public authority, agency or other body that determines the purposes and means of the processing of personal data. Libraries which operate as independent public institutions autonomously determining these purposes and means constitute controllers, while libraries operating as part of institutions such as schools, faculties and the like will comply with the Regulation as determined by the institution that they make part of.

*Briefing: Impact of the General Data Protection Regulation 2018*⁷, a document published by IFLA and written by Benjamin White, Head of the Intellectual Property office at the British Library and Chair of the Copyright and Information Law Working Group of the Conference of European National Libraries (CENL), provides guidelines for bringing library operations and activities in line with the GDPR. It highlights the following changes as major at institutional level:

1. Higher penalties – the infringements of principles relating to the processing of personal data, those related to the rights of library patrons as data subjects, etc. may be subject to administrative fines up to 20,000,000.00 EUR.
2. Privacy by design – controllers are responsible for bringing in line technical and organisational processes with the data protection standards laid down by the Regulation. These processes should be inherently designed

in a manner that ensures that only the necessary personal data are processed or that collected and processed personal data are kept for no longer than is needed. Such design should enable an effective implementation of the principles of personal data protection such as data minimisation, along with the integration of the already mentioned protection measures into procedures associated with processing personal data, in order to ensure that all of the Regulation's provisions, especially those related to the rights of data subjects, are applied. According to this approach, each new service has to be developed from the perspective of the protection of personal data and data subject rights.

3. Data breach – a controller should report any instance of data breach to the supervisory authority within 72 hours and even sooner if possible. The controller should also notify the involved data subjects if there is a possibility that the breach results in their personal damage (e.g. if data has not been encrypted).

4. Rights of library patrons – library patrons are entitled to obtain information free of charge about which of their personal data are processed and for what purposes. They also have the right to obtain a copy in electronic form of their personal data that are being processed, require their rectification, erasure or restrict their processing.

5. Data protection officer – the officer that all public institutions must appoint. This officer is directly responsible to the highest level of the organisation's management, may be appointed for several institutions and must not be in any kind of a conflict of interest in performing the data protection officer role.

The same document recommends that all libraries take the following actions with regard to the implementation of the GDPR:

- establish legal grounds for each instance of processing personal data,
- bring the entire procedure of obtaining consent for processing personal data into compliance with all of the Regulation's provisions,
- maintain records of all activities relating to personal data processing.

Furthermore, it is necessary to re-examine all processes related to the management of personal data and make sure that all requests of data subjects in relation to their personal data are entirely acted upon. Likewise, adequate organisational and technical data protection measures should be implemented into current processes associated with the processing of personal data of library patrons and it should be ensured that these measures are taken into consideration in the development of new personal data processing operations.

⁷ [Briefing: Impact of the General Data Protection Regulation 2018](#)

Hrvatski ured za DOI u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu utemeljila je 2017. godine pri uredima za identifikatore **Hrvatski ured za DOI**. Ured posreduje između hrvatskih nakladnika i registracijske agencije **Crossref** pri dodjeli DOI-ja znanstvenim i znanstveno-stručnim časopisima, čime se postiže veći opseg hrvatskih znanstvenih članaka kojima je dodijeljen DOI, a time i veća vidljivost te dostupnost hrvatske znanstvene proizvodnje u svijetu znanosti. Pružanjem objedinjene administrativne i tehničke podrške, Ured osigurava znanstvenoj zajednici, uz potporu **Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske**, uštedu troškova godišnje članarine i pojedinačnih dodjela DOI-ja. Jedinstveni sustav za dodjelu DOI-ja i pohranu obveznoga primjerka, sustav DOI-HR, pruža nakladnicima potporu za izračun i registraciju DOI-ja, dostavu metapodataka u Crossref te njihovo osuvremenjivanje 24 sata na dan i 365 dana u godini. Nakladnicima je ponuđeno da biraju između nekoliko modela suradnje koji im, u skladu s njihovim mogućnostima i potrebama, osiguravaju različite razine tehničke podrške i samostalnosti.

DOI (Digital Object Identifier), digitalni identifikator objekta, normirani je identifikator koji služi jedinstvenoj identifikaciji digitalnoga, fizičkoga ili apstraktnoga objekta neovisno o mediju objavljivanja. Namijenjen je poslovanju u digitalnome okruženju te omogućuje naručivanje, dostavu i praćenje identificiranoga sadržaja, ispostavljanje i plaćanje računa, bibliografsku kontrolu te poslovanje autorskim pravima. Njegovim korištenjem podiže se razina dostupnosti identificiranoga sadržaja koju dodatno povećava i ukrižano povezivanje bibliografskih bilježaka. DOI je trajna poveznica na određenu stranicu objekta, a trajnost poveznice osiguravaju članovi redovitim osuvremenjivanjem URL-ova te pohranjivanjem identificiranih objekata u ovlaštenu arhiv za čuvanje metapodataka. U slučaju prestanka djelovanja nakladnika ili nestanka sadržaja s mreže, DOI se preusmjerava na arhivski primjerak.

Strukturu DOI-ja čine prefiks i sufiks međusobno odvojeni kosom crtom. Prikazuje se u obliku broja ili trajne poveznice, gdje broju prethodi domena, kao **na primjer**. Svakomu članu Sustava prefiks dodjeljuje nadređena registracijska agencija, dok jedinstvenu strukturu sufiksa član određuje samostalno.

Sustav za DOI

Sustav za DOI utemeljila je 1998. godine i danas ga održava **Međunarodna zaklada za DOI (International DOI Foundation)**, a djelovanje Sustava propisuje norma ISO 26324:2012 (en) Informacije i dokumentacija – Sustav digitalnoga identifikatora objekta (DOI). Međunarodna zaklada za DOI danas broji deset registracijskih agencija koje obuhvaćaju različita jezična i geografska područja te područja zanimanja¹.

Zaštitni znak Međunarodne zaklade za DOI / The International DOI Foundation logo (<https://www.doi.org/>).

Crossref je jedna od registracijskih agencija kojoj je područje zanimanja identifikacija znanstvenih sadržaja, odnosno znanstvenih časopisa, knjiga, zbornika s konferencija, disertacija, izvješća, normi, baza podataka, *preprinta*, kao i različitih razina njihove granularnosti, kao što su članak, sveščić, sastavni dijelovi članka i dr. Crossref ima brojne suradnike, korisnike i članove, kao što su istraživačke ustanove, nakladnici, državne agencije i uredi, istraživači, pokrovitelji i dr. Crossref broji više od 10 000 članova iz 114 zemalja te više od 96 milijuna dodijeljenih DOI-ja.

Prednosti su Crossrefa pred drugim registracijskim agencijama njegove jedinstvene usluge, pomagala i servisi,² kao što su **Reference linking** – ukrižano povezivanje bibliografskih bilježaka, **Cited-by** – prikaz broja citata uz naslov članka, **Similarity Check** – provjera izvornosti rada i **Crossmark** – zaštitni znak za prikaz povijesti osuvremenjivanja objekta. Članstvo u Crossrefu nakladnik može ostvariti samostalno ili posredništvom ovlaštena registracijskog ureda.

¹ [DOI Registration Agencies](#)

² [Find a service](#)

Hrvatski ured za DOI

Hrvatski ured za DOI utemeljen je 2017. godine pri uređima za identifikatore Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu uz potporu Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske. Uloga je Ureda posredovanje između hrvatskih nakladnika i Crossrefa preko upravljanja administracijom, kao što je ućlanjenje, plaćanje i posredovanje računa, osiguranje tehničke podrške te promidžba Sustava.

Ured posreduje u dodjeli DOI-ja naslovima, godištima, sveščićima i člancima hrvatskih tekućih mrežnih časopisa znanstvenoga i znanstveno-stručnoga sadržaja koji žele dodjeljivati ili su već samostalno dodjeljivali DOI, a žele koristiti pogodnosti ćlanstva posredništvom Ureda. Mjerila su koja ćasopisi trebaju zadovoljavati redovito objavljivanje cjelovitih tekstova ćlanaka u hrvatskome mrežnom prostoru, uređenost prema preporukama Crossrefa te dodijeljen ISSN. U skladu s preporukama Crossrefa ćlanci kojima se dodjeljuje DOI trebaju imati oblikovanu odredišnu stranicu s potpunim bibliografskim podacima, kao što su naslov, autori, sažetak, ključne rijeći, pristup ili podatak o načinu pristupa ćjelovitu tekstu.

Ćlanstvo posredništvom Hrvatskoga ureda za DOI nakladniku osigurava korištenje zasebnoga prefiksa te zadržavanje prije korištenoga prefiksa i sufiksa prilikom prelaska u nadležnost Ureda, ako je početno ćlanstvo nakladnik prethodno ostvario samostalno. Tehničku podršku Ured osigurava novoizgrađenim jedinstvenim sustavom DOI-HR. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu kao ovlašćeni arhiv osigurava i trajnu pohranu metapodataka i objekata kojima se dodjeljuje DOI. Stoga se, u slučaju nestanka objekata s mreže, DOI-ji preusmjeravaju na arhivski primjerak kako bi im se osigurala trajna povezanost s objektom. Nakladnicima koji ostvaruju ćlanstvo posredništvom Ureda Ministarstvo znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske osigurava godišnju ćlanarinu i troškove dodjele DOI-ja.

S obzirom na znatne razlike hrvatskih znanstvenih i znanstveno-stručnih ćasopisa koje se odnose na tehničku podršku i materijalna sredstva s kojima uredništva raspolažu, opremljenosti ćasopisa, kao i podatku da jedni DOI i napredne usluge Sustava koriste godinama, dok drugi još nisu sigurni treba li im DOI, osmišljen je jedinstven model poslovanja Ureda prilagođen potrebama svih hrvatskih ćasopisa.

Ućlanjenje nakladnika u Sustav

Nakladnik ćlanstvo može ostvariti samostalno ili posredništvom Hrvatskoga ureda za DOI. Nakladnik koji ostvaruje ćlanstvo posredništvom Ureda, a ćiji mrežni ćasopis(i) ispunjavaju prije navedena mjerila, potpisuje sporazum s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u

Zagrebu te, posredništvom Hrvatskoga ureda za DOI, ugovor s Crossrefom. Nakladnik se potpisanom dokumentacijom obvezuje povezivati bibliografske bilješke ćlanka s pripadajućim DOI-jem, voditi brigu o izračunu i jedinstvenosti sufiksa, dodjeljivati DOI svim znanstvenim i znanstveno-stručnim ćlancima naslova, navoditi DOI na odredišnoj stranici, upućivati DOI na odredišnu stranicu, registrirati DOI-je, redovito osuvremenjivati URL-ove i metapodatke te dostavljati primjerak ćlanka i sveščića u sustav DOI-HR.

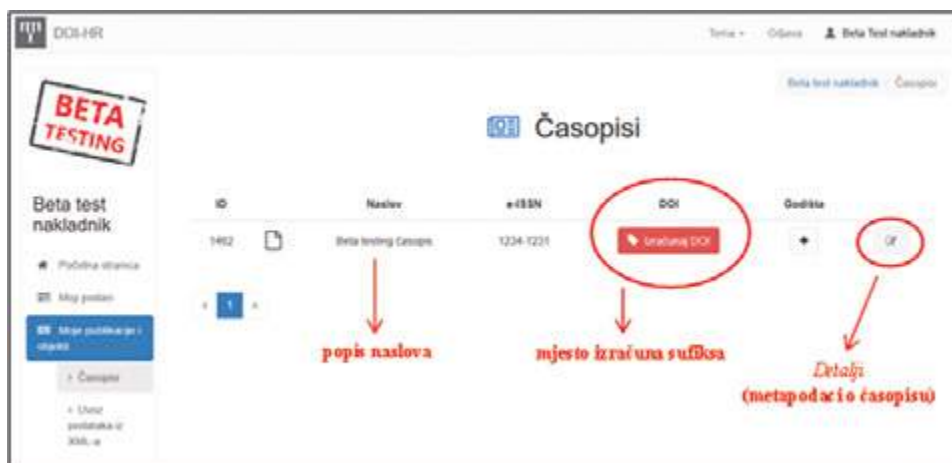
Potpisanom dokumentacijom nakladnik odabire i model suradnje te način dostave metapodataka i objekata. Tri su moguća modela suradnje u odnosu na način korištenja tehničke podrške sustava DOI-HR. Nakladnik može koristiti tehničku podršku za izračun sufiksa, registraciju DOI-ja i osuvremenjivanje URL-a te drugih metapodataka ili sam voditi brigu o izračunu i jedinstvenosti sufiksa, a Sustav koristiti za registraciju DOI-ja i osuvremenjivanje URL-a, kao i drugih metapodataka. Treća je mogućnost da koristi svoje tehničko rješenje te poslije samostalne registracije DOI-ja dostavlja metapodatke s registriranim DOI-jem i objekte u sustav DOI-HR.

Prvi način koristit će nakladnici koji trebaju potpunu tehničku podršku Ureda. Drugi način namijenjen je nakladnicima koji žele imati samostalnost pri određivanju i izradbi sufiksa. Treći način namijenjen je nakladnicima koji su već prije bili ćlanovi Sustava, zadovoljni su svojim tehničkim rješenjima i žele zadržati svoju samostalnost, ali žele koristiti pogodnosti osigurane ćlanarine i troškova dodjele. Metapodatke i objekte moguće je dostaviti rućnim unosom ili skupnim unosom preko XML-a.

Nakon potpisivanja dokumentacije nakladniku se dodjeljuju prefiks, korisnićki podatci za Crossref, korisnićki podatci za sustav DOI-HR, podroban radni proces dodjele DOI-ja te pisane upute za korištenje Sustava.

Sustav DOI-HR

Kao tehnićko rješenje za primjenu odabrana modela suradnje te načina dostave metapodataka i objekata Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu izgradila je sustav DOI-HR. Rijeć je o jedinstvenome sustavu prilagoćenu potrebama hrvatskih nakladnika te ulogama Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Crossrefa. Sustav DOI-HR jedinstveni je sustav za registraciju DOI-ja i dostavu obveznoga primjerka koji nakladniku pruća potporu za samostalno izračunavanje sufiksa, izradbu i osuvremenjivanje metapodataka, registraciju DOI-ja u Crossrefu te dostavu objekata kojima se dodjeljuje DOI. Sustavu ćlanovi mogu pristupiti 24 sata dnevno i 365 dana u godini. Strukturu Sustava ćine adresar nakladnika, primijenjeni program za izračun sufiksa, sućelje za unos metapodataka i registraciju DOI-ja, sućelje za dostavu obveznoga primjerka te komunikacijska pomagala. Adresar sadrži zapise

Sustav DOI-HR – popis naslova časopisa jednoga nakladnika i mjesto izračuna sufiksa naslova časopisa. / A publisher's member page within the Croatian local DOI system (DOI-HR) providing a full list of its journal titles and a suffix construction function.

o nakladnicima koji se temelje na bazi ISBN-a hrvatskih nakladnika, javno dostupnim registrima Republike Hrvatske, mrežnim stranicama nakladnika i drugim relevantnim izvorima. Podatci u adresaru svakodnevno se osuvremenjuju automatiziranim usklađivanjem s bazom ISBN-a, ali i ručnim unosom izmjena. Metapodatci o časopisima već su uneseni u sučelje za unos metapodataka, a temelje se na kataložnim zapisima časopisa kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, dok metapodatke o godištu, sveščiću i člancima dostavlja nakladnik odabranim načinom unosa.

Komunikacijska pomagala omogućuju razmjenu poruka nakladnika i Hrvatskoga ureda za DOI te okupljanje svih bitnih dokumenata, poput potpisanih ugovora i obavijesti o dodijeljenju ISSN-u, na jednome mjestu.

Nakladnik ili uredništvo časopisa za poslove DOI-ja imenuje suradnika za DOI – osobu zaduženu za suradnju s Hrvatskim uredom za DOI, korištenje sustava DOI-HR, dodjelu DOI-ja te dostavu metapodataka i objekata u sustav DOI-HR. Jedan časopis može imati samo jednoga suradnika za DOI, a jedna osoba može biti suradnik za DOI za nekoliko časopisa. Suradniku za DOI dodjeljuju se korisnički podatci kojima pristupa sustavu DOI-HR i mnoštvo funkcionalnosti koje Sustav nudi. Suradnik za DOI može pristupiti općim podatcima, odnosno adresaru svojega nakladnika, te časopisima za koje je imenovan za suradnika. Podatcima drugih nakladnika, kao ni podatcima drugih časopisa, ne može pristupiti.

Ovisno o potrebnoj razini potpore, u skladu s odabranim modelom suradnje i načinom dostave metapodataka i objekata, u Sustavu je moguće izračunavati sufiks, dostavljati metapodatke i objekte, podnositi zahtjeve za registraciju DOI-ja, osuvremenjivati metapodatke te pratiti

stanje podnesenoga zahtjeva za registraciju DOI-ja. Metapodatci i objekti u Sustavu raspoređeni su hijerarhijski – časopis → godište → sveščić → članci, čime se postiže bolja preglednost i lakše kretanje Sustavom. Moguće ih je dostavljati ručnim unosom ili skupnim unosom preko XML-a iz različitih izvora, a izračun sufiksa i podnošenje zahtjeva za registraciju DOI-ja, provodi se jednim klikom. Podnošenjem zahtjeva za registraciju DOI-ja, metapodatci se šalju u Crossref te DOI za nekoliko minuta postaje aktivan. Kako je prije navedeno, sustav DOI-HR ujedno je i komunikacijski kanal između nakladnika i Hrvatskoga ureda za DOI, čime se cjelokupna usluga objedinjuje na jednome mjestu. Nakladnik i Hrvatski ured za DOI posredništvom Sustava mogu razmjenjivati opće i sistemske poruke te pohranjivati i preuzimati dokumente. Kako bi se rad u sustavu DOI-HR u najvećoj mjeri optimizirao, Hrvatski ured za DOI pripremio je dokument *Upute za korištenje sustava DOI-HR* koji se uz korisničke podatke šalje suradnicima za DOI te su u Sustav primijenjene informativne oznake s dodatnim pojašnjenjima pojedinih metapodataka.

Osim korisničkih funkcionalnosti, sustav DOI-HR nudi i mnoštvo administracijskih funkcionalnosti, kao što su uvid u cjelokupan adresar nakladnika i zapisa časopisa, uvid u podnesene zahtjeve za dodjelu DOI-ja, uvid u statističke podatke, pridruživanje novih korisnika Sustavu i dr. Postupnim pridruživanjem naslova časopisa kojima će se dodjeljivati DOI, razmjerno sredstvima osiguranima od Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, postizanjem sveobuhvatnosti hrvatskih časopisa DOI-jem, planira se proširenje opsega dodjelama na druge vrste znanstvenih sadržaja, kao što su zbornici s konferencija, knjige i sl.

The Croatian DOI Office

In 2017, the [National and University Library in Zagreb](#) established the Croatian DOI Office, which operates as part of the Library's Identifiers Assignment Division. The Office acts as an intermediary between Croatian publishers and the [CrossRef](#) registration agency with regard to the assignment of DOIs to scientific and professional journals, which, through the growing number of Croatian scientific and research papers having been assigned this identifier, contributes to a greater visibility and significantly increased availability of Croatia's scientific output on a global scale. By providing its administrative and technical support, the Office, funded by the [Croatian Ministry of Science and Education](#), assists the Croatian scientific community in achieving significant savings by enabling all Croatian publishers to apply for DOI assignment under a single annual registration fee. The Office's unique system for DOI assignment and electronic legal deposit (*Sustav DOI-HR*) provides publishers with support in constructing and registering DOIs and submitting the related metadata to the CrossRef registration agency, along with enabling their update 24 hours a day, every day of the year. Publishers may choose from several models of cooperation with the Office, that, depending on their specific possibilities and requirements, provides different levels of technical support as well as publisher independence.

DOI, or Digital Object Identifier

DOI, a [Digital Object Identifier](#), is a standardised identifier used for a unique identification of digital, physical or abstract objects, regardless of their format. It is ideally suited to the requirements of the digital environment and facilitates the ordering, delivery and monitoring of identified content, along with the issuing and payment of invoices, bibliographic control and copyright management. DOI assignment increases the identified content's availability, which is further enhanced by reference linking. DOI is a permanent link to the identified object's web location and that link's validity depends on regular URL updates by publishers, as well as their storing of identified objects in an authorised metadata archive. In the case of a publisher discontinuing their activity or of identified content disappearing from the internet, the search will be redirected to the archived copy of that content.

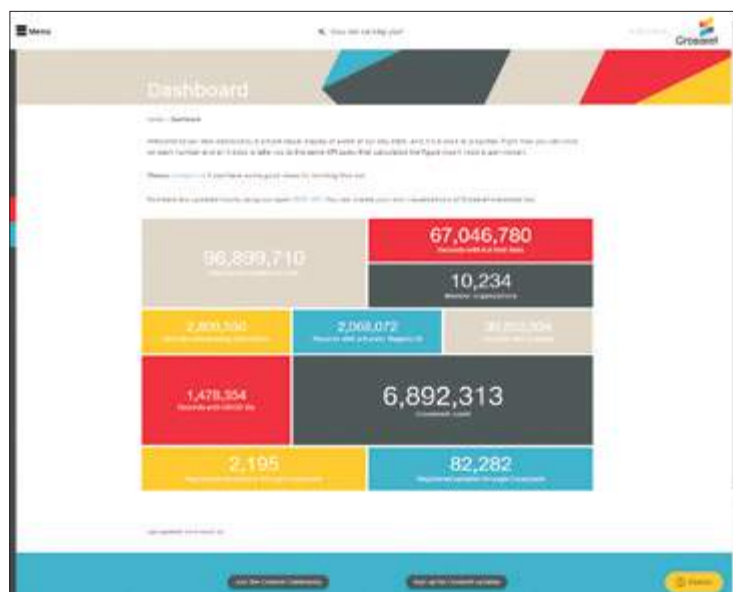
A DOI consists of a prefix and suffix, which are separated by a slash. It is displayed as a number or a permanent link, where a number is preceded by the [doi.org domain name](#). All members of the DOI system are assigned a unique prefix by an appointed registration agency, while they independently choose and construct the structure of suffixes.

The DOI system

The DOI system was established in 1998 by the International [DOI Foundation \(IDF\)](#), which has remained responsible for the system's maintenance ever since. The system operates in accordance with *ISO 26324:2012(en), Information and documentation – Digital object identifier system* standard. IDF currently includes ten registration agencies appointed for different linguistic and geographic areas and fields of interest.¹

One of these registration agencies is CrossRef, which specialises in the identification of research output, e.g. scientific journals, books, conference proceedings, dissertations, reports, standards, databases, pre-print, also enabling the identification of their constituent parts (individual journal articles, issues, or parts of articles, the so-called 'components', such as figures, tables, graphs, etc.). CrossRef cooperates with a large number of partners, users and members such as research institutions, commercial and non-profit publishers, government agencies, individual researchers, sponsors, and currently has more than 10,000 members from 114 countries and over 96 million assigned DOIs.

The advantage of CrossRef over other registration agencies are its unique [tools and services](#) such as [Reference linking](#) (linking of bibliographic references), [Cited-by](#) (providing the number of citations for the requested article), [Similarity Check](#) (enabling the requested content's editorial

Statistički podatci na stranicama registracijske agencije CrossRef. / Statistical data on the website of the CrossRef DOI registration agency

¹ [DOI Registration Agencies](#)

originality check), *Crossmark* (providing insight into all changes, corrections and updates to particular content), etc. A publisher may join Crossref either directly or through an appointed registration office.

The Croatian DOI Office

The Croatian DOI Office was established in 2017 as part of the Identifiers Assignment Division of the National and University Library in Zagreb, with financial support from the Croatian Ministry of Science and Education. The role of the Office is to act as an intermediary between Croatian publishers and the Crossref DOI registration agency, manage DOI-related administrative operations (e.g. DOI membership, payment of DOI services), provide technical support and organise the promotion of the DOI system.

It intermediates in the assignment of DOIs for titles, volumes, issues and articles of Croatian current online scientific and professional journals whose publishers are interested in membership in the DOI system, or those that are already members of the system but wish to use the advantages available as part of services provided by the Office. The standards required for DOI assignment for journals are that they regularly publish full-text articles in the Croatian online environment, that their bibliographic data and other related details are available according to Crossref recommendations and that they have an ISSN. According to obligations required from Crossref members, journal articles assigned DOIs should resolve to a special response page containing all bibliographic data – title, author(s), abstract, keywords, including information on how to access the content's full-text version.

Membership through the Croatian DOI Office enables publishers to use a unique prefix, or, in the case of publishers who were part of the DOI system before registering with the Office, to keep using the prefix that they were assigned at their first independent DOI registration request. The Office provides its technical support through a newly developed unique national DOI system (DOI-HR). The National and University Library in Zagreb, as an authorised archive, is responsible for the permanent storage of metadata and objects assigned DOIs. Thus, in the case that an object disappears from the internet, its DOI is redirected to its archived copy in order to ensure the permanency of its link to the object. The expenses for all DOI services and membership during one year for publishers applying for DOIs through the Croatian DOI Office are covered by subsidies provided by the Croatian Ministry of Science and Education.

Taking into consideration significant differences between Croatian scientific and professional journals with regard to the level of technical equipment and financial resources available to their publishers, of which some have

been using DOI services for years, while others are still not sure whether they need it at all, the Office offers its services through a unique model adjusted to varying requirements of all Croatian publishers.

Becoming a member

A publisher may join the DOI system either directly or through the Croatian DOI Office. A publisher using the DOI system through services provided by the Office signs an agreement with the National and University Library in Zagreb and, with the Office acting as the intermediary, another agreement with the Crossref registration agency. In this way the publisher takes upon itself to link an individual article's bibliographic references to the DOIs of articles that they refer to, construct accurate and unique suffixes, assign DOIs to all articles with scientific and research content, include DOIs on response pages, have DOIs resolve to response pages, register DOIs, regularly update URLs and metadata, and submit articles and issues to the Croatian local DOI system (DOI-HR).

The agreements define the model of cooperation and the way to submit metadata and objects. There are three different models of cooperation when it comes to how a registrant uses technical support provided as part of the DOI-HR system. First, publishers may entirely rely on the Office's technical support in constructing suffixes, registering DOIs and updating URLs and other metadata; second, they may independently construct suffixes and only rely on the technical support in registering DOIs and updating URLs and other metadata; and third, they may independently register DOIs and subsequently submit metadata with registered DOIs and objects to the DOI-HR system based on their own technical solutions.

Publishers requiring full technical support of the Office will be using the first model. The second model will be ideal for publishers wishing to be independent in the construction of suffixes, while the third model is intended for publishers that had been independent members of the DOI system before they started using the Office's services and wish to maintain independence based on the model that they had previously used, at the same time benefitting from advantages resulting from using the Office's services, primarily those associated with subsidised membership and DOI assignment expenses. Metadata and objects may be entered into the system manually or via a bulk XML deposit, which enables the submission of content from multiple sources.

After signing the documentation, the publisher receives a prefix, its Crossref user data, data required for using the local DOI-HR system, detailed information on DOI assignment procedure and instructions and guidelines on how to use the local DOI-HR system.

DOI-HR, the Croatian local DOI system

The National and University Library in Zagreb developed and set up DOI-HR, the Croatian local DOI system, as a technical solution to be used for the implementation of a cooperation model and method of submitting metadata chosen by a particular DOI registrant. This unique system has been entirely adjusted to the requirements of Croatian publishers and the role of the Library and the Crossref agency in this context. It is used for the registration of DOIs and deposit of electronic publications according to legal deposit requirements, providing publishers with assistance in constructing suffixes, the creation and updating of metadata, registration of DOIs with Crossref and submitting objects eligible for the assignment of DOIs. Members may access the system 24 hours a day, every day of the year.

The system's structure includes the publisher directory, application for the construction of suffixes, interface for submitting metadata and registering DOIs, interface for depositing electronic publications, including useful content on DOI-related latest developments, general information and procedures, as well as means of communication between publishers and the Croatian DOI Office. The publisher directory includes records from the Croatian Publisher ISBN Database, Croatian national public registries, publishers' websites and other relevant sources. Data in the directory are daily updated as a result of its automated adjustment to the ISBN database, but through the manual entering of new data as well. General journal metadata are automatically imported in the DOI-HR system from the catalogue of the National and University Library in Zagreb, while publishers are required to deliver metadata on volume-, issue- and article-level.

The DOI-HR system additionally enables publishers to quickly get a reply from the Office to all DOI-related enquiries and makes available in one place all relevant DOI-related documentation, e.g. agreements, notifications on ISSN, etc.

A publisher, or a journal's editorial board, appoints a DOI assistant responsible for cooperating with the Croatian DOI Office, using the DOI-HR system, assigning DOIs and delivering objects and their accompanying metadata. Only one DOI assistant may be responsible for a single journal, while a single DOI assistant may be responsible for several journals. The appointed DOI assistant receives user data enabling them to access the DOI-HR system and use a number of functionalities available as part of it. The DOI assistant may access general data

on their publisher (in the publisher directory) and data on journals that they are appointed for. They cannot access the data of other publishers, nor data on any other journal except those that they are responsible for.

Depending on the level of the required technical support, the selected model of cooperation and method of object and metadata delivery, the DOI-HR system enables the construction of suffixes, delivery of objects and their accompanying metadata, submitting DOI registration requests, metadata updates and insight into the status of submitted DOI registration requests.

Objects and their related metadata in the system are hierarchically structured, according to the *journal* → *volume* → *issue* → *articles* model, which makes the system easy to use and navigate through. They may be manually entered or submitted through a bulk XML deposit enabling the delivery of content from multiple sources, while suffix construction and submitting DOI registration requests require a single click.

Within several minutes from submitting a DOI registration request, a DOI becomes active based on metadata submitted to Crossref. As it was already mentioned, the DOI-HR system provides means of direct communication between publishers and the Croatian DOI Office and thus makes available all DOI-related services in one place. Publishers and the Office may thus easily exchange standard and system-generated messages, as well as download and archive documents. In order to maximally optimise the operation of the DOI-HR system, the Croatian DOI Office has prepared a special document providing user instructions and guidelines (*Upute za korištenje Sustava DOI-HR*) which it delivers to all publishers along with their user data, also including these instructions in the form of metadata delivery assistance notes on all user interfaces within the system.

Apart from these features, the DOI-HR system also makes available a number of other functionalities such as providing insight into the complete publisher directory and journal records, submitted DOI registration requests and statistical data, etc.

Upon achieving a complete inclusion of Croatian scientific and professional journals in the DOI system, at a pace proportionate to the amount of resources made available by the Croatian Ministry of Science and Education, the Croatian DOI Office is planning to broaden the scope of scientific content that Croatian publishers will be able to register in the DOI system, such as conference proceedings, books, etc.

Irena Galić Bešker

Brevijar Nikole Brozića iz 1561. godine

Brevijar koji je otisnut 1561. godine u Veneciji, u obiteljskoj tiskari Torresani, u znanstvenoj je tradiciji poznat pod nazivom „Brozićev brevijar”. Naziv je dobio prema priređivaču, omišaljskome župniku Nikoli Broziću, čije je ime zabilježeno u kolofonu. Slično su, prema priređivaču čije je ime zabilježeno u kolofonu, nazvane i druge dvije liturgijske knjige otisnute u razdoblju prije rusifikacije glagoljskih knjiga. Bili su to „Baromićev brevijar”, otisnut 1493., i „Misal Pavla Modrušanina”, otisnut 1528. godine. Među glagoljskim liturgijskim knjigama koje su do 1561. godine otisnute „po zakonu rimskoga dvora” jedino su Misal u Kožičićevoj redakciji i Brevijar u Brozićevoj redakciji поближе označeni pridjevom „hrvatski”. Na naslovnoj stranici Kožičićeva misala otisnuta je sintagma „misal hrvatski”, dok se u Brozićevu brevijaru taj pridjev nalazi u kolofonu.

Neveliku knjižicu u šesnaestinskome bibliografskom formatu u obiteljskoj su tiskari otisnuli sinovi Ivana Franje Torresanija i unuci Andrije Torresanija, koji je 1493. godine u svojoj tiskari otisnuo još jednu glagoljsku liturgijsku knjigu. Bio je to *Baromićev brevijar*, koji je u mnogočem prethodnik Brozićevu brevijaru. Tekst Baromićeva brevijara iz 1493. prerađen je i još više pohrvaćen, dodane su mu neke nove službe tako da je 1561. godine u venecijanskoj tiskari otisnuto novo izdanje. U incipitu Brozićeva brevijara nalazi se izraz *brevijar po zakonu rimskoga dvora* koji nalazimo i u incipitima drugih glagoljskih liturgijskih knjiga. Brevijar tiskan 1491. u Senju, Baromićev brevijar iz 1493., Misal tiskan 22. veljače 1483., Misal otisnut u senjskoj tiskari 1494. godine te *Misal Pavla Modrušanina*, također su napisani *po zakonu rimskoga dvora*.

Vizualno je u Brozićevu brevijaru posebno dojmljiv kalendar otisnut na listu 1r, koji je sastavljen od geometrijskih oblika i glagoljskih slova. U kvadratu, čija je stranica duga 67 milimetara, nalaze se četiri koncentrična kruga, od kojih je krug najvećega promjera s vanjske strane svoje kružnice ukrašen viticama i cvjetnim motivima, te se na najvišoj točki njegove kružnice nalazi križ. Ravnina između prve i druge koncentrične kružnice podijeljena je u 28 dijelova, s ukupno 28 glagoljskih slova. Prvih sedam glagoljskih slova raspoređeno je u četiri različita spoja po četvrtinama kruga, a broji se *poli križa nadesno*, počevši od slova g. Između druge i treće koncentrične kružnice nalazi se ravnina koja je podijeljena u sedam dijelova. Glagoljska slova u svakoj pojedinoj sedmini ove ravnine služe za određivanje prijestupne godine, a počinje se *poli križa nadesno*, od slova *buky*. Na kraju, prostor između treće i četvrte kružnice podijeljen je u 19 dijelova koji su označeni glagoljskim slovima. Pomću njih za svaku se godinu izračunava zlatni broj prema Metonovu lunarnom ciklusu. U četvrtome i najmanjem koncentričnom krugu navodi se godina č.f.m.b. [1562], a ispod nje tekst je otisnut glagoljskim slovima. Godine se izračunavaju tako da se počinje brojiti *poli križa nadesno*, a

podrobne su upute o tome otisnute crveno na *verso* strani lista. Krug koji se u tome Brevijaru naziva i kolom odabran je kako bi se prikazala povratna struktura vremena. Sedam glagoljskih slova čini temelj računanja vremena – prema tih sedam slova određuju se prijestupne godine, a broj 28 nastaje kao umnožak brojeva 7 i 4. Na listu 1v priređivač, potpisan samo kretikom *Omišlaninb*, moli gospodu redovnike da, pronasavši nedostatke u Brevijaru, imaju na umu da je to djelo grješnika, a ne sveca. Punim imenom i prezimenom te službom *plovan omišaljski* priređivač je naveden tek u kolofonu na listu 409r.

Prekrasan primjerak glagoljske knjige, koji je i dobro sačuvan za Zbirku rukopisa i starih knjiga, nabavljen je 2006. godine. Nabavljeni primjerak, koji je sada u vlasništvu Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, nekoć je pripadao obitelji Macclesfield. Obiteljski grb utisnut je na *recto* strani prvih triju listova, a na poledini prednje strane korica nalijepljen je obiteljski ekslibris.

Listovi knjižnoga bloka u gornjem desnom kutu numerirani su slovima glagoljice u neprekinutu nizu, počevši od prvoga slova glagoljske azbuke a pa sve do troznamenkastoga broja u.p.e. [496]. Zanimljivo je primijetiti kako se znamenka osam kao samostalan broj ili kao znamenka na mjestu jedinica u dvoznamenkastim i troznamenkastim brojevima bilježila ponavljanjem glagoljskoga slova g, kojemu je brojna vrijednost iznosila četiri. Usporedno, u donjem desnom kutu vidljive su oznake tipografskih signatura te spoj slovnih i brojčanih oznaka u zadnjem svežnjicu knjižnoga bloka koji je označen glagoljskim slovima a, b, v i g te brojevima od 9 do 31. Tipografske signature označene su trima nizovima: a) prvi niz čine 23 mala slova abecede (a-z) te tri oznake preuzete iz rukopisne tradicije: oznaka za latinski veznik *et*, oznaka za latinski prijedlog *cum* te oznaka za slovni spoj *arum*, b) drugi niz označen je istovrsno prvomu, samo što se tipografske signature sastoje od dvostrukih oznaka aa, bb itd. i c) treći niz označen je istovrsno aaa, bbb itd. Kolacijom je utvrđeno da je u knjižnome bloku

ukupno 548 listova i označenih i neoznačenih. Tomu treba pribrojiti još dva predlista i dva zalista u knjigoveškome svešku. Na prvome je predlistu rukom zabilježeno: *Psalterium lingua Slavica vel Breviarium Slavicum. Caractere Illyrico sive Serviano Venetiis 1561*. Primjerak je dobro sačuvan, uvezan je u kartonske korice koje su presvučene crnom kožom ukrašenom motivima u zlatotisku. Na hrptu je natpis, također u zlatotisku: **BREVIARIUM SLAVICUM**.

Brozićev brevijar otisnut je dvostupčano, crvenom i crnom bojom. Crvenom su bojom otisnute upute o tome kako treba računati vrijeme prema koncentričnim krugovima s glagoljskim slovima, a nalaze se na *verso* strani prvoga lista knjižnoga bloka. Na svežnjiću koji je označen tipografskom signaturom mmm, crvenom su bojom otisnute rubrike sa svetačkim blagdanima. *Tiskarski znak Torresanije-vih* također je otisnut u bijeloj boji i na crvenoj podlozi na listu 520v – u pravokutniku s rubom čije su dimenzije 50 x 36 mm nalazi se krug, a u krugu je toranj. Iznad je kruga okomita crta koju pod pravim kutom sijeku tri ravne crte različitih veličina. Inicijali su jednostavno izrađeni, otisnuti crvenom bojom. Na početku pojedinih dijelova Brevijara nalazi se jednostavna ilustracija, izrađena s otisnutim inicijalom i prikazom ljudskoga lika uz početak psalterija i temporal te prikazom samo ljudskih likova uz sanktoral. Podatci o priređivaču Brevijara te o njegovu tiskanju nalaze se u kolofonu koji je otisnut dvojezično i dvopismeno, i to na glagoljici i hrvatskome jeziku te na latinici i latinskome jeziku. Kolofon je otisnut na *recto* strani zadnjega lista u svežnjiću mmm, na kraju prvoga stupca, no taj list s kolofonom nije ujedno i zadnji list knjižnoga bloka. Njemu je privezan još jedan svežnjić s ukupno 32 lista, koji su označeni glagoljskim slovima i arapskim brojkama.

Brevijar je liturgijska knjiga koja sadrži službenu molitvu Crkve prema rimskome običaju. Izvorno se potpuni brevijar sastoji od odlomaka iz evanđelja koji su sačinjavali Božju službu (*officium divinum*). Na početku brevijara nalazi se kalendar s popisom bitnih svetkovina te psaltir u kojem su starozavjetni psalmi zajedno s biblijskim hvalospjevima te himnom *Tebe Boga hvalimo* i Vjerovanjem (*Symbolum Athanasium*). Slijede temporal, sanktoral i komunal koji redom sadrže sljedeće misne obrasce i dijelove mise – za pojedine nedjelje i blagdane u liturgijskoj godini (temporal), blagdane pojedinih svetaca (sanktoral) i obične svetačke dane (komunal), kao i preostali dijelovi brevijara, među kojima treba spomenuti još misal ritual. Navedeni dijelovi u Brozićevu brevijaru raspoređeni su na sljedeći način: kalendar (2r-8v),¹ psaltir (9r-72v), temporal (73r-292v), sanktoral (293v-464v), komunal (465v-512v), rubrika (513v-520v) i preostali dijelovi brevijara s misalom i ritualom (521r-548v).

Do pojave glagoljskih knjiga koje je objavljivala rimska

¹ Folijacija primjerka provedena je naknadno i ne oslanja se na izvornu folijaciju glagoljskim slovima.

Inicijal psaltira po zakonu rimske crkve izrađen je u drvoreznoj ilustraciji. Brevijar po zakonu rimskoga dvora u redakciji Nikole Brozića. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga, signatura RIIA-16°-9. / The Brozić Breviary, a breviary by the law of the Roman court edited by Nikola Brozić (1561, Venice). The woodcut illustration of the Psalter's initial. NSK Manuscripts and Old Books Collection, shelfmark RIIA-16°-9.

Kongregacija za širenje vjere još uvijek na hrvatskome jeziku nema sustavna prilagođavanja latinske riječi *breviarium*. U Brozićevu brevijaru ta se latinska riječ bilježila neujednačeno. Tako je, na primjer, u incipitu temporala genitivni oblik zabilježen kao *brvêla*, u rubrici na listu 513v genitiv je zabilježen kao *brviêla*, dok je u kolofonu zabilježen kao *briviêli*. Riječ časoslov kao istoznačnica za brevijar javlja se tek u rusificiranim glagoljskim izdanjima liturgijskih knjiga koju od 1631. godine objavljuje rimska Kongregacija za širenje vjere. Danas službeno vrijedi odluka donesena još u vrijeme Drugoga vatikanskog sabora, prema kojoj je pojam *breviarium* zamijenjen pojmom *liturgia horarum*.

Od pojave tiskanja pomičnim slovima u Europi pa sve do 1561. godine, koja se u literaturi navodi kao završetak prirodnoga razvoja hrvatske redakcije staroslavenskoga jezika, na glagoljici je objavljeno sedam liturgijskih knjiga. Zadnja od njih bila je *Brozićev brevijar*. Do pojave sljedeće liturgijske knjige na glagoljici prošlo je gotovo jedno stoljeće. Sljedeći Misal na glagoljici otisnut je tek 1631. godine. Iste godine kada je tiskan *Brozićev brevijar*, u drugome dijelu Europe počela je djelovati još jedna glagoljska tiskara. Bila je to protestantska tiskara u Urachu, no glagoljske knjige tiskane u njoj nisu knjige liturgijske namjene.

Irena Galić Bešker

The Brozić Breviary (1561)

In the scientific tradition, a breviary printed in 1561 in Venice, at the Torresano family printing house, is commonly referred to as [The Brozić Breviary](#). It was named after its editor, a parish priest from Omišalj Nikola Brozić, whose name is recorded in the breviary's colophon. Two other liturgical books printed before the period marked by a strong influence of East Slavic languages on Old Church Slavonic were also called after their editors, similarly indicated in their colophons – [The Baromić Breviary](#) (1493) and Missal by Pavao Modrušanin (1528). In a series of liturgical books printed in the Glagolitic script “by the law of the Roman court” before 1561, only the 1531 missal edited by Šimun Kožičić Benja and [The Brozić Breviary](#) were additionally termed as “Croatian”.

The modestly-sized breviary edited by Brozić was printed in a family printing house in sextodecimo format by the sons of Giovanni Francesco Torresano and grandsons of Andrea Torresano, who in 1493 printed another Glagolitic book, which is in many ways the forerunner of [The Brozić Breviary](#). This previous book is [The Baromić Breviary](#), whose text was rewritten and revised under the strong influence of Croatian and published in Venice as a new edition, with additional services, in 1561. In its incipit, [The Brozić Breviary](#) includes a syntagm “*a breviary by the law of the Roman court*”, which may also be found in the incipit of [The Baromić Breviary](#), as well as in those of other Glagolitic liturgical books such as the 1491 and 1494 breviaries printed in Senj, the 1483 missal and 1528 missal by Modrušanin.

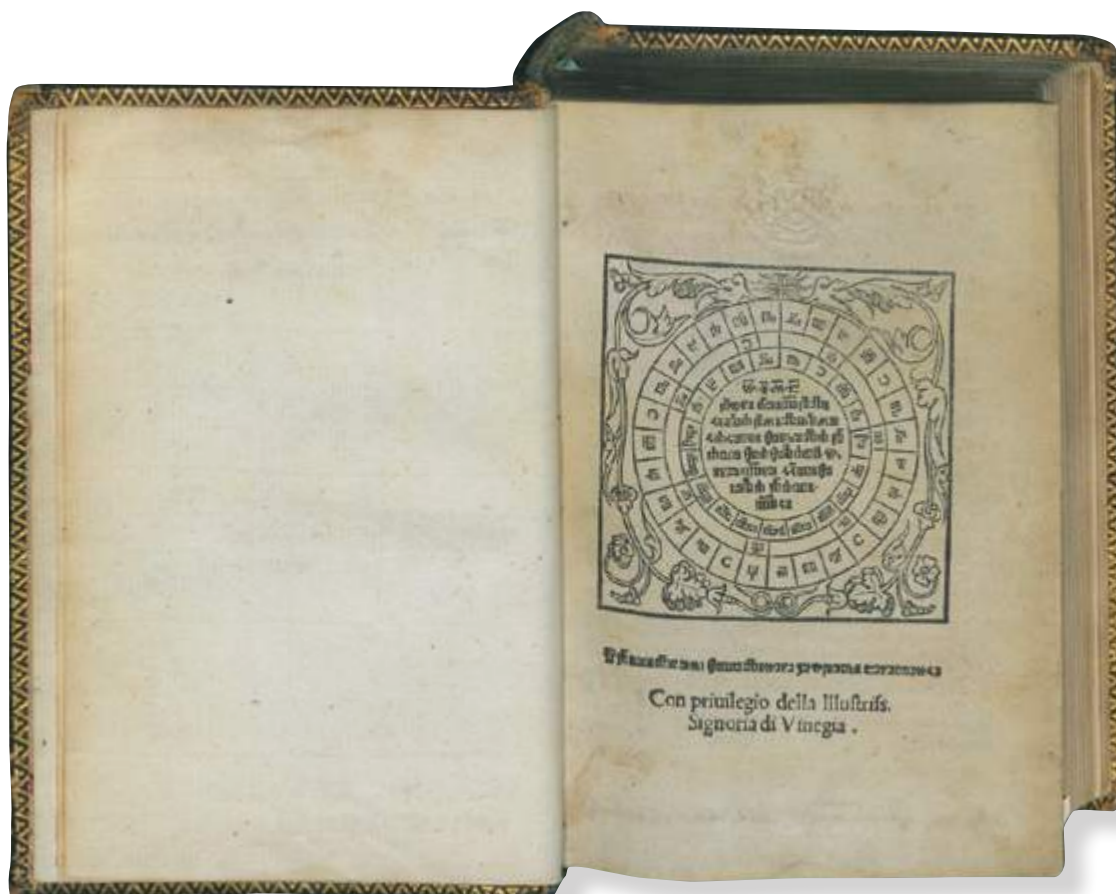
A particularly visually impressive part of [The Brozić Breviary](#) is a calendar printed on the recto of the first leaf (1r) which consists of various geometric forms, letters of the Glagolitic alphabet and decorations. It is represented as a square, whose sides are 67 mm long, containing four concentric circles, of which the largest is decorated on its outer edge by curls and floral motifs, and includes a cross at its highest point. The space between the first and second circle is divided into 28 parts, each containing a Glagolitic letter. The first seven letters are arranged in four different combinations by the circle's quarters, in a clockwise direction, starting from the cross, with letter *g*. The space between the second and third circle is divided into seven parts. Glagolitic letters in each of these parts were used for determining leap years, starting from the cross, with letter *buky*, and moving in a clockwise direction. Finally, the space between the third and fourth circle is divided into 19 parts, which similarly contain Glagolitic letters and were used to calculate each year's golden number, based on the Metonic cycle.

Inside the fourth, also the smallest, concentric circle is the year *č.f.m.b.* [1562], with a Glagolitic text printed underneath it. Years are calculated by starting from the cross and counting in a clockwise direction (*poli križa nadesno*) and instructions describing in detail the calculating procedure are printed in red ink on the leaf's verso. The form of the circle, which the breviary also terms the wheel, was chosen to represent the recursive structure of time, which was calculated based on seven Glagolitic letters. These seven letters were used to determine leap years and the number 28 is present as the result of the multiplication of numbers 7 and 4.

On the verso of the same leaf (1v), the editor, signed merely as “*an inhabitant of Omišalj*” (*Omišlanin*), asks genteel friars to bear in mind, when stumbling upon the breviary's faults, that it was the work of a sinner, not a saint. The editor's full name, along with his ministry (a parish priest in Omišalj), is indicated considerably later, on the recto of the leaf 409.

A beautiful, well-preserved copy of this breviary, now owned by the National and University Library in Zagreb and held as part of its Manuscripts and Old Books Collection, was acquired in 2006. Its previous being in possession of the Macclesfield family is indicated by the family's coat of arms printed on the recto pages of the first three leaves, and the family bookplate (ex libris) pasted on the upper cover's inner side.

The upper right-hand corners of the text block's leaves are numbered by an uninterrupted succession of Glagolitic letters, of which the last are *u.p.e.*, i.e. the three-digit number 496. It is interesting to note that the number 8, when appearing on its own or as a one in two-digit and three-digit numbers, was represented through the doubling of the letter *g*, whose numerical value was 4. Also, the bottom right-hand corners of the leaves bear standard signature marks, including alphanumerical marks in the

Koncentrični krugovi s glagoljskim slovima koji služe za izračunavanje vremena. Brevijar po zakonu rimskoga dvora u redakciji Nikole Brozića. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga signatura RIIA-16°-9./ The Brozić Breviary, a breviary by the law of the Roman court edited by Nikola Brozić (1561, Venice). Concentric circles with Glagolitic letters which were used to calculate time. NSK Manuscripts and Old Books Collection, shelfmark RIIA-16°-9.

last quire of the text block which is identified by the Glagolitic letters *a*, *b*, *v* and *g*, as well as by the numerals ranging from 9 to 31. The signature marks consist of three strings – the first string is made of 23 lowercase letters of the Latin alphabet (a-z) and three marks taken over from the manuscript tradition, i.e. the mark for the Latin conjunction *et*, preposition *cum* and the mark for the combination of letters *arum*. The second and third strings are structurally analogous to the first, except that the letters in the second are doubled (e.g. *aa*, *bb*, etc.) and those in the third string are tripled (e.g. *aaa*, *bbb*, etc.). Based on collation, it was established that the text block contains a total of 548 leaves, some marked and some not. In addition, the case binding also includes two front and two rear flyleaves. The first front flyleaf contains a handwritten inscription reading *Psalterium lingua Slavica vel Breviarium Slavicum. Characteres Illyrico sive Serviano Venetiis 1561*. The cardboard covers are covered in black leather decorated by gold-tooled motifs. The spine bears an inscription, also gold-tooled, reading *BREVIARIUM SLAVICUM*.

The Brozić Breviary was printed in two columns, in red and black ink. The text printed in red ink on the verso of the text block's first leaf provides instructions on how to calculate time based on the previously described calendar

printed on the recto of that same leaf. A quire with a signature mark *mmm* contains a rubric with a list of saints' days which is also printed in red. [The typographical mark of the Torresano family](#) is printed in white ink on a red background on the verso of the leaf 520. It shows a 50 x 36 mm rectangle with a circle inside which contains the image of a tower (evoking the meaning of the printers' family name, which is derived from the Italian word for "tower", *torre*). Immediately above the circle, there is a vertical line, which is crossed by three horizontal lines of different lengths.

The initials are simple, printed in red ink. At the beginning of the individual parts of the breviary, the Psalter and Temporale, there is a simple illustration showing an initial and a human figure, while the Sanctorale is accompanied by a similar illustration, although without the initial. Details about the breviary's editor and its printing are indicated in the colophon, which is printed bilingually and in two alphabets, i.e. in the Latin and Croatian languages and Latin and Glagolitic scripts. The colophon is printed on the recto of the last leaf of the quire *mmm*, at the bottom of the left column, however, this is not the last leaf of the text block. Another quire is sewn onto it, containing altogether 32 leaves, which are marked by Glagolitic letters and Arabic numerals.

A breviary is a liturgical book containing the offices and prayers of the Church according to the Roman tradition. Originally, a complete breviary contained the verses of the Gospels that made the Divine Office (*officium divinum*). It would open with a calendar listing important church holidays, and a psalter, which contained chants and canticles, as well as the hymns *Te Deum laudamus* (We Praise Thee, O God) and *Quicumque Vult* (The Athanasian Creed). The following parts were the Temporale, which contained texts for the feasts on particular Sundays and feasts of the liturgical year, Sanctorale, which contained texts for the celebration of saints' days, and the Common of Saints, which contained texts for saints' days not accorded individual services. In addition, The Brozić Breviary also includes a missal and ritual. The described parts are arranged in The Brozić Breviary as follows – the calendar was printed on the leaves 2 to 8 (2r – 8v)¹, Psalter on the leaves 9 to 72 (9r – 72v), Temporale on the leaves 73 to 292 (73r – 292v), Sanctorale on the leaves 293 to 464 (293v – 464v), Common of Saints on the leaves 465 to 512 (465v – 512v), rubric on the leaves 513 to 520 (513v – 520v) and missal and ritual on the leaves 521 to 548 (521r – 548v).

¹ The foliation here does not rely on the original foliation by Glagolitic letters.

The Croatian word *časoslov*, as the equivalent for the Latin word *breviarium*, was not introduced until Glagolitic books started to be published by the Roman Congregation for the Propagation of the Faith. The use of the Latin word is inconsistent throughout The Brozić Breviary – thus, its genitive form in the Temporale's incipit is written as *brvēla*, the same form in the rubric on the verso of the leaf 513 is written as *brviēla*, while in the colophon that same form is recorded as *brviēli*. *Časoslov*, the Croatian synonym, appears in the editions of Glagolitic liturgical books printed by the Congregation from 1631 which were under the strong influence of East Slavic languages. Today, owing to a decision reached at the Second Vatican Council, *breviarum* has been replaced by *liturgia horarum*. From the appearance of printing with movable type in Europe until 1561, which is considered to mark the end of the natural development of the influence of Croatian on Old Church Slavonic, altogether seven liturgical books were published in Glagolitic, the last of which was The Brozić Breviary. The same year that it was printed, a brand new Glagolitic printing house started operating in Europe. It was the Protestant printing house in Urach, Germany, but Glagolitic books that it printed were not liturgical. Almost an entire century will pass until the publication of the next liturgical book in the Glagolitic alphabet in 1631.

Kolofon u Brozićevu brevijaru otisnut na dvama jezicima i dvama pismima. Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Zbirka rukopisa i starih knjiga signatura RIIA-16°-9./ The Brozić Breviary, a breviary by the law of the Roman court edited by Nikola Brozić (1561, Venice). The colophon, printed in two languages and two alphabets. NSK Manuscripts and Old Books Collection, shelfmark RIIA-16°-9.

Maja Priselac

Potpisan Sporazum o suradnji na razvoju i održavanju Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga

Hrvatski nacionalni skupni katalog prvi je i jedinstveni distribuirani skupni katalog u Hrvatskoj koji omogućuje uslugu pronalaženja informacija o tiskanim i elektroničkim izvorima dostupnima u više od 45 knjižničnih kataloga visokoškolskih i specijalnih knjižnica, obuhvaćajući i fondom najbogatiji katalog Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Katalog sadrži konsolidirane i deduplicirane metapodatke za više od 1 500 000 bibliografskih zapisa, a korisnicima pruža obavijesti o mjestu pronađene jedinice građe, kao i podatke o stanju dostupnosti te raspoloživosti primjerka za posudbu u stvarnome vremenu.

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 28. svibnja 2018. godine svečano je potpisan *Sporazum o suradnji na razvoju i održavanju Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga*. Sporazum su potpisali dr. sc. Tatjana Petrić, glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, prof. dr. sc. Željko Tanić, rektor [Hrvatskoga katoličkog sveučilišta](#), prof. dr. sc. Miloš Judaš, izaslanik rektora [Sveučilišta u Zagrebu](#), prof. dr. sc. Vesna Vlahović-Štetić, dekanica [Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#), prof. dr. sc. Marijan Klarica, dekan [Medicinskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#), prof. dr. sc. Dubravko Majetić, prodekan za znanstvenoistraživački rad i suradnju s gospodarstvom [Fakulteta strojarstva i brodogradnje Sveučilišta u Zagrebu](#), te prof. dr. sc. Mislav Grgić, dekan [Fakulteta elektrotehnike i računarstva Sveučilišta u Zagrebu](#).

Glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatjana Petrić u pozdravnome je govoru istaknula: „Hrvatski nacionalni skupni katalog zajednički je doprinos svih pridruženih ustanova u izgradnji nacionalne informacijske infrastrukture, a Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu ulagat će sve svoje napore u nastavak koordinacije postupka razvoja Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga, posebno daljnjim objedinjavanjem knjižničnih fondova hrvatskih knjižnica u skupni katalog te provedbom tehničkih postupaka preuzimanja, konsolidacije te objedinjavanja knjižničnih fondova. Najveća vrijednost Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga proizlazi iz suradnje zajedničkoga rada te vrijednih knjižničara i suradnika svih suradničkih ustanova. Bez potpore čelnika ustanova potpisnica toga Sporazuma taj program ne bi bio moguć te još jednom čestitam svima

na postizanju toga vrijednog zajedničkog uspjeha.“ Glavna ravnateljica Knjižnice dr. sc. Tatjana Petrić dodala je i kako je sudjelovanje u distribuiranome skupnom katalogu omogućeno svim hrvatskim knjižnicama neovisno o knjižničnome programu u uporabi i knjižničnome obliku te pozvala druga sveučilišta da se pridruže suradnji.

Savjetnica za knjižnični informacijski sustav Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Dijana Machala naglasila je kako je rad na uspostavi Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga započeo u lipnju 2016. godine izradbom i objavom Smjernica za izradu skupnog kataloga, a u svibnju 2017. godine objavljena je testna inačica Kataloga u njegovoj punoj djelatnosti. Programska načela i ciljevi određeni su provedbom znanstveno-istraživačkih projekata *NISKA* i *NISKA 2* te projektom *Model sveučilišnog knjižničkog sustava Sveučilišta u Zagrebu*, novčano potpomognutoga u sklopu programa Europske komisije *Tempus*. Okupljene uzvanike pozdravio je i prof. dr. sc. Miloš Judaš, izaslanik rektora Sveučilišta u Zagrebu, zahvalivši svima koji su pridonijeli razvoju Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga.

Svečanost potpisivanja Sporazuma završena je kratkim stručnim programom namijenjenim knjižničarima Integriranoga knjižničkog sustava Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te knjižnicama koje surađuju u razvoju i održavanju Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga.

Predstavnici ustanova potpisnica Sporazuma o suradnji na razvoju i održavanju Hrvatskoga nacionalnog skupnog kataloga. / The representatives of the signatories of the Cooperation Agreement on the Development and Management of the Croatian National Union Catalogue.

Cooperation

Maja Priselac

Croatia's higher education institutions unite as signatories to the Cooperation Agreement on the Development and Management of the Croatian National Union Catalogue

The [Croatian National Union Catalogue](#) is the first and unique catalogue in Croatia which provides discovery services for print and electronic resources available in the catalogues of more than 45 academic and special libraries in Croatia, as well as the catalogue of the National and University Library in Zagreb, by far the most comprehensive among the included catalogues. The Catalogue currently contains the consolidated and deduplicated metadata for more than 1,500,000 bibliographic records, at the same time providing information on the location of a requested item and availability status of the item's individual copies in real time.

On 28 May 2018, the National and University Library in Zagreb hosted the signing of the *Cooperation Agreement on the Development and Management of the Croatian National Union Catalogue*, to which it was also a signatory.

Apart from NSK Director General Tatijana Petrić, the Agreement was also signed by Rector of the [Croatian Catholic University](#) Željko Tanjić, Envoy of the Rector of the [University of Zagreb](#) Miloš Judaš and deans of four faculties of the University of Zagreb, i.e. Dean of the Faculty of Humanities and Social Sciences Vesna Vlahović-Štetić, Dean of the [School of Medicine](#) Marijan Klarica, Associate Dean for Research and Economic Cooperation at the Faculty of Mechanical Engineering and Naval Architecture Dubravko Majetić and Dean of the [Faculty of Electrical Engineering and Computing](#) Mislav Grgić.

As Director General Petrić pointed out in her introductory address, *“The Croatian National Union Catalogue is a result of a joint contribution of all institutions taking part in the development of the national information infrastructure, and the National and University Library in Zagreb will continue to invest all of its efforts into further coordinating the Catalogue's development, particularly through further integration of data on other Croatian libraries' collections and the implementation of technical procedures associated with the transfer, consolidation and integration of this data into the Catalogue. The Catalogue's greatest value comes from a synergy of all the included institutions' joint efforts and cooperation between their dedicated librarians and other collaborators. Without the support of the leading officials at these institutions, the signatories of this cooperation agreement, this programme would not be possible and I therefore once again*

congratulate all on this valuable and successful undertaking.”

Petrić also added that in the future the Catalogue should cover all Croatian libraries regardless of the software or bibliographic format that they use and invited other Croatian universities to join the agreement's signatories in further developing the Catalogue.

NSK Integrated Library System Adviser Dijana Machala described the Catalogue's development, which started in June 2016 by the laying down and adoption of the Library's official guidelines for the compilation of the national union catalogue (*Smjernice za izradu skupnog kataloga*). The operationalisation of these guidelines resulted in the launching of the Catalogue's beta version in May 2017, based on the principles and objectives established as part of several research and development projects, i.e. NISKA (1997), NISKA II (2003) and *A Model of the University of Zagreb Library System* (2006), which was realised and funded as part of the EU *Tempus* programme.

Envoy of the Rector of the University of Zagreb Miloš Judaš also addressed all present at the signing ceremony, expressing gratitude to all who contributed to the Catalogue's development.

The signing ceremony closed with a brief professional training programme for systems librarians administering the NSK Integrated Library System and their colleagues from libraries cooperating on the development and management of the Croatian National Union Catalogue.

Savjetnica za knjižnični informacijski sustav Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Dijana Machala nazočne je upozнала s početkom rada na Hrvatskome nacionalnom skupnom katalogu. / NSK Integrated Library System Adviser Dijana Machala presented the development of the Croatian National Union Catalogue.

I. međunarodna konferencija o zelenim knjižnicama *Let's Go Green!*

U organizaciji [Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#) i Radne grupe za zelene knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva, a uz potporu [Međunarodnoga saveza knjižničarskih društava i ustanova \(IFLA\)](#), [Ministarstva kulture Republike Hrvatske](#) i [Ministarstva znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske](#), od 8. do 10. studenoga 2018. godine održana je *I. međunarodna konferencija o zelenim knjižnicama „Let's Go Green!“*. Konferencija je održana u sklopu projekta „Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku“ koji je Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu pokrenula 2016. godine radi izobrazbe svojih korisnika, osobito studenata, te podizanja svijesti o nužnosti zaštite i očuvanja prirodnih bogatstava Hrvatske kao bitnoga čimbenika nacionalne kulturne baštine.

Sudionici I. međunarodne konferencije o zelenim knjižnicama *Let's Go Green!* / Participants in the 1st International Conference on Green Libraries *Let's Go Green!*

Na svečanome otvorenju Konferencije okupljenim sudionicima prigodno su se obratili prorektor za znanost, međuinstitucijsku i međunarodnu suradnju [Sveučilišta u Zagrebu](#) prof. dr. sc. Miloš Judaš, glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić, predsjednica [Hrvatskoga knjižničarskog društva](#) dr. sc. Dijana Machala, knjižničarska savjetnica za međunarodnu suradnju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu Jasenka Zajec te član Recenzentskoga odbora Konferencije dr. sc. Mladen Domazet.

Nakon pozdravnih govora program otvorenja obogaćen je umjetničkim nastupom Ansambla studenata Muzičke Akademije za novu glazbu – (*ASMANGU*), uz recitatoricu Uršu Raukar te pod ravnanjem maestra Berislava Šipuća. U sklopu Konferencije pripadnici knjižničarske zajednice i međunarodno priznati znanstvenici, stručnjaci i aktivisti predstavili su najnovija kretanja u području zelenoga knjižničarstva, ekologije i održiva razvoja. Predavači i sudionici iz više od 20 zemalja svijeta, uključujući Veliku Britaniju, Bugarsku, Crnu Goru, Ekvador, Finsku,

THE 1ST INTERNATIONAL CONFERENCE ON GREEN LIBRARIES

Francusku, Hrvatsku, Indiju, Ujedinjene Arapske Emirate, Njemačku, Sjedinjene Američke Države, Sloveniju, Srbiju, Švicarsku, razmijenili su iskustva i primjere dobre prakse. Programom Konferencije postavljene su odrednice i uvjeti za usmjeravanje knjižničarske zajednice u području izgradnje zelene i održive knjižnice, organizacije zelenih zbiraka, digitalizacije, uzajamnoga djelovanja zelene knjižnice i zajednice, zelene pismenosti i mentalne ekološke edukacije te zelenih projekata i programa.

U sklopu Konferencije dodijeljene su i nagrade za najbolje radove ekološkoga literarnog natječaja za osnovne škole *Zelena priča za zeleni planet*. Nagrađeni su Milan Dudaš (Osnovna škola Nikole Andrića, Vukovar), Neo Dolenski (III. osnovna škola Bjelovar) i Leonardo Rihtarić (Osnovna škola Ante Kovačića, Zlatar). Zbog osobita pristupa temi i uporabe dijalekta posebna pohvalnica dodijeljena je Lani Relić (Osnovna škola Petra Preradovića, Pitomača). Na natječaj je pristiglo 376 učeničkih radova, čiji su autori pokazali iznimnu ekološku osviještenost i duboko razumijevanje problema zagađenosti našega planeta – Zemlje.

Tijekom Konferencije *Radna grupa za zelene knjižnice HKD-a* priredila je i tri izložbe – *Zelena pismenost: izbor građe o ekologiji iz fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* autorica Ane Rubić i Ive Plejić Brnčić, *We are this (green) world!*, *Saule Gaizauskaite*, *Aurimasa Gaizauskasa* autorica Sandre Prpić i Ljerke Miletić te *Ribareve ruke* autora Roberta Ravnića. Izložba *Zelena pismenost: izbor građe o ekologiji iz fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* temelji se na izboru nakladničke proizvodnje iz fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, a obuhvaća monografije (inozemne i hrvatske) objavljene od 2015. do ljeta 2018. godine, kao i tekuće hrvatske časopise. Svrha je izložbe popularizirati ekološke teme te istaknuti ulogu knjižnice u poticanju i jačanju ekološke svijesti korisnika.

Tijekom stanki sudionicima su na raspolaganju bile dje-latnice Službe za promicanje zdravlja *Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo*, koje su provodile antropometrijska mjerenja, uključujući podatke o težini, indeksu tjelesne mase, mišićnoj masi i tjelesnim masnoćama te stručna savjetovanja povezana s prehranom i tjelesnom aktivnošću. *Ekoiimanje Zrno* darovalo je svježe voće sudionicima Kon-

ferencije. Društvo za zaštitu životinja također je sudjelovalo na Konferenciji.

Završni dio drugoga dana Konferencije bio je posvećen posterskim izlaganjima. Sesiju je moderirala Ana Rubić, predsjednica Radne grupe za zelene knjižnice HKD-a, koja je prigodnim govorom i zatvorila Konferenciju. Završni dan organizirano je stručno putovanje u [Nacionalni park Brijuni](#).

Tajnica Posebne radne skupine za održivost okoliša i knjižnice IFLA-e Petra Hauke i predsjednica Radne grupe za zelene knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva Ana Rubić na 1. međunarodnoj konferenciji o zelenim knjižnicama *Let's Go Green!* / Secretary of IFLA's Environment, Sustainability and Libraries Special Interest Group Petra Hauke and President of the Croatian Library Association's Working Group for Green Libraries Ana Rubić at the 1st International Conference on Green Libraries *Let's Go Green!*

Let's Go Green!, the world's first international conference on green libraries

From 8 to 10 November 2018, the [National and University Library in Zagreb](#) hosted "Let's Go Green!", the world's first international conference on green libraries, which it organised in cooperation with the [Croatian Library Association's Working Group for Green Libraries](#). Supported by the [International Federation of Library Associations and Institutions \(IFLA\)](#) and [Croatian Ministry of Culture](#) and [Ministry of Science and Education](#), the conference was held as part of "Green Library for Green Croatia", the Library's ongoing project, which it launched in 2016 with the aim of educating its users, the majority of which are university students, and raising awareness among the public in general, about the significance of the protection and preservation of natural resources in Croatia as a vital element of its national heritage.

Tajnica Posebne radne skupine za održivost okoliša i knjižnice IFLA-e Petra Hauke. / Secretary of IFLA's Environment, Sustainability and Libraries Special Interest Group Petra Hauke.

The conference's opening ceremony included addresses by the Vice Chancellor for Science, Inter-institutional and International Cooperation at the [University of Zagreb](#) Miloš Judaš, Director General of the National and University Library in Zagreb Tatijana Petrić, President of the [Croatian Library Association](#) Dijana Machala, International Cooperation Adviser at the National and University Library in Zagreb Jasenka Zajec and a member of the *Let's Go Green!* conference Review Committee Mladen Domazet. After the opening addresses, a distinguished Croatian scenic artist Urša Raukar and ASMANGU, Contemporary Music Ensemble of the Zagreb Academy

of Music, performed a poetry and music recital, under the baton of Berislav Šipuš.

The members of the international library community and internationally acclaimed scientists, researchers and activists in various green fields presented the latest developments in relation to issues regarding environmental sustainability. Speakers and participants from more than 20 countries across the world, including Bulgaria, Croatia, Ecuador, Finland, France, Germany, India, Montenegro, Slovenia, Serbia, Switzerland, the United Arab Emirates, United Kingdom and US, exchanged their experiences and examples of good practice concerning the role of

libraries in the promotion of issues surrounding environmental sustainability and viable solutions thereof. The programme of the conference presented guidelines for the international library community regarding the development of green and sustainable libraries, development of green library collections and digitisation in this context, interaction between green libraries and local communities that they operate as part of, green literacy, the need for raising public awareness in relation to green issues, and successful management of green library projects and programmes.

The programme also included the awards ceremony of *A Green Story for a Green Planet*, a literary competition organised for primary school students as part of the conference, on which occasion the awards were presented to Milan Dudaš (*Nikola Andrić* Primary School, Vukovar), Neo Dolenski (III. Primary School Bjelovar), Leonard Rihtarić (*Ante Kovačić* Primary School, Zlatar) and Lana Relić (*Petar Preradović* Primary School, Pitomača). The young authors of altogether 376 submitted literary works exhibited outstanding awareness in relation to environmental issues and a deep understanding of the challenges that our planet is currently facing due to pollution.

The [Croatian Library Association's Working Group for Green Libraries](#) organised three exhibitions as part of the conference programme – *Green literacy: A selection of resources in the field of ecology in the collections of the National and University Library in Zagreb*, by Ana

Rubić and Iva Plejić Brnčić, *We are this (green) world!*, by Saule Gaizauskaite, Aurimas Gaizauskas, Sandra Prpić and Ljerka Miletić, and *The Fisherman's Hands*, by Robert Ravnić. The exhibition thematising green literacy presented the 2015-2018 “green” monographs, both national and international, along with similarly oriented national serial publications, preserved as part of the Library's collections, for the purpose of popularising green issues and spotlighting the role of libraries in raising and strengthening environmental awareness among their users.

During breaks, the conference participants could take anthropometric measurements carried out by staff members of the [Croatian Institute of Public Health's](#) Health Promotion Division. Apart from being able to find out more about their weight, BMI, muscle mass and body fat, they could also receive professional counselling regarding nutrition and physical activity. The Biovega d. o. o. company donated fresh organic fruit served at the conference, and the members of the Croatian Animal Protection Association also participated in the programme.

The conference's final part was a poster session, which was moderated by the President of the Croatian Library Association's Working Group for Green Libraries Ana Rubić, who also closed the conference programme. On the conference's last day, the conference participants made an organised excursion to the [Brijuni National Park](#).

Izložba radova o temi 1. međunarodne konferencije o zelenim knjižnicama *Let's Go Green!* / Exhibition put on as part of the 1st International Conference on Green Libraries *Let's Go Green!*

Dijana Sabolović-Krajina, dobitnica Nagrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu za 2017. godinu

Razgovarala: Davorka Pšenica

Na svečanome obilježavanju [Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#) 22. veljače 2018. godine proglašena je dobitnica Nagrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Nagrada je dodijeljena dr. sc. Dijani Sabolović-Krajina, knjižničarskoj savjetnici, ravnateljici [Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ u Koprivnici](#) za osobit doprinos knjižničarskoj struci.

Dr. sc. Dijana Sabolović-Krajina, dobitnica Nagrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu za 2017. godinu. / Dijana Sabolović-Krajina, the winner of the 2017 National and University Library in Zagreb Award.

Dobitnica ste Nagrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu za 2017. godinu koja Vam je dodijeljena na svečanoj proslavi obilježavanja Dana NSK 22. veljače 2018. godine. Čestitam Vam na osvojenoj Nagradi te nam na početku razgovora recite što Vama znači to ugledno priznanje?

Hvala na čestitki. Nagrade uvijek puno znače, zato što su javno ocjenjivanje i vrednovanje nečijega rada. Stoga, i meni puno znači Nagrada Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, osobito zato što sam je dobila od

stručnjakinja i stručnjaka iz središnje matične knjižnice u Hrvatskoj, a na prijedlog [Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkoga prigorja](#). Međutim, iznenadio me odjek toga priznanja u javnosti, posebno u sredini u kojoj živim i radim. Podatak kako je moj uspjeh doživljen kao zajednički, kao priznanje Koprivnici i Koprivničancima, vrhunac je mojih očekivanja. Simpatična mi je bila primjedba kako su Koprivničanci obično zavidni, no kako su taj uspjeh doživjeli potpuno opravdanim. Gradonačelnik grada Koprivnice i župan Koprivničko-križevačke županije priredili su mi prijame. Nagradu je gradonačelnik nazvao *knjižničarskim Oskarom*, pa su onda taj naziv preuzeli i mediji. Svoju Nagradu dijelim i s brojnim suradnicama i suradnicima u knjižnici u kojoj radim, ali i izvan nje, u zemlji i inozemstvu, kao i sa svojom obitelji. Posebno bih izdvojila čestitku prof. dr. sc. Jadranke Lazić s Katedre za bibliotekarstvo Odsjeka za informacijske i komunikacijske znanosti na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu. Ona je izrazila ponos što sam stekla prva znanja o knjižničarskoj struci upravo na toj Katedri, zatim diplomirala na dodiplomskome studiju, a nedavno i doktorirala. Čestitala mi je što promičem vidljivost struke. Bitne su mi sve čestitke, a posebno onih koji kažu kako sam ih nadahnula u radu. Treba imati na umu kako mnogi ne dožive javna priznanja usprkos marljivu i požrtvovnu radu te smatram kako sam povlaštena što sam doživjela toliku čast.

Nagrada Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dodjeljuje se pojedincima koji su osobito pridonijeli radu i razvoju hrvatskoga knjižničarstva. Što smatrate svojim najvećim doprinosom za razvoj knjižničarske struke u Hrvatskoj?

Nagrada se dodjeljuje prema trima mjerilima – za objavljivanje radova, stručni rad te zauzimanje i izobrazbu knjižničara u Hrvatskoj. Najvećim doprinosom razvoju knjižničarske struke u Hrvatskoj u području objavljivanja radova smatram to što sam uvela ili istraživala nova

područja i teme, kao što su sociologija čitanja, sociologija knjižnica, socijalna uključenost u dostupnosti knjižnici, ostvarivanje novih knjižničnih usluga, knjižnični marketing i menadžment, novi oblici pismenosti, digitalizacija kulturne baštine, novi suradnički modeli poslovanja te zagovaranje knjižnica i knjižničarstva.

U praktičnome stručnom radu kao svoj doprinos na lokalnoj i nacionalnoj razini smatram zalaganje za polifunkcionalan model narodnih knjižnica kao proaktivnih i društveno uključenih pokretača razvoja svojih sredina i hrvatskoga društva u cjelini u području kulture, obrazovanja, informiranja, cjeloživotna učenja i slobodna vremena. Pridonijela sam i izobrazbi knjižničara u Hrvatskoj kao predavač u [Centru za stalno stručno usavršavanje knjižničara u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu](#) iz knjižničnoga marketinga i implementacije knjižnične usluge za slijepe i slabovidne osobe. Održala sam i izlaganja na više od 60 stručnih i znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu. Hrvatskoj knjižničarskoj zajednici prenosila sam svoja saznanja, a postignuća hrvatskoga knjižničarstva promicala sam u inozemstvu, aktivno sudjelujući na konferencijama i kongresima.

U hrvatskome knjižničarstvu djelujete trideset i tri godine. Dugogodišnja ste aktivna članica [Hrvatskoga knjižničarskog društva](#) i [Hrvatskoga čitateljskog društva](#). Ravnateljica ste Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ u Koprivnici od 1995. godine. Recite nam kako je sve počelo, kakva su bila Vaša prva radna iskustva i otkrijte što Vas je potaknulo da se posvetite knjižničarstvu te s takvim oduševljenjem i zanosom radite knjižnički posao?

Iskreno, nisam se nakon završetka studija filozofije i sociologije na [Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu](#) mogla zamisliti kao knjižničarka. Željela sam se baviti znanstvenim radom u nekome institutu za društvena istraživanja. Međutim, nisam mogla birati, pa kada se 1985. godine raspisao natječaj za radno mjesto u koprivničkoj knjižnici, zaposlila sam se kao voditeljica općinske matične razvojne službe. Svidjelo mi se što sam mogla povezivati rad s knjigama i ljudima, ali se i nadalje baviti znanstvenim i stručnim radom, odnosno sociologijom čitanja i knjižnica. Objedinjavanje teorije i prakse ono je što obilježava moj dugogodišnji rad u knjižničarstvu. Praksa mi služi, kao što moj sin kaže, kao istraživački laboratorij za provjeru i daljnje nadograđivanje stručnoga i znanstvenoga bavljenja knjižničarstvom.

Vaše uspješno vođenje Knjižnice rezultirao je mnoštvom nagrada i priznanja, od kojih posebno ističem dvije. Nagrađeni ste Redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića za posebne zasluge u kulturi Republike Hrvatske (1998.) i Kukuljevićevom poveljom za izniman doprinos u hrvatskome knjižničarstvu (2006.). U čem je tajna Vaše

profesionalne uspješnosti? Otkrijte nam naputak po kojem radite te upravljački model koji u praksi primjenjujete?

Tajna je profesionalne uspješnosti u tome što volim svoj posao koji me ispunjava kao osobu. Naputak je po kojem radim što bolje isplanirati i predvidjeti tijek događanja, a upravljački model koji u praksi primjenjujem temelji se na timskome radu sa što većim sudjelovanjem suradnika u planiranju i ostvarivanju. Ponajprije, to je poticanje na stalno stručno usavršavanje i učenje svih zaposlenika, pa možemo govoriti i o primjeni koncepta *učee organizacije*. Rezultat su brojna sudjelovanja u stručnim edukacijama u zemlji i inozemstvu, kao i objavljeni radovi, te nove usluge, projekti i programi. Sviđa mi se postupak *brainstorminga*, zajedničkoga promišljanja novih ideja i pronalazjenja rješenja. Potičem kreativnost i inovativnost kolegica i kolega na poslu te mi je drago kada su oni zadovoljni i ispunjeni na radnome mjestu. To smatram bitnim za razvoj ustanove i struke.

Na Filozofskome fakultetu Sveučilišta u Zagrebu diplomirali ste filozofiju i sociologiju te potom stekli doktorat u području informacijskih i komunikacijskih znanosti s temom [Narodna knjižnica kao središte lokalne zajednice u suvremenom društvu](#) 2016. godine. U doktorskoj disertaciji zaokupljeni ste pitanjima preobrazbe i prilagodbe knjižnica u suvremenu društvu, pa nam recite prilagođavaju li se i koliko uspješno danas narodne knjižnice?

Općenito gledajući, narodne knjižnice u Hrvatskoj, koje najbolje poznajem, uspješno se prilagođavaju promjenama u društvu te slijede smjerove međunarodnoga razvoja knjižničarstva. Svojom praksom daleko su ispred suvremenih zakonskih i podzakonskih akata. Mogle bi biti još korisnije svojim zajednicama i društvu u cjelini da donositelji političkih odluka puno bolje prepoznaju njihovu zadaću i ulogu u suvremenu informacijskom društvu. Knjižnice, nažalost, nisu zastupljene u političko-strateškim dokumentima naše Vlade jer nisu prepoznate po svojim postojećim i mogućim doprinosima različitim područjima društvenoga života.

Koje su glavne prepreke s kojima se danas bore narodne knjižnice u Hrvatskoj?

Na temelju svojih istraživanja, analiza i nalaza u doktorskome radu mogu zaključiti da su, unatoč velikoj poboljšanju, sve prepreke s kojima se susreću knjižnice navedene u Strategiji kulturnoga razvitka iz 2003. godine ostale do danas istovjetne. To su: nedovoljan broj stručnoga osoblja, nedovoljan prostor, nedovoljna suradnja, neravnomjernost i nedjelotvornost knjižničnih mrežnih sustava, nejednaka razvijenost i nedostupnost informatičke tehnologije, pomanjkanje stratejskoga plana automatizacije i nepovezanost nacionalne knjižnične informacijske infrastrukture, uključujući i neostvaren projekt *Nacio-*

nalni informacijski sustav knjižnica (NISKA). Hrvatska još uvijek nema na nacionalnoj razini objedinjenu dostupnost bibliografskih baza podataka za razliku od zemalja s razvijenim knjižničarstvom koje su to učinile dva desetljeća prije, 1990-ih godina, u početnoj etapi uvođenja informacijske-komunikacijske tehnologije u knjižnice. Bitne su prepreke zakonodavni okvir i strateško-politički dokumenti koji su zastarjeli ili su ispod razine suvremenosti u smislu ograničenja uloga i zadaća knjižnica u suvremenu društvu. Smatram kako je naša knjižnična praksa daleko ispred dokumenata koji bi trebali pridonijeti njezinu boljem radu i novčanomu potpomaganju, ali na kraju krajeva, i većemu doprinosu razvoja društva. Knjižnice, općenito gledajući, rade dobro, no mogle bi i bolje da nema nabrojanih prepreka.

Bavite li se mišlju o objavljivanju knjige o toj temi?

Upravo završavam rukopis knjige i pripremam ga za recenziranje i objavljivanje. Smatram kako će koristiti kolegicama i kolegama knjižničarima, studentima, ali i zainteresiranoj javnosti u razumijevanju djelovanja složenih društvenih procesa i socijalnih pojava suvremene

zbilje na djelovanje knjižnica, kao i u pronalaženju odgovora kako i nadalje podupirati vrijednost knjižnica u društvu.

Predavač ste u Centru za stalno stručno usavršavanje u Republici Hrvatskoj u području knjižničnoga marketinga i implementacije knjižničnih usluga za slijepe i slabovidne osobe. Održali ste mnoštvo izlaganja na više stručnih i znanstvenih skupova u zemlji i inozemstvu te prenijeli svoja znanja i iskustva svojim kolegicama i kolegama, kao i cijeloj knjižničarskoj zajednici. Što biste poručili mlađim kolegicama i kolegama, koje biste im smjernice dali za njihov profesionalan razvoj i napredovanje?

Mlađim kolegicama i kolegama preporučila bih učenje u smislu stalne profesionalne znatiželje i otvorenosti u odnosu na ono čime se bave, kao i uzimanje u obzir različite mogućnosti, kako bi za svoj profesionalni rast i razvoj izabrali ono najbolje. Također, preporučila bih im da budu kritični u smislu stalnoga vrjednovanja i ocjenjivanja knjižnične teorije i prakse te da budu uporni u onome što žele postići, bez obzira na prepreke na koje budu nailazili.

Konferencija TEDx Koprivnica Library održana 17. studenoga 2018. godine u Knjižnici i čitaonici „Fran Galović“ jedna je od uspješnih projekata dr. sc. Dijane Sabolović-Krajine i njezinih djelatnika. / Dijana Sabolović-Krajina (first right) at TEDx Koprivnica Library, held on 17 November 2018 as one of many successful programmes run by Ms Sabolović-Krajina and the Koprivnica library staff members.

Dijana Sabolović-Krajina, the winner of the 2017 National and University Library in Zagreb Award

Interviewed by: Davorka Pšenica

{ Dijana Sabolović-Krajina, library adviser and Director of the *“Fran Galović” Public Library in Koprivnica*, is the winner of the 2017 National and University Library in Zagreb Award, which she received for her outstanding contributions to the library profession in Croatia at the celebration of the National and University Library in Zagreb Day on 22 February 2018.

You are the winner of the 2017 National and University Library in Zagreb Award, which you were presented with at the celebration of the National and University Library in Zagreb Day 2018. Please accept my warmest congratulations and tell us what this prestigious acknowledgement means to you.

Thank you for the congratulations. Awards always mean a lot, since they stand for public evaluation and assessment of one's work. For this reason, the *National and University Library in Zagreb Award* certainly means a lot to me, since I received it from the main central library in Croatia, and that at the proposal of the Library Association of Bilogora, Podravina and the Kalnik Region. However, what I never could have anticipated and what absolutely surprised me in relation to the award was the response to it among the public, especially in my immediate living and working environment. The fact that my success has been perceived as joint and considered to be an acknowledgement to Koprivnica and its citizens has by far exceeded the highest limits of my expectations. I was amused by some remarks according to which the citizens of Koprivnica, often described as envious of the success of others, hold that it is entirely deserved in this particular case. The Mayor of Koprivnica and Prefect of the Koprivnica-Križevci County organised special receptions on account of the award, on which occasion the Mayor called the award *“the Oscar of the library profession”*, which catchy designation was later readily taken over by the media.

I share this award with all who I cooperate with in the library where I work, with everyone I have so far worked with in Croatia and abroad, as well as with my family. I was especially glad to receive congratulations from one of our finest library specialists Jadranka Lasić-Lazić, professor at the Librarianship Section of the Department of Information and Communication Sciences at the Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences. Professor Lasić-Lazić expressed pride in the fact that I started acquiring my knowledge of the library profession

precisely at this department, from which I both graduated and recently obtained my doctoral degree. She also complimented me for my efforts in the promotion of the visibility of the library profession. I was pleased to receive all the congratulations, but the ones from those who said that I have inspired them in their work were particularly fulfilling. Since many do not receive public recognition in spite of all their hard and dedicated work, I consider myself privileged for receiving such an honour.

The National and University Library in Zagreb Award is presented for outstanding contributions to the standards and development of the library profession in Croatia. What do you consider to be your greatest contribution in this context?

The award is presented based on three criteria – contribution to the advancement of the library profession through published research, contribution to the development of the library profession through personal professional accomplishments and advocacy activities, and contribution to the education of library professionals. When it comes to published research, I consider that my greatest contribution to the development of the library profession in Croatia is that I researched in greater detail some new areas and topics or introduced them for the first time into our professional discourse. Here I particularly have in mind areas such as the sociology of reading, library sociology, issues of social inclusion related to enabling a wide availability of library services, library marketing and management, new forms of literacy, digitisation of cultural heritage, new models of library partnerships, and library advocacy.

When it comes to my professional accomplishments, I think that my greatest contribution to the development of library profession in Croatia, both at local and national levels, are my efforts aimed at the introduction of a multi-functional model for the operation of public libraries according to which they are enabled to act as proactive and socially relevant drivers of development of local commu-

nities and the Croatian society as a whole in fields such as culture, education, freedom of information, lifelong learning and leisure time. As a lecturer at the Centre for Continuing Education of Librarians of the National and University Library in Zagreb, I contributed to the education of Croatian librarians in the field of library marketing and the implementation of library services for the blind and partially sighted. Apart from that, I participated as a speaker in more than 60 professional and scientific conferences in Croatia and abroad. I actively cooperated with the Croatian Library Association and promoted the achievements of the library profession in Croatia by taking part in international conferences and congresses.

You have been professionally active for thirty-three years. Apart from being a long-standing and active member of the Croatian Library Association and Croatian Reading Association, since 1995 you have also been the Director of the *Fran Galović* Public Library in Koprivnica. Tell us how it all began, what were your first work experiences and what was it that made you take up the library profession and persevere in it with such passion and enthusiasm?

To be honest, after I graduated from the Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences majoring in philosophy and sociology, I did not see myself as a librarian. I wanted to do research at one of the institutes in the field of social sciences. However, since I was not in a position where I could choose, when the Koprivnica library advertised a vacancy in 1985, I applied and became employed as the head of the library's municipal central development service. I liked the fact that I could work with books and library users and continue with my scientific and research work in the field of the sociology of reading and libraries at the same time. Bringing together theory and practice is precisely what characterised my work in the library profession throughout the years. As my son always says, library practice serves me as a research laboratory for testing and further upgrading my theoretical insights.

Your success as the director of the Koprivnica library brought you several awards and acknowledgements, of which two particularly stand out – the *Order of the Croatian Star with the Effigy of Marko Marulić*, which you received in 1998 for extraordinary services to culture, and the *Kukuljević Charter*, which you received for your outstanding contribution to the library profession in Croatia in 2006. What is the secret of your professional success? Reveal to us the formula behind it and a model of management that you use working as a library director.

The secret of my professional success lies mainly in the fact that I love my work, which fulfils me as a person. The formula behind it is to plan and anticipate activities as well as possible, while the model of management that I

use is based on teamwork, with maximum inclusion of all participants in all stages of the planning and realisation of all activities. This includes constantly encouraging all employees to keep learning and upgrading their professional skills, which is one of the basic tenets of the so-called Learning Organisation (LO) concept. As a result of such policy, our librarians have participated in many national and international educational and professional training programmes and published research on the one hand, while on the other our users have profited from it through new services, library projects and programmes. I simply love the process of brainstorming, and we often use it to come up with new ideas and find solutions to challenges that we encounter. I encourage creativity and innovation and take great interest in how professionally satisfied and fulfilled my colleagues are, since I find this to be crucial for the progress of both an institution and profession.

You graduated from the Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences majoring in philosophy and sociology and afterwards obtained your doctoral degree in information and communication sciences in 2016 based on research focusing on public libraries as the focal points of local communities in contemporary society (*Narodna knjižnica kao središte lokalne zajednice u suvremenom društvu*). In the light of issues of the transformation and adaptation of libraries that you dealt with in your research, what would you say about this transformation – is it happening? If yes, how successful do you think it is?

In general terms, public libraries in Croatia, especially those whose work I am well acquainted with, are successfully adapting to social changes and keeping abreast of international development trends in the library profession. Their practice and activities are far ahead of the current national legislation. They could be of even greater use to local communities and Croatian society as a whole if decision-makers better recognised the task and role of libraries in the contemporary information society. Unfortunately, since their existing and potential contribution to many areas of social life in Croatia is not recognised, libraries have not been included in political and strategic documents of the Croatian government.

What are the central problems that public libraries in Croatia are struggling with today?

Based on my insights and the analysis and findings I presented in my doctoral research, I can firmly assert that, despite great progress, all problematic issues stated in the 2003 cultural development strategy of the Croatian Ministry of Culture have remained identical to this day. These problems are the lack of professional staff, inadequate space, insufficient and inadequate interlibrary cooperation, the inconsistency and lack of functionality

Dr. sc. Dijana Sabolović-Krajina na manifestaciji *Zdravstveni susreti pod suncobranima* koja je u srpnju 2018. godine održana u Knjižnici i čitaonici „Fran Galović“ u Koprivnici. / A special 2018 library event promoting health, organised by the *Fran Galović Public Library* in Koprivnica, headed by Dijana Sabolović-Krajina, the winner of the 2017 *National and University Library in Zagreb Award*.

preventing the integration of online library catalogues at national level, large differences between libraries in terms of the computerisation of their operations and services and their being supplied by adequate ICT equipment, a lack of strategy aimed at the automation of library operations and services as well as of the integration of the information infrastructure of libraries in the online environment, and all problematic issues related to the unsuccessful realisation of NISKA, a major national project aimed at the development of the national information library system. As opposed to countries with advanced library systems which started integrating their bibliographic databases in the initial period of the introduction of information technology into libraries, back in the 1990s, Croatia still does not have such an integrated system of bibliographic databases at national level. The major problems in this context are the existing legal framework and legally binding strategic and political documents, which are outdated, particularly in terms of the limits that they impose on the role and task of libraries in contemporary society. It is my opinion that our library practice has long and far exceeded the acts that should contribute to the improvement of library work and facilitate library funding, and thus ultimately contribute to social development in general. Broadly speaking, libraries are “doing fine”, but they could certainly be doing better and do greater social good, were it not for the described obstacles.

Are you considering publishing a book on this subject?

I am currently finishing a manuscript for precisely such book, which I think will be very useful to my colleague

librarians, as well as LIS students, but also to the interested members of the wider public. It should help different readers to understand the impact of complex social processes and current social phenomena on library activity and provide answers to questions of how to keep efficiently promoting libraries and thus further reinforce their social significance.

You are a lecturer in the field of library marketing and the implementation of library services for the blind and partially sighted at the Croatian national Centre for Continuing Education of Librarians. You participated as a speaker at several national and international professional and scientific conferences and you have been passing your knowledge and experience both to your colleagues and the entire library community in Croatia. What would be your message to young librarians, what guidelines would you recommend for their professional development and advancement?

Above all things, I would recommend that they never stop learning, in a sense that they constantly maintain professional curiosity and openness to everything that is new and different. Also, I would advise them to always be willing to consider different options, since that will give them opportunities to choose what is best for their professional growth and development. They should also be critical in terms of constantly assessing and evaluating accepted library theory and practice. Finally, I would recommend that they show determination in relation to what they want to accomplish, regardless of the obstacles that they encounter.

Događanja u organizaciji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

VRIJEME ODRŽAVANJA	NAZIV DOGAĐANJA	MJESTO ODRŽAVANJA
4. travnja 2019.	Predstavljanje skladateljskoga rada Antuna Tonija Blažinovića <i>Nota korijena broja / Glazbena mjera trokuta – Triangle metre</i>	Zbirka muzikalija i audiomaterijala Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
8. travnja 2019.	Tribina o dostupnosti znanstvenih informacija u sklopu projekta <i>e-Izvori</i>	Malo predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
9. do 12. travnja ili 16. do 17. travnja 2019.	Međunarodni stručni skup <i>Nabava i izgradnja zbirki</i>	Seminarska dvorana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
23. travnja 2019.	Manifestacija <i>Noć knjige</i>	Veliko predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
9. do 10. svibnja 2019.	9. festival hrvatskih digitalizacijskih projekata – D-fest	Malo predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
14. do 17. svibnja 2019.	Festival povijesti <i>Kliofest 2019.</i>	Veliko i malo predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
5. do 7. lipnja 2019.	Godišnja skupština IIPC i Konferencija o arhiviranju weba	Hotel The Westin Zagreb, Zagreb
19. do 23. kolovoza 2019.	Pretkonferencija uoči Svjetskoga knjižničarskog i informacijskoga kongresa IFLA-e 2019.	Seminarska dvorana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
2. do 4. listopada 2019.	12. savjetovanje za narodne knjižnice u Republici Hrvatskoj	Hotel Jezero, Plitvička jezera
11. do 15. listopada 2019.	Izložba <i>400. obljetnica franjevac kapucina u Zagrebu</i>	Malo predvorje i seminarska dvorana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
15. listopada 2019.	15. sajam stipendija i visokoga obrazovanja	Veliko i malo predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
17. do 19. listopada 2019.	17. međunarodna izložba inovacija <i>ARCA 2019</i>	Veliko i malo predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
8. studenoga 2019.	Znanstveni kolokvij o Frankopanskome brevijaru	Veliko predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
8. do 14. studenoga 2019.	Izložba o Frankopanskome brevijaru	Veliko predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
19. do 20. veljače 2020.	Dani otvorenih vrata Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu	Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu
21. veljače 2020.	Dan Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu	Veliko predvorje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Upcoming NSK events

TIME	EVENT	PLACE
4 April 2019	Presentation: <i>Square Root of a Number Note / A Musical Measure of the Triangle – Trianglemetre</i> , by Antun Toni Blažinović	National and University Library in Zagreb, Music Collection
8 April 2019	Open forum: The <i>eResources</i> project and availability of scientific information	National and University Library in Zagreb, side lobby
9 – 12 or 16 and 17 April 2019	International scientific symposium: <i>Acquisition and Collection Development</i>	National and University Library in Zagreb, conference hall
23 April 2019	<i>Croatian Book Night 2019</i>	National and University Library in Zagreb, grand lobby
9 and 10 May 2019	Ninth Festival of Croatian Digitisation Projects	National and University Library in Zagreb, side lobby
14 – 17 May 2019	Croatian history festival <i>Kliofest 2019</i>	National and University Library in Zagreb, grand and side lobbies
5 – 7 June 2019	2019 IIPC General Assembly and Web Archiving Conference	The Westin Zagreb hotel, Zagreb
19 – 23 August 2019	IFLA CPDWL Satellite Meeting and preconference announcing IFLA WLIC 2019	National and University Library in Zagreb, conference hall
2 – 4 October 2019	12 th Croatian Conference on Public Libraries	The Jezero hotel, Plitvička jezera (The Plitvice Lakes National Park)
11 – 15 October 2019	Exhibition: <i>400th Anniversary of Capuchin Franciscan Friars in Zagreb</i>	National and University Library in Zagreb, side lobby and conference hall
15 October 2019	15 th Higher Education and Scholarships Fair	National and University Library in Zagreb, grand and side lobbies
17 – 19 October 2019	17 th International Innovation Exhibition ARCA 2019	National and University Library in Zagreb, grand and side lobbies
8 November 2019	Colloquium: The Frankopan Breviary	National and University Library in Zagreb, grand lobby
8 – 14 November 2019	Exhibition: The Frankopan Breviary	National and University Library in Zagreb, grand lobby
19 and 20 February 2020	NSK Doors Open Days	National and University Library in Zagreb
21 February 2020	National and University Library in Zagreb Day	National and University Library in Zagreb, grand lobby

Maja Priselac

Obilježen Dan Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 2018.

Približno sto uglednika, predstavnika akademskoga, kulturnoga i političkoga života Hrvatske i korisnika [Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#), okupilo se 22. veljače 2018. godine u predvorju Knjižnice kako bi zajedno s djelatnicima najveće i najstarije hrvatske knjižnice proslavili njezin dan, Dan Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Na svečanosti upriličenoj u povodu Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 2018. godine koji se tradicionalno obilježava u spomen na dan kada je otisnuta prva hrvatska tiskana knjiga, [Misal po zakonu rimskoga dvora](#), jedan od brojnih spomenika hrvatske baštine koju čuva Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, okupljenima su se prigodnim riječima obratili mr. sc. Renata Margaretić Urlić, izaslanica predsjednice Republike Hrvatske, dr. sc. Irena Petrijevčanin Vuksanović, saborska zastupnica i izaslanica predsjednika Hrvatskoga sabora Republike Hrvatske, dr. sc. Nina Obuljen Koržinek, ministrica kulture i izaslanica predsjednika Vlade Republike Hrvatske, te prof. dr. sc. Damir Boras, rektor [Sveučilišta u Zagrebu](#).

Glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić u svojem je izlaganju predstavila brojne programe ostvarene u prethodnoj godini kojima je Knjižnica potvrdila svoju ulogu čuvarice i promicateljice vrijednosti hrvatske znanstvene i kulturne baštine. Istaknula je vrijedan projekt *Hrvatska glagoljica* u sklopu kojega je nastao portal [Glagoljica.hr](#), a kojim se prvi put na jednome mjestu želi okupiti sva bitna građa na glagoljici i o glagoljici te predstaviti bogata hrvatska glagoljska baština.

„Prepoznavši potrebu sustavne digitalizacije glagoljskih izvornika te okupljanja podataka i građe na središnjem portalu, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu pozvala je na suradnju relevantne ustanove, znanstvenike, udruge i zaljubljenike u glagoljicu. Svrha je Projekta potaknuti digitalizaciju građe iz hrvatskih i inozemnih ustanova te je na portalu [Glagoljica.hr](#) dati na uvid istraživačima, studentima, učenicima i široj javnosti. Rezultat je prve etape Projekta više od deset tisuća digitaliziranih stranica te više od 400 digitalnih znanstvenih i stručnih radova o glagoljici“, istaknula je glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić koja je na svečanosti obilježavanja Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu uručila i zahvalnice pojedincima te ustanovama koje su pridonijele uspostavljanju Portala.

Osim portala [Glagoljica.hr](#), dr. sc. Tatijana Petrić predstavila je i suradnički projekt [Znameniti.hr](#) te prvu mobilnu aplikaciju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu [Pozdrav iz Zagreba](#), koja je rezultat dugogodišnjega iskustva Knjižnice u digitalizaciji, uspostavi digitalne knjižnice i izradbi virtualnih izložaba te predstavlja pomak Knjižnice u kulturni turizam. Istaknula je i petogodišnji projekt [Povećanje pristupa elektroničkim izvorima znanstvenih i stručnih informacija – e-Izvori](#) koji je novčano

Ministrica kulture Republike Hrvatske i izaslanica predsjednika Vlade Republike Hrvatske dr. sc. Nina Obuljen Koržinek na svečanome obilježavanju Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 2018. godine. / The Croatian Minister of Culture and Special Envoy of the Croatian Prime Minister Nina Obuljen Koržinek at the celebration of the 2018 National and University Library in Zagreb Day.

Glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić s predstavnicima suradničkih ustanova na projektu *Hrvatska glagoljica*. / Director General of the National and University Library in Zagreb Tatijana Petrić with the representatives of the Library's partner institutions in its large-scale project focusing on the digitisation of Croatian Glagolitic heritage.

potpomognut novčanim sredstvima [Europske unije](#) iz [Europskoga socijalnog fonda](#), kao i uspješan nastavak razvoja [Skupnoga kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#), Sveučilišta u Zagrebu, [Hrvatskoga katoličkoga sveučilišta](#) te knjižnica iz sustava znanosti i visokoga obrazovanja.

Nakladničkom djelatnošću i organizacijom skupova, izložaba i drugih oblika događanja Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu i u 2017. godini predstavljala je bogatu hrvatsku kulturnu i znanstvenu baštinu. Glavna ravnateljica NSK dr. sc. Tatijana Petrić u svojem je izlaganju naglasila i nekoliko skupova, kao što su [Festival hrvatskih digitalizacijskih projekata](#), [Međunarodni znanstveni skup Knjiga i društvo](#), stručni skup *Knjižnični podaci: interoperabilnost, povezivanje i razmjena* te izložbu *Krka u oku istraživača: rijeka u sedam priča*, jednu od šest samostalnih i četiriju suradničkih izložaba održanih u prethodnoj godini.

S naglaskom na izgradnji nacionalne zbirke *Croatica* i sveučilišne zbirke, u prethodnoj je godini porastao i fond Knjižnice za 54 140 jedinica analogne građe i 43 221 jedinicu digitalne građe. U skladu s temeljnim zadaćama

Knjižnice redovito se objavljuje *Hrvatska nacionalna bibliografija* pa je u 2017. godini objavljen 51 svezak u više nizova. Provodile su se mjere zaštite fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, koje obuhvaćaju mikrofilmiranje i digitalizaciju građe, konzervatorsko-restauratorske radove i programe zaštite hrvatskih prvotisaka, starih novina i ostale rijetke građe iz drugih baštinskih ustanova, a napravljeno je gotovo 80 tisuća snimaka mikrofilma i digitalnih preslika te je obnovljeno 456 jedinica građe. Djelatnici Knjižnice radili su i na mnoštvu programa koji okupljaju, ujednačivaju te usmjeravaju rad i razvoj hrvatskih knjižica, a utemeljivanjem [Hrvatskoga ureda za DOI](#), poboljšane su i usluge usmjerene hrvatskim nakladnicima. Utemeljeno je Znanstveno vijeće Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, objavljeno je mnoštvo stručnih i znanstvenih radova, a djelatnici Knjižnice sudjelovali su u više hrvatskih i međunarodnih znanstvenih projekata.

Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu i u 2017. godini bila je posebno usmjerena korisnicima koji, kako je rečeno, sve više koriste građu *online*, što potvrđuje šest

Koordinatorica procesa *Informacijski centar* mr. sc. Irena Pilaš s posjetiteljima Knjižnice u sklopu Dana otvorenih vrata Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 2018. godine. / Head of the Library's Information Centre Irena Pilaš presents the Library's activities and services to the visitors of the 2018 *Doors Open Days* programme.

milijuna pregleda digitalnih sadržaja Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Na svečanome obilježavanju Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dodijeljena je *Nagrada Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*. Ovogodišnja je dobitnica Nagrade knjižničarska savjetnica i ravnateljica [Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ u Koprivnici](#) dr. sc. Dijana Sabolović-Krajina za osobit doprinos knjižničarskoj struci. Svečano obilježavanje Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu svojim je glazbenim nastupom uveličala mlada kantautorica Elis Lovrić, a recitacijom pjesnik i umjetnik Enes Kišević.

Obilježavanju Dana Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu prethodili su 20. i 21. veljače 2018. godine, tradicionalni *Dani otvorenih vrata Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, tijekom kojih je Knjižnicu posjetilo više od četiri stotine građana, osobito djece i mladih. Uz stručno vodstvo djelatnika Informacijskoga centra Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, sudionici su posjetili i upoznali se s radom zbirke posebne vrste građe, i to [Zbirkom rukopisa i starih knjiga](#), [Zbirkom muzikalija i audiomaterijala](#), [Grafičkom zbirkom](#) i [Zbirkom zemljovid](#)

[i atlasa](#), kao i radom čitaonica s otvorenim pristupom građi, [Čitaonicom periodike](#), [Zbirkom knjižnične građe o Domovinskom ratu](#), [Zbirkom inozemne Croatice](#), [Zbirkom službenih publikacija](#), Odjelom *Zaštita i pohrana* NSK te Zatvorenim spremištem. U sklopu Dana otvorenih vrata Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, a u povodu Međunarodnoga dana materinskoga jezika, 21. veljače 2018. godine u suradnji s [Institutom za jezik i jezikoslovlje](#) održan je koncert glazbenica Lidije Bajuk, Dunje Knebl i Elis Lovrić s izvedbama na trima hrvatskim narječjima.

Danima otvorenih vrata Knjižnica želi upoznati širu javnost sa svojim radom i ulogom u kulturnome i znanstvenome životu Hrvatske, osobito onomu koji se odnosi na očuvanje vrijedne baštine koju Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu ima pohranjenu u svojem fondu. Približno tri milijuna svezaka, više od 130 kilometara polica s knjigama i 44 432 kvadratna metara prostora, neki su od razloga zašto Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu, svjedoka društvene, gospodarske, kulturne i intelektualne mogućnosti Hrvatske, vrijedi, ako ne prije, onda tijekom tih slavljeničkih dana, posjetiti.

Maja Priselac

National and University Library in Zagreb Day 2018

Some one hundred dignitaries, prominent members of Croatia's academic, cultural and political circles and users of the [National and University Library in Zagreb](#), came together on 22 February 2018 to celebrate the National and University Library in Zagreb Day, the day of the oldest and largest Croatian library.

The special celebration programme, which is traditionally organised to mark the day of the printing of the first Croatian book and one of the greatest treasures preserved in the Library's collections, [Misal po zakonu rimskoga dvora](#), included addresses by Special Envoy of the President of the Republic of Croatia Renata Margaretić Urlič, Special Envoy of the Speaker of the Croatian Parliament Irena Petrijevcanin Vuksanović, Croatian Minister of Culture and Special Envoy of the Croatian Prime Minister Nina Obuljen Koržinek and Rector of the [University of Zagreb](#) Damir Boras.

In her address, Director General of the National and University Library in Zagreb Tatijana Petrić presented the programmes that the Library realised in the previous year and thus reaffirmed its role as a guardian and promoter of the value of Croatian scientific and cultural heritage. Director General Petrić singled out as particularly significant among them [Glagoljica.hr](#), a thematic online portal that has been launched as a result of a project focusing on the digitisation of Croatian Glagolitic heritage, the bringing together in one place of all works belonging to this tradition, along with relevant scientific works in this field, and providing a platform for its presentation and promotion.

“Upon recognising the need for a systematic digitisation of the original Glagolitic works and the bringing together of all data and resources related to Croatian Glagolitic heritage through a single online portal, the National and University Library in Zagreb set out to work towards the realisation of this goal, asking for cooperation all relevant institutions, researchers and scholars, various associations, as well as all Glagolitic-inspired enthusiasts. The aim of this project is to encourage a wider digitisation of works of this tradition preserved in various Croatian heritage institutions and those abroad and make them available to researchers, university and secondary school students, as well as the wider public, through the [Glagoljica.hr](#) online portal. The result of the project's first phase is more than 10 thousand pages of digitised material and making available over 400 scientific works and professional papers on the Glagolitic alphabet and

its related tradition in the digital format,” said Director General Petrić, who also presented certificates of appreciation to institutions and individuals that made particular contribution to the setting up of [Glagoljica.hr](#).

Director General Petrić further presented [Znameniti.hr](#), also an online portal that the Library has set up as part of another joint project, and [Greetings from Zagreb](#), the Library's first mobile application, launched as part of the Library's move towards cultural tourism and as a result of its long experience in digitisation, the development of the national digital library system and preparation of its virtual exhibitions. Petrić also singled out *eResources: Improving access to electronic resources offering scientific and specialised information*, the Library's ongoing five-year project co-funded by the [European Social Fund](#), and a successful continuation of the development of the Croatian National Union Catalogue of Academic and Research Libraries, which so far includes bibliographic records from the majority of libraries of the University of Zagreb, the National and University Library in Zagreb and the [Croatian Catholic University](#).

Through its publishing activities and the organisation of various conferences, exhibitions and other types of events in 2017, the Library continued with its practice of promoting Croatia's rich cultural and scientific heritage. In her address, Director General Petrić thus highlighted the 2017 edition of the *Festival of Croatian Digitisation Projects*, *The Book and Society* international scientific symposium, *Library Data: Interoperability, Linking and Exchange* scientific symposium, and *Krka: The River in Seven Stories*, one of six independent and four collaborative Library's exhibitions put on during 2017.

Regarding the development of *Croatica*, the national collection, and the Library's university collection, acquisitions during 2017 amounted to 54,140 items in the analogue format and 43,221 in the digital format. As the compiler and publisher of the Croatian national bibliography, in 2017 the Library published 51 new volumes listing and describing the national publishing output. The Library's preservation programme included

the microfilming and digitisation of resources in its collections and conservation-and-restoration treatments of the Croatian incunabula, historical newspapers and other rare and particularly valuable resources from other heritage institutions, resulting in 80 thousand microfilm images, the same number of digital images and the conservation-and-restoration treatment of as many as 456 library items. Members of the Library's staff took part in a number of programmes focusing on the harmonisation and coordinated development of all libraries making up the Croatian library sector, while the establishment of the Croatian DOI Agency represented another step towards the improvement of services that the Library provides to publishers in Croatia. Apart from the establishment of the Science Council, various members of the Library's staff published a number of professional and research papers and took part in several national and international research projects.

During 2017, the National and University Library in Zagreb particularly focused on its users, who, as it was emphasised at the celebration, increasingly use the Library's online services, which is evidenced by as many as six million views of the Library's digital content throughout the year.

The celebration included the *National and University Library in Zagreb Award* ceremony, at which occasion the past year's award was presented to Dijana Sabolović-Krajina, library adviser and Director of the [Fran Galović Public Library in Koprivnica](#), for her outstanding contribution to the development of the library profession in Croatia.

Dodjela Nagrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu knjižničarskoj savjetnici i ravnateljici Knjižnice i čitaonice „Fran Galović“ u Koprivnici dr. sc. Dijani Sabolović-Krajina. / NSK Director General Tatijana Petrić presents the 2017 *National and University Library in Zagreb Award* to Dijana Sabolović-Krajina, library adviser and Director of the *Fran Galović Public Library in Koprivnica*.

The celebration programme included the musical performance by young Croatian songwriter and singer Elis Lovrić, and a recital by poet and artist Enis Kišević.

Prior to the celebration ceremony, on 20 and 21 February, the Library organised its traditional *Doors Open Days*

programme, during which the Library received more than 400 visitors, predominantly children and young adults. As part of guided tours given by staff members of the Library's Information Centre, they visited the Library's four special collections, i.e. [Manuscript and Old Books Collection](#), [Music Collection](#), [Print Collection](#) and [Map Collection](#), as well as its open access collections, [Periodicals Collection](#), [Homeland War Book Collection](#), Foreign Croatica Collection, [Official Publications Collection](#), the Imaging and Digitisation Division and the closed stacks collection. The programme additionally included the marking of the 2018 International Mother Language Day, as part of which, on 21 February, the Library hosted a special concert featuring performances by prominent Croatian musicians Lidija Bajuk and Dunja Knebl, and Elis Lovrić, in three Croatian dialects.

Glazbenica Dunja Knebl na koncertu u povodu Međunarodnoga dana materinskoga jezika 21. veljače 2018. godine. / Musical performance by Croatian folk artist Dunja Knebl at the marking of the 2018 International Mother Language Day, held as part of the Library's 2018 *Doors Open Days* programme.

By celebrating its day and organising the accompanying *Doors Open Days* programme, the Library wishes to better acquaint the wider public with its activities and its role in the cultural and scientific developments in Croatia, especially in relation to the preservation of valuable heritage that it holds in its collections. Its 3 million items, more than 130 kilometres of shelves and 44,432 square metres of floor area are only some of the reasons why the National and University Library in Zagreb, an active partaker in Croatia's social, economic and cultural life and vital part of its intellectual potential, is worth visiting on this celebratory occasion. If not sooner.

Održane panel rasprava *Pozdrav iz Hrvatske* – kulturna baština kao turistički proizvod i predstavljanje mobilne aplikacije *Pozdrav iz Zagreba*

U Zapadnoj Europi i Americi 40 posto dolazaka turista motivirano je kulturom, dok je u Hrvatskoj postotak znatno niži, i to samo 10 posto na razini države, a 26 posto u Dubrovačko-neretvanskoj županiji, podatak je to s panel rasprave „*Pozdrav iz Hrvatske – kulturna baština kao turistički proizvod*” održane 16. ožujka 2018. godine u Areni Zagreb u sklopu *Međunarodnoga sajma turizma „Place2go”*.

U panel raspravi sudjelovale su stručnjakinje iz kulture, kulturnoga turizma i kreativne industrije – dr. sc. Daniela Angelina Jelinčić, znanstvena savjetnica na *Institutu za razvoj i međunarodne odnose*, mr. sc. Vlasta Klarić, viša predavačica na *Međunarodnome sveučilištu Libertas*, dr. sc. Sofija Klarin Zadravec, knjižničarska savjetnica za razvoj *digitalne knjižnice Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*, Dragana Lucija Ratković Aydemir, utemeljiteljica tvrtke Muze za savjetovanje i upravljanje u kulturi i turizmu, Ivana Nikolić Popović, predsjednica *Hrvatskoga klastera konkurentnosti kreativnih i kulturnih industrija*, te dr. sc. Andrea Pisac, antropologinja, poznata spisateljica i blogerica na blogu Zagreb Honestly. Panel raspravu moderirala je mr. sc. Davorka Pšenica, knjižničarska savjetnica u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Viša predavačica na Međunarodnome sveučilištu Libertas mr. sc. Vlasta Klarić istaknula je kako samo arheološka baština u Turskoj godišnje privuče deset milijuna turista, a kulturni sadržaji Italije 35 milijuna. Najrazvijenija kulturno-turistička zemlja Velika Britanija godišnje privuče gotovo 80 milijuna turista, čiji je dolazak motiviran kulturom. „Britanci su stručnjaci u tome da budu neozbiljni s visokom kulturom i ozbiljni s popularnom kulturom. Od bilo koje teme naprave dobru priču, tako su od priče o Jacku Trbosjeku napravili iznimno posjećenu turističku rutu“, naglasila je antropologinja, poznata spisateljica i blogerica na blogu Zagreb Honestly dr. sc. Andrea Pisac koja je mnogo godina provela u Londonu, a danas promiče hrvatsku baštinu na svojim blogovima.

Kao bitna vještina u stvaranju kulturno-turističkih proizvoda istaknuta je interpretacija baštine u kojoj veliku ulogu trebaju, kako je naglasila utemeljiteljica tvrtke Muze za savjetovanje i upravljanje u kulturi i turizmu Dragana Lucija Ratković Aydemir, imati baštinske ustanove poput muzeja, knjižnica i arhiva. „Umjesto ulaganja u otvaranje interpretacijskih središta, mali muzeji širom Hrvatske trebali bi postati interpretacijska središta“, rekla je Dragana Lucija Ratković Aydemir, dodavši kako se

nada da će jači interpretacijski uspon dobiti i hrvatska književna baština.

Mogućnost u interpretaciji baštine prepoznata je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu koja je na sajmu *Place2go* predstavila i svoju mobilnu aplikaciju *Pozdrav iz Zagreba*. „Ova je aplikacija prototip koji treba potaknuti kreativce da dođu nama“, istaknula je dr. sc. Sofija Klarin Zadravec iz Hrvatskoga zavoda za knjižničarstvo Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, dodavši kako se Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu različitim digitalnim uslugama otvara široj zajednici, među kojima i turistima, te kako je građa koju čuva i koja je dio hrvatskoga nacionalnog identiteta mogućnost za ispričati prekrasnu priču o hrvatskome jeziku i pismenosti.

Mobilna aplikacija *Pozdrav iz Zagreba* vodi korisnika u šetnju Zagrebom i istraživanje deset najljepših mjesta uz pomoć starih razglednica. Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. / *Greetings from Zagreb* offers its users a virtual tour of Zagreb, the capital of Croatia, presenting in greater detail ten of its most beautiful sights.

U Hrvatskoj je još uvijek nedovoljno prepoznata mogućnost kulturne i kreativne industrije u turizmu, istaknula je Ivana Nikolić Popović iz Hrvatskoga klastera kreativnih i kulturnih industrija. „Još uvijek imamo dojam da su sportaši naši glavni ambasadori, a javnosti je nepoznato da je Hrvatska prepoznatljivija u svijetu po svojim umjetnicima“, naglasila je Ivana Nikolić Popović, ističući kako ne negujemo kreativnu i kulturnu industriju te kako nam nedostaje strateški pristup toj industriji u koju se,

kako je rekla, u mnogim zemljama ubraja upravo i turizam, a koja u Hrvatskoj zapošljava više od 124 tisuće ljudi. Kreativni i kulturni odjel može dati snažniji uspon turizmu ekonomijom iskustva, istaknula je panelistkinja mr. sc. Vlasta Klarić. „Nismo se na vrijeme bavili korisnikom. Kreativni turizam zahtijeva međudjelovanje sa sadržajem“, rekla je Vlasta Klarić, dodavši kako je Hrvatskoj potrebna i nova Strategija kulturnoga turizma jer su, napomenula je, svi ciljevi postojeće Strategije zadovoljeni i ostvareni. Kao primjeri dobre prakse kulturnoga turizma istaknuti su Šibenik i [tvrđava svetoga Mihovila](#), multimedijalni centar [Ivanina kuća bajke](#), manifestacija [Noć muzeja](#) i mobilna aplikacija [Pozdrav iz Zagreba](#).

Mr. sc. Davorka Pšenica, dr. sc. Daniela Angelina Jelinčić, Ivana Nikolić Popović, Dragana Lucija Ratković Aydemir, dr. sc. Andrea Pisac, dr. sc. Sofija Klarin Zadravec i mr. sc. Vlasta Klarić. / Panel moderator Davorka Pšenica, and Daniela Angelina Jelinčić, Ivana Nikolić Popović, Dragana Lucija Ratković Aydemir, Andrea Pisac, Sofija Klarin Zadravec and Vlasta Klarić, participants in the panel debate on culture and heritage in tourism held at the 2018 PLACE2GO International Tourism Fair.

Mobilna aplikacija NSK [Pozdrav iz Zagreba](#) jedna je od najboljih svjetskih marketinških kampanja knjižnica

Prva mobilna aplikacija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu [Pozdrav iz Zagreba](#) u travnju 2018. godine dobila je i međunarodno priznanje. Na natječaju za međunarodnu nagradu za marketing [IFLA BibLibre International Library Marketing Award](#) proglašena je jednom od triju najboljih svjetskih kampanja knjižnica.

Mobilna aplikacija [Pozdrav iz Zagreba](#) osvojila je treće mjesto, kampanja [Youth Fine Amnesty](#) njujorške gradske knjižnice osvojila je prvo, a kampanja [Keeping Up with the Librarians](#) Knjižnice grada Invercargill s Novoga Zelanda drugo mjesto.

Aplikacija je nastala 2017. godine u suradnji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu s tvrtkom Plava tvornica i uz potporu [Turističke zajednice grada Zagreba](#) radi predstavljanja portala [Digitalne zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#), kao i popularizacije baštine koju Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu prikuplja i čuva već više od 400 godina. Osmislile su je dr. sc. Sofija Klarin Zadravec i Dragana Koljenik iz Hrvatskoga zavoda za knjižničarstvo Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, a na Projektu je surađivalo nekoliko djelatnika Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Mobilna aplikacija [Pozdrav iz Zagreba](#) omogućuje povijesnu šetnju Zagrebom i istraživanje deset najljepših mjesta uz pomoć starih razglednica Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Uz šetnju Zagrebom, korisnik aplikacije može poslati digitalnu razglednicu obitelji i prijateljima ili otkriti više o duhu Zagreba preko ostalih funkcionalnosti koje nudi aplikacija. Moguće je poslati ili podijeliti čak 50 razglednica. Aplikacija je dostupna na hrvatskome i engleskome jeziku za uređaje Android i besplatno se može preuzeti na [Google Playu](#) i [mikrostranici na portalu Pozdrav iz Zagreba](#).

„Bio je pravi izazov napraviti kampanju jer je čitav proračun utrošen u izradbu mobilne aplikacije, a sva druga komunikacija rezultat je entuzijazma članova tima. I aplikacija i nagrada dokaz su kako baštinski sadržaji mogu poprimiti moderne oblike komunikacije, uz korištenje novih tehnologija, i zainteresirati nove naraštaje korisnika“, istaknula je Dragana Koljenik.

Nagradu već 15 godina dodjeljuje [međunarodno udruženje knjižničarskih društava IFLA](#) u suradnji s francuskom tvrtkom BibLibre. Na ovogodišnji natječaj prijavilo se čak 56 knjižnica iz cijeloga svijeta, a mjerila za odlučivanje bila su inovativnost i izvornost projekata. Među deset najboljih kampanja su i one knjižnica Kanade, Njemačke, Kine, Afrike, Australije i s Filipina.

Nagrada je dobitnicima uručena u Kuala Lumpuru na konferenciji [IFLA World Library and Information Congress](#) u kolovozu 2018. godine.

Greetings from Zagreb presented at the 2018 PLACE2GO International Tourism Fair

{ While 40% of all tourist visits to Western Europe and the US are culturally motivated, that same percentage among tourists visiting Croatia is considerably lower – as few as 10% of all Croatian visitors are interested in Croatia’s culture, with the encouraging but still low 26% of tourists with such interests in the Dubrovnik-Neretva County.

These data were presented at a panel debate held on 16 March 2018 as part of the [2018 PLACE2GO International Tourism Fair](#) whose participants were several Croatian specialists in the field of culture, tourism and creative industries – Daniela Angelina Jelinčić, from the [Institute for Development and International Relations](#), Vlasta Klarić, Senior Lecturer at the [Libertas International University](#), Sofija Klarin Zadavec, from the National and University Library in Zagreb, Dragana Lucija Ratković Aydemir, a founder and director of a successful company specialising in cultural tourism, cultural management and heritage interpretation, Ivana Nikolić Popović, from the [Croatian Competitiveness Cluster of Creative and Cultural Industries](#), and Andrea Pisac, an anthropologist and writer of blogs popularising culture and heritage. The debate was moderated by NSK Library Adviser Davorka Pšenica.

Vlasta Klarić pointed out how archaeological heritage alone annually attracts ten million tourists to Turkey, while cultural content brings 35 million tourists to Italy. Great Britain, a country with the most developed cultural tourism in the world, attracts as many as 80 million tourists a year whose visits are motivated by cultural interests. *“The British are experts at taking a light approach to high culture and the most serious approach to popular culture. They tend to make a good story out of any subject, such as Jack the Ripper, which they managed to turn into the theme of a highly popular tourist route,”* said anthropologist Andrea Pisac, who lived in London for a number of years and is today promoting Croatian heritage through her blog.

Heritage interpretation was singled out as a key element in the creation of cultural tourism products, in which context heritage institutions such as museums, libraries and archives play a significant role, as Ratković Aydemir stated. *“Instead of investing in the opening of heritage interpretation centres, we should turn small museums across Croatia into such centres,”* said Ratković Aydemir, adding that she hopes that Croatian literary heritage will be better covered within the scope of heritage interpretation.

The potential of efficiently using heritage interpretation has been recognised by the National and University Li-

brary in Zagreb, which presented [Greetings from Zagreb](#), its first mobile application, as part of the PLACE2GO fair programme. *“This application is a prototype that should attract to the Library both creative industry experts as well as all actual and potential consumers of cultural heritage content, which certainly include tourists,”* said Klarin Zadavec, adding that the Library uses its digital services to open up to the wider public, and that resources preserved as part of its collections and making a vital part of the Croatian national identity can be used to tell a fascinating story about the Croatian language and its related heritage.

The potential of cultural and creative industries in tourism has still not been recognised in Croatia, as it was underlined by Nikolić Popović, from the Croatian Cluster of Competitiveness of Creative and Cultural Industries. *“It still seems that Croatia’s sports celebrities are its principal ambassadors, and the general public in Croatia is unaware that in the global context their homeland is more famous for its artists,”* said Nikolić Popović, also stating that Croatia does not foster creative and cultural industries and lacks a systematic strategic approach in this sector, in which, as she said, many countries have included tourism, and which employs more than 124 thousand people in Croatia.

The creative and cultural sector may give powerful impetus to tourism, and that, as it was explained by panellist Klarić, through experience economy. *“We did not deal with the user timely. Creative tourism requires interaction with the content,”* said Klarić, adding that Croatia needs a new national cultural tourism strategy since it has successfully accomplished all objectives specified in its current strategy. Singled out as examples of good practice in cultural tourism in Croatia were the city of Šibenik and its [St. Michael’s Fortress](#), [Ivan’s House of Fairy Tales](#) in Ogulin, celebrating the world-famous Croatian children’s author and two-time Nobel Literature Prize nominee Ivana Brlić Mažuranić, and [Greetings from Zagreb](#), the mobile application of the National and University Library in Zagreb featuring the history and heritage of the capital of Croatia.

NSK mobile application *Greetings from Zagreb* awarded as one of the best library marketing campaigns in the world

In April 2018, [Greetings from Zagreb](#), the first mobile application of the National and University Library in Zagreb, received international recognition – it was selected as one of the three best library marketing campaigns in the world as part of the [BibLibre International Marketing Award competition](#), organised by the International Federation of Library Associations and Institutions (IFLA). The first award went to a joint initiative of the New York Public Library, Brooklyn Public Library and Queens Library, while the Invercargill Public Library from New Zealand received the second award.

Launched in 2017, the mobile application was developed as a result of the Library's cooperation with the Blue factory IT company and with the support of the Zagreb Tourist Board, for the purpose of promoting the Library's Digital Collections portal and popularising the treasures that it has collected and preserved for more than 400 years. The authors of the application are Sofija Klarin Zadravec and Dragana Koljenik, from the Library's Croatian Digital Library Development Division and Croatian Institute for Librarianship, and its development included several other members of the Library's staff.

The users of *Greetings from Zagreb* may take a virtual walk through Zagreb, the capital of Croatia, and explore ten of its most beautiful sights, whose splendour is presented through the digitised versions of the old postcards of Zagreb preserved as part of the Library's Print Collection. The application users may send as many as 50 attractive digital vintage postcards to their family and friends and discover more about the spirit of Zagreb using other functionalities and features that the application

Dragana Koljenik iz Hrvatskoga zavoda za knjižničarstvo Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu jedna je od autorica mobilne aplikacije *Pozdrav iz Zagreba*. / Dragana Koljenik, from the Croatian Institute for Librarianship, one of the authors of the *Greetings from Zagreb* mobile application.

provides. *Greetings from Zagreb*, which is available in Croatian and English, may be downloaded on Android devices free of charge through Google Play or the [application's microsite](#), and is accompanied by an interesting online portal providing more information on the entire project.

"It was a real challenge to organise the promotional campaign, since the entire budget was used for the application's development, so all activities surrounding the launching and promotion of the application have solely been the result of the enthusiasm of the members of the project team. The application's success and IFLA's award are evidence that heritage may efficiently be communicated and brought closer to new generations by using advanced technologies," said Dragana Koljenik.

This prestigious international award has been presented by [IFLA](#) for the last 15 years, in its cooperation with the BibLibre software company based in France. This year's competition included submissions from 56 libraries all around the world, with selection criteria focusing primarily on innovativeness and originality of strategies implemented in campaigns. Also selected among the ten best campaigns were those of libraries from Canada, Germany, China, Africa, Australia and the Philippines.

The awards were presented to the winners at the [2018 World Library and Information Congress and 84th IFLA General Conference and Assembly](#), held in Kuala Lumpur.

Radionica Uloga knjižnica u provođenju UN-ove Agende 2030. i ciljeva održivog razvoja

Dana 25. rujna 2015. godine zemlje članice Ujedinjenih naroda prihvatile su dokument pod nazivom „*Mijenjamo svijet: Program za održivi razvoj do 2030.*“. Dokument opisuje željeni smjer svjetskoga razvoja u razdoblju od 2015. do 2030. godine preko *17 ciljeva održiva razvoja*. Ciljevi predstavljaju nastavak milenijskih ciljeva koji su vrijedili u razdoblju od 2000. do 2015. godine. Ciljevi, između ostaloga, traže kraj siromaštva i gladi, održiv razvoj, rješavanje problema klimatskih promjena, jednakost spolova, dostupnost kvalitetnoga obrazovanja, dostupnost informacijsko-komunikacijskih tehnologija i izjednačavanje nejednakosti.

Predstavnice organizatora radionice *Uloga knjižnica u provođenju UN-ove Agende 2030. i ciljeva održivog razvoja* Edita Bačić (Knjižnica Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Splitu), Vesna Vuksan (Knjižničarsko društvo Srbije), Davorka Pšenica (Hrvatsko knjižničarsko društvo) i Almedina Salihagić (Udruženje informacijskih stručnjaka Bosne i Hercegovine). / The representatives of the organisers of the 2018 workshop hosted by the National and University Library in Zagreb on the role of libraries in the implementation of the UN 2030 Agenda Edita Bačić (Library of Faculty of Law at the University of Split), Vesna Vuksan (Serbian Library Association), Davorka Pšenica (Croatian Library Association) and Almedina Salihagić (Association of Information Professionals of Bosnia and Herzegovina).

U organizaciji [Hrvatskoga knjižničarskog društva](#) u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 17. i 18. travnja 2018. godine održana je radionica *Uloga knjižnica u provođenju UN-ove Agende 2030. i ciljeva održivog razvoja* na kojoj su sudionici imali priliku doznati sve što ih zanima o ciljevima UN-ove strategije održiva razvoja, kao i planu zagovaranja knjižnica kao suradnika u provođenju tih ciljeva. U sklopu programa Radionice predstavljene su i smjernice za postizanje veće vidljivosti knjižnica u javnosti i različitim sredstvima javnoga priopćivanja te za učinkovito komuniciranje njihovih djelatnika i predstavnika s donositeljima odluka.

Radionica je ostvarena uz novčanu potporu [IFLA-e](#) u sklopu [Međunarodnoga programa zagovaranja \(IAP\)](#) radi širenja svijesti o ulozi koju knjižnice mogu imati u ostvarivanju ciljeva održiva razvoja, a dio je regionalnoga

projekta *IAP* ostvarena u suradnji Hrvatskoga knjižničarskog društva, Knjižničarskoga društva Srbije i [Udruženja informacijskih stručnjaka Bosne i Hercegovine](#). Na Radionici je sudjelovalo 28 sudionika iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine i Srbije, a među njima nazočni su bili i predstavnici [Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske](#) te [Ministarstva kulture Republike Hrvatske](#). U uvodnome dijelu Radionice predstavnica Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske te voditeljica Službe za globalna pitanja mr. sc. Mirta Mandić govorila je o vrijednosti ostvarivanja ciljeva održiva razvoja u Republici Hrvatskoj. Edita Bačić održala je predavanje pod naslovom *Plan zagovaranja kao podrška knjižnicama u provođenju ciljeva UN-ove Agende 2030*. Govorila je o planiranju javnoga zagovaranja i različitim medijima za zagovaranje. Među medijima koji

možda nisu očigledna prilika za javno zagovaranje Edita Bačić spomenula je javna događanja izvan knjižnice, a kao primjer navela je sudjelovanje jedne američke udruge knjižničara na Maršu žena u Atlanti 21. siječnja 2017. godine. Knjižničari su nosili golem znak svoje udruge na događanju koje je privuklo veliku medijsku pozornost te tako širili svijest o svojem djelovanju.

U predavanju su spomenuti i neki već postojeći projekti koji pridonose ostvarivanju ciljeva poput besplatnih podučavanja iz matematike, fizike, kemije i hrvatskoga jezika koja nudi Narodna knjižnica "Petar Preradović" u Bjelovaru te projekt *Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu koji je pokrenut radi izobrazbe svojih korisnika, osobito studenata, o zaštiti prirode.

U predavanju pod nazivom *Mediji kao partneri* mr. sc. Davorka Pšenica sudionike je savjetovala o načinu komuniciranja s medijima. Govorila je o obilježjima koja bi poruka za medije trebala imati, kako pristupiti pitanjima na koje knjižničar ne zna odgovor, o odabiru ispravna medija za pojedine poruke te što novinari očekuju od knjižničara. U predavanju je spomenula i situacije u kojima knjižnice, unatoč praćenju dobre prakse pri komuniciranju s medijima, ne uspijevaju dobiti medijsku pozornost za svoja događanja i djelatnost. Kao moguća rješenja savjetovala je javljanje u kontakt-emisije te uključivanje vanjskih suradnika poput volontera koji vijest o događanju u knjižnici mogu širiti među svojim poznanicima. U korist dobre medijske popraćenosti knjižničnih događanja i djelatnosti mr. sc. Davorka Pšenica spomenula je opažanje kako su vlasti sklonije novčano potpomagati programe koji će privući medijsku pozornost te ulagače prikazati kao zaslužne za uspješan i društveno koristan projekt.

U predavanju pod naslovom *Story Telling & UN 2030* Vesna Vuksan iz [Sveučilišne knjižnice u Beogradu](#) govorila je o prikazivanju statističkih podataka *kroz priču*. Mnoštvom primjera pokazala je kako prenošenje pričom čini statističke podatke dojmljivijima, različite domišljate načine na koje se statistički podatci mogu prikazati preko audiovizualnih medija te kako se velik broj informacija statističke vrste može lako sažeti u mediju poput videozapisa i tako učiniti privlačnijima javnosti.

Predsjednica [Zagrebačkoga knjižničarskog društva](#) mr. sc. Blaženka Peradenić-Kotur održala je predavanje pod nazivom *Uloga knjižničarskih društava u zagovaranju knjižničarske profesije* u kojem je dala kratak povijesni prikaz zagovarateljskoga djelovanja Hrvatskoga knjižničarskog društva. Među uspjesima zagovarateljske aktivnosti društva posebno je istaknula kampanju *Imam pravo znati, imam pravo na knjižnicu* pokrenutu 2010. godine, *Dan hrvatskih knjižnica* te Strategiju javnoga zagovaranja Hrvatskoga knjižničarskog društva.

Predstavnica Ministarstva kulture Republike Hrvatske te načelnica Sektora za knjižničnu i muzejsku djelatnost Jelena Glavić Perčin govorila je o različitim programima koje Ministarstvo novčano potpomaže, a koji pridonose ostvarivanju ciljeva. Među njima spomenula je projekt *Poduzetništvo u kulturnim i kreativnim industrijama*, na koji se mogu prijaviti i knjižnice. Programom se potiče zapošljavanje novčanim potpomaganjem 50 posto troškova bruto plaće novozaposlene osobe te uključivanje vanjskih suradnika, otvaranje i opremanje prostora te nabava opreme, promidžbene aktivnosti, podjela i jačanje kapaciteta preko stručnoga usavršavanja namijenjena jedino za obavljanje poslovne djelatnosti.

U predavanju pod naslovom *Donositelji odluka kao ciljane skupina: primjeri iz prakse* dr. sc. Dijana Sabolović-Krajina predstavila je rezultate istraživanja provedenih u Koprivnici, čija je svrha bila utvrditi prate li hrvatske narodne knjižnice suvremene smjerove razvoja knjižničarstva, prepoznaju li potrebu preobrazbe te kako knjižnice vide građani i donositelji odluka.

Načelnica Sektora za knjižničnu i muzejsku djelatnost Ministarstva kulture Republike Hrvatske Jelena Glavić Perčin (u sredini) s voditeljicama radionice Editom Bačić i Davorkom Pšenica. / Head of the Museum and Library Activity Sector at the Croatian Ministry of Culture Jelena Glavić-Perčin (centre) with Edita Bačić (left) and Davorka Pšenica (right), the leaders of the workshop on the role of libraries in the implementation of the UN 2030 Agenda. National and University Library in Zagreb, 17 and 18 April 2018.

Vesna Vuksan, Almedina Salihagić, mr. sc. Davorka Pšenica i Marija Šimunović predstavile su rezultate ankete provedene među knjižničarima u Bosni i Hercegovini, Hrvatskoj i Srbiji koja je istraživala smatraju li knjižničari kako knjižnice svojim djelovanjem pridonose ostvarivanju pojedinih ciljeva UN-ove strategije. Rezultati istraživanja pokazali su kako većina knjižničara smatra da knjižnice pridonose ostvarivanju strategije, a među programima kojima se taj doprinos ostvaruje, naveli su predavanja o zaštiti okoliša, samozapošljavanju žena, sprječavanju bolesti, uspostavu tzv. zelenih knjižnica i pokretnih knjižnica, radionice i tečajeve informatičke pismenosti i stranih jezika, pripreme životopisa za zapošljavanje i dr.

The role of libraries in the implementation of the UN 2030 Agenda and its Sustainable Development Goals

On 25 September 2015, the United Nations member states adopted a document entitled *“Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development”*. It describes the desired direction that global developments should take in the period from 2015 to 2030, based on the implementation of *17 sustainable development goals* (SDGs) that it sets out. These goals represent a follow-up to the United Nations 2000-2015 Millennium Development Goals (MDGs) and highlight the need to put an end to poverty and hunger, achieve sustainable development, tackle issues related to climate change, achieve gender equality, ensure wide access to high-quality education and information and communication technologies, and eliminate social inequalities.

On 17 and 18 April 2018, the National and University Library in Zagreb hosted a workshop organised by the [Croatian Library Association](#) on the role of libraries in the implementation of the UN 2030 Agenda and its Sustainable Development Goals (SDGs) (*Uloga knjižnica u provođenju UN-ove Agende 2030. i ciljeva održivog razvoja*), whose participants had the opportunity to get

better acquainted with all details related to the Agenda’s implementation as well as with the IFLA advocacy plan highlighting libraries as major contributors to the realisation of the Agenda’s goals. The programme of the workshop also included the presentation of guidelines for improving the visibility of libraries among the public and in the media as well as for efficient communication

Sudionici radionice o ulozi knjižnica u provođenju UN-ove razvojne strategije Agenda 2030. održane u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 17. i 18. travnja 2018. godine. / Participants in the workshop on the role of libraries in the implementation of the UN 2030 Agenda held at the National and University Library in Zagreb on 17 and 18 April 2018.

of library staff and representatives with decision-makers regarding the Agenda's implementation.

The workshop was funded by [IFLA's International Advocacy Programme \(IAP\)](#) and organised as part of a regional IAP project of the Croatian Library Association, Serbian Library Association and the Association of Information Professionals of Bosnia and Herzegovina with the purpose of raising public awareness on the significant role that libraries may have in the realisation of the Agenda's sustainable development goals.

There were 28 workshop participants from Croatia, Bosnia and Herzegovina and Serbia, including the representatives of the [Croatian Ministry of Foreign and European Affairs](#) and [Ministry of Culture](#). In the workshop's introductory part, the representative of the Croatian Ministry of Foreign and European Affairs and Head of the Ministry's Global Affairs Service Mirta Mandić talked about the values associated with the realisation of the UN Agenda's sustainable development goals in Croatia. Edita Bačić, Head of the Library of the Faculty of Law at the University of Split, delivered a lecture on the ways of planning advocacy campaigns and using different media and other means in relation to efforts to make libraries successful in contributing to the implementation of the UN 2030 Agenda (*Plan zagovaranja kao podrška knjižnicama u provođenju ciljeva UN-ove Agende 2030.*). As an example of libraries efficiently using various socially relevant public events not directly related to library activities for advocating the significant social role of libraries, Bačić particularly singled out the participation of an American association of librarians in the 2017 women's march in Atlanta, i.e. the Atlanta March for Social Justice and Women, where the librarians taking part in the march displayed a huge sign showing their association's logo. The event, which attracted widespread media attention, thus also contributed to raising public awareness of libraries as institutions promoting and supporting socially relevant issues. In the lecture, Bačić also mentioned several ongoing projects of Croatian libraries which contribute to the realisation of the UN 2030 Agenda's goals, such as free tutoring for mathematics, physics, chemistry and Croatian offered by the *Petar Preradović* Public Library in Bjelovar and *Green Library for Green Croatia*, a project of the National and University Library in Zagreb launched for the purpose of educating the Library's users, especially students, about the importance of protecting natural heritage, at both the national and global level.

NSK Library Adviser Davorka Pšenica held a lecture on media and libraries (*Mediji kao partneri*) where she presented how they can cooperate as partners in relation to the UN Agenda's implementation. Pšenica described the characteristics that library press releases should have, how to act in situations when librarians do not know the

answer to questions that they have been presented with, how to select media appropriate for specific releases, and what journalists expect from librarians. Pšenica also presented several examples where libraries, in spite of following the standards of good practice in communicating with the media, fail to attract media attention for their activities and programmes. Recommending possible solutions, Pšenica mentioned as effective announcing library programmes and events through live phone-in television and radio programmes and organising promotion through external library collaborators, such as volunteers, who may simply spread the word about library events among their friends and acquaintances. Presenting the benefits of a good media coverage of library events and programmes, Pšenica emphasised how government authorities are significantly more willing to financially support programmes that are likely to attract greater media attention, since in such cases government officials are perceived as deserving credit for both successful and socially useful projects and initiatives.

In *Storytelling & UN 2030 Agenda*, Vesna Vuksan, from the [Svetozar Marković University Library in Belgrade](#), talked about using the so-called storytelling approach in presenting statistical data. Through many examples, Vuksan demonstrated how using this approach makes statistical data more impressive, presented various creative ways of demonstrating statistical data by using audio-visual media, such as videos, which make possible summarising large amounts of statistical information in a form that appeals to the public.

The President of the Zagreb Library Association Blaženka Peradenić-Kotur presented a lecture focusing on the role of library associations in advocating the library profession (*Uloga knjižničarskih društava u zagovaranju knjižničarske profesije*) where she gave a brief historical overview of the advocacy activities of the [Croatian Library Association](#). In this context, she particularly singled out the *I have the right to know, I have the right to a library* (*Imam pravo znati, imam pravo na knjižnicu*) successful 2010 campaign, the established annual tradition of marking *Croatian Library Day* and the public advocacy strategy of the Croatian Library Association.

The representative of the Croatian Ministry of Culture and Head of the Ministry's Museum and Library Activity Sector Jelena Glavić-Perčin presented various programmes financially supported by the Ministry which contribute to the achievement of the UN 2030 Agenda's goals. Among them, she particularly singled out the Ministry's project focusing on supporting business enterprises in the field of cultural and creative industries (*Poduzetništvo u kulturnim i kreativnim industrijama*) which libraries may also apply for. By offering subsidies that cover 50% of gross salary expenditures for new

Bivša predsjednica Hrvatskoga knjižničarskog društva dr. sc. Dunja Holcer, voditeljica Službe za globalna pitanja Ministarstva vanjskih i europskih poslova Republike Hrvatske mr. sc. Mirta Mandić i glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić. / Former president of the Croatian Library Association Dunja Holcer, Head of the Global Affairs Service at the Croatian Ministry of Foreign and European Affairs Mirta Mandić and NSK Director General Tatijana Petrić at the workshop on the role of libraries in the implementation of the UN 2030 Agenda. National and University Library in Zagreb, 17 and 18 April 2018

employees, the project stimulates employment and the hiring of external collaborators, enables the acquisition of office equipment, provides resources necessary for high-quality promotional activities, professional training programmes focusing on the improvement of business skills, etc.

Dijana Sabolović-Krajina, Director of the *Fran Galović* Public Library in Koprivnica, delivered a lecture highlighting practical examples of targeting decision-makers through library activities (*Donositelji odluka kao ciljane skupina: primjeri iz prakse*) where she presented the results of a survey aimed at establishing whether Croatian public libraries are keeping abreast of the contemporary developments in librarianship and recognising the need for transformation, along with how they are perceived by Croatian citizens and decision-makers.

Vesna Vuksan (*Svetozar Marković* University Library in Belgrade), Almedina Salihagić (Association of Informa-

tion Professionals of Bosnia and Herzegovina), Davorka Pšenica (Croatian Library Association) and Marija Šimunović (Zagreb Library Association) together presented the results of a survey conducted among librarians in Bosnia and Herzegovina, Croatia and Serbia which tried to establish whether their opinion was that libraries contribute to the realisation of the UN 2030 Agenda's goals through their activities. The majority of the examined librarians held that the activities of libraries do indeed contribute to the achievement of the Agenda's goals and singled out among those activities as particularly significant lectures on environment protection, self-employment of women, disease prevention, the opening of the so-called "green libraries", mobile library services, information literacy workshops and language courses, courses of instruction on how to put together a CV, write a job application form, etc.

Maja Priselac

Fotografije: Nina Đurđević

Uz poruku *Bez panike, knjiga ima budućnost!* obilježena *Noć knjige 2018.*

Sa 1187 različitih programa u gotovo 300 hrvatskih gradova i mjesta 23. travnja 2018. godine svečano je obilježena *Noć knjige 2018.* Tema je ovogodišnje Noći knjige 2018. bila *Budućnost knjige*, za koju, kako su poručili organizatori manifestacije, nema panike.

Manifestacija koja sedmu godinu zaredom popularizira knjige i čitanje u povodu Međunarodnoga dana knjige i autorskih prava te Dana hrvatske knjige svečano je otvorena u predvorju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, i to simboličnim lansiranjem rakete od knjiga, otvorenjem izložbe *Ugovor iz Marakeša: zašto je važan?!*, dodjelom nagrada najuspješnijim sudionicima likovnoga natječaja *Ubaci knjigu u vremenski stroj*, predstavljanjem najnovijih rezultata istraživanja navika čitanja u Republici Hrvatskoj, glazbenim izvedbama mladoga glazbenika Lea Gospodarića, kao i drugim zanimljivim sadržajima. Na svečanome otvorenju Noći knjige 2018. nazočne uzvanike prigodno su pozdravile dr. sc. Nina Obuljen Koržinek, izaslanica predsjednika Vlade Republike Hrvatske i ministrica kulture Republike Hrvatske, prof.

dr. sc. Blaženka Divjak, ministrica znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske, i dr. sc. Tatijana Petrić, glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Zanimljivost s ovogodišnjega otvorenja Noći knjige 2018. bila je raketa od knjiga koju su izgradili djelatnici Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu radi isticanja vrijednosti knjige kao jamstva razvoja i budućnosti. Raketa se sastojala od čak četiri tisuće knjiga u težini od jedne tone.

Noć knjige 2018. održana je pod pokroviteljstvom [Vlade Republike Hrvatske](#) i [Odjela za UNESCO pri Ministarstvu kulture Republike Hrvatske](#), u organizaciji Zajednice nakladnika i knjižara Hrvatske gospodarske komore, Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, [Knjižnica grada Zagreba](#), [Knjižnoga bloka – Inicijativa za knjigu](#), Udruge za zaštitu prava nakladnika – ZANA, portala za knjigu i kulturu čitanja Moderna vremena i [Hrvatske udruge školskih knjižničara](#) te uz potporu Udruge za zaštitu prava nakladnika – ZANA, [Ministarstva kulture Republike Hrvatske](#) i [Grada Zagreba](#).

Glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić, ministrica kulture Republike Hrvatske dr. sc. Nina Obuljen Koržinek te ministrica znanosti i obrazovanja Republike Hrvatske prof. dr. sc. Blaženka Divjak na svečanome otvorenju *Noći knjige 2018.* / Director General of the National and University Library in Zagreb Tatijana Petrić, Croatian Minister of Culture Nina Obuljen Koržinek and Croatian Minister of Science and Education Blaženka Divjak at the opening ceremony of *Croatian Book Night 2018.*

Croatian Book Night 2018: “No need to panic, the future is safe for books!”

Including 1,187 programmes in nearly 300 Croatian cities and towns, the 2018 *Book Night* was marked all across Croatia on 23 April, World Book Day. Spotlighting issues surrounding the seemingly not so bright future of books, the organisers of this year's *Croatian Book Night* were determined to send out a reassuring message about the role and place of books in the future.

This annual national programme, which was organised for the seventh time in a row for the purpose of popularising books and reading, opened with a special ceremony at the National and University Library in Zagreb. Apart from the symbolic launching of the #NoBooksNoFuture book rocket, it included the opening of the *Marrakesh Treaty: Why Is It Important?!* (*Ugovor iz Marakeša: zašto je važan?!*) exhibition, awards ceremony for the winners of the *Books Inside the Time Machine* (*Ubaci knjigu u vremenski stroj*) art competition, presentation of the results of the latest survey into the reading habits of Croatia's citizens, a performance by a young Croatian musician Leon Gospodarić, and other interesting content. All present at the ceremony were addressed by the Special Envoy of the Croatian Prime Minister and Croatian Minis-

ter of Culture Nina Obuljen Koržinek, Croatian Minister of Science and Education Blaženka Divjak and Director General of the National and University Library in Zagreb Tatijana Petrić.

The launched book rocket, which was put together by the Library's staff members wishing to present books as the guarantee of development and the essential prerequisite for (a brighter) future, contained as many as 4,000 books, weighing a ton.

Organised by the Publishers and Booksellers Association of the Croatian Chamber of Economy, National and University Library in Zagreb, [Zagreb City Libraries public library network](#), [Knjižni blok – Inicijativa za knjigu](#) book association, Publishers' Reprographic Rights Association – ZANA (*Udruga za zaštitu prava nakladnika*), the *Moderna vremena* online portal and Croatian Association of School Librarians, *Croatian Book Night 2018* was held under the auspices of the [Government of the Republic of Croatia](#) and Croatian Commission for UNESCO at the Croatian Ministry of Culture and funded by the Publishers' Reprographic Rights Association – ZANA, [Croatian Ministry of Culture](#) and the [City of Zagreb](#).

Simboličnim lansiranjem rakete od knjiga predsjednik Zajednice nakladnika i knjižara Hrvatske gospodarske komore Mišo Nejašmić svečano je otvorio Noć knjige 2018. / President of the Publishers and Booksellers Association of the Croatian Chamber of Economy Mišo Nejašmić opened *Croatian Book Night 2018* by symbolically launching the #NoBooksNoFuture Rocket.

Fiofest 2018. – klapski koncert u spomen na Dinka Fija

U prosincu 2012. godine **UNESCO** je uvrstio klapsko pjevanje na popis nematerijalne svjetske baštine u Europi. Izvođačima i promicateljima ove tradicionalne hrvatske vokalne glazbe bio je to dodatan poticaj da nastave s radom na očuvanju toga nacionalnog folklornog dobra koje je davno prekoračilo granice svoje dalmatinske kolijevke te lijepa suzvučja odvelo u sve dijelove Hrvatske, ali i svijeta.

Među promicateljima klapske pjesme svoje je mjesto pronašla i Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. U travnju 2014. godine u njezinim je prostorima održan prvi koncert posvećen Dinku Fiju, istaknutomu skladatelju, melografu i glazbenomu pedagogu. Svjestan njezine uloge i vrijednosti te posebne pozornosti koju, u svojem širokom rasponu djelovanja, daruje brizi o očuvanju i vrjednovanju ostavština hrvatskih umjetnika, pa tako i skladatelja, maestro Dinko Fio Zbirci muzikalija i audiomaterijala Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu darovao je velik broj svojih radova. Njegove partiture, zabilježene s velikom pomnjom i predanošću, nemaju samo glazbenu i melografsku vrijednost, već su, zahvaljujući kaligrafskomu zapisu, i prava mala umjetnička djela.

Od travnja 2014. godine i koncerta organizirana u povodu Maestra 90. rođendana prošle su četiri godine, a prvotni zanos prerastao je u prepoznatljivo dvogodišnje okupljanje zaljubljenika u klapsko pjevanje i poštovatelja rada Dinka Fija. Nakon održanoga Fiofesta 2016. svečani klapski koncert u čast Dinku Fiju – *Fiofest 2018*. okupio je još veći broj izvođača i velik broj posjetitelja. Publici su se pjesmom predstavile klape Čakulone, Slavić, Obilanca, Poj, Figurin, Bošket, Euterpa, Petrada, Prvi komin Snježanin, Sagena i Nostalgija. Posebni gosti bili su nekadašnji članovi Dječjega zbora Radiotelevizije Zagreb koji je maestro Dinko Fio uspješno vodio od 1961. do 1975. godine te s kojim je 1961. godine osvojio prvu nagradu na Svjetskome prvenstvu dječjih zborova u Lilleu. Koncert je novčano potpomoglo i **Ministarstvo kulture Republike Hrvatske**.

Maestra 90. rođendana prošle su četiri godine, a prvotni zanos prerastao je u prepoznatljivo dvogodišnje okupljanje zaljubljenika u klapsko pjevanje i poštovatelja rada Dinka Fija.

Klapa Nostalgija na svečanome klapskom koncertu u čast Dinku Fiju – Fiofestu 2018. / Klapa singing group Nostalgija at the Fiofest 2018 concert.

„Iz daleke osame na Korčuli, odakle je Golubica poletjela nošena pjesmom, šumom mora i borovih grana, nikada zaboravljena, šaljem organizatorima i pjevačima od srca veliku zahvalnost.“

Maestro Dinko Fio preminuo je 2011. godine, a u nasljedstvo je ostavio brojne zapise narodnih napjeva, osobito s južnih hrvatskih otoka. Skladao je na tekstove hrvatskih pjesnika i pjesnikinja, i to Vladimira Nazora, Ive Cetinića, Pere Ljubića, Lucije Rudan, Tatjane Radovanović i dr., a uglazbljivao je i svoje stihove. No, to je smjelić njegova predanog rada. Mnogi su pjevači s njim blisko surađivali, usvajali su njegovu razrađenu filozofiju klapskoga pjevanja, kao i ljubav prema hrvatskoj folklornoj baštini. Nakon završenoga koncerta u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu u svojem obraćanju publici naš ugledni etnomuzikolog i glazbeni pedagog dr. sc. Joško Čaleta, između ostaloga, ustvrdio je: „Maestro Fio, glazbenik po rođenju i stručnjak po edukaciji, nikada u svojem glazbenom opusu nije školnički suhoparan, egzakatan. Dapače, uočljivo je razigran, neuobičajeno životan, ponegdje i oduševljeno zanesen, ali uvijek onoliko jasan koliko je to potrebno, onoliko izražajan koliko je to moralo biti, ponekad u sjeni tradicijskoga, a ipak nazočan u tolikoj mjeri da na temeljima tradicije gradi svoj osobiti prepoznatljivi glazbeno-umjetnički izričaj.“

U 2018. godini, koja je na osobit način bila posvećena njegovanju kulturne baštine, koncert organiziran u čast maestra Dinku Fiju doprinos je Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu tomu vrijednom europskom poticaju.

Ugledni etnomuzikolog i glazbeni pedagog dr. sc. Joško Čaleta na svečanome klapskom koncertu u čast Dinku Fiju – Fiofestu 2018 / Joško Čaleta, from the Institute of Ethnology and Folklore Research, at the Fiofest 2018 concert.

Fiofest 2018: Commemorating maestro Dinko Fio as part of the European Year of Cultural Heritage

In December 2012, the [United Nations Educational, Scientific and Cultural Organisation \(UNESCO\)](#) included [klapa multipart singing](#), a multipart singing tradition characteristic of the Croatian region of Dalmatia, on its [List of Intangible Cultural Heritage](#). This provided additional encouragement to all performers and promoters of this fascinating tradition of vocal music to continue working on the preservation of this valuable asset of Croatia's national folklore which has long transcended the boundaries of its cradle in Dalmatia and succeeded in bringing its delightful harmonies to all parts of Croatia, as well as of the entire world.

The National and University Library in Zagreb has its place among the promoters of *klapa* multipart singing. In April 2014, it hosted the first concert dedicated to the 90th anniversary of the birth of Dinko Fio, Croatia's notable 20th-century composer, folk song collector and music educator. Being fully aware of the Library's role and significance, as well as of the fact that among its many activities it particularly focuses on the preservation and evaluation of the legacy of Croatia's artists, including composers, maestro Fio donated to its Music Collection a great number of his works. His music scores, written down in the most careful and dedicated manner, are not only significant in terms of their musical value or when it

comes to their importance for the preservation of Croatia's oral traditions, but, owing to their calligraphic style, they represent true works of visual art as well.

Four years have passed since the 2014 concert and the great initial enthusiasm has resulted in an attempt to establish a tradition of organising regular biannual gatherings of the lovers of *klapa* singing and admirers of maestro Fio's work which this year had their second edition. Namely, after the success of *Fiofest 2016*, *Fiofest 2018* managed to bring together an even greater number of performers, along with the impressive number of visitors. The audience enjoyed performances by *klapa*

Klapa Prvi Komin Snježanin na svečanome klapskom koncertu u čast Dinku Fiju – Fiofestu 2018. / Klapa singing group Prvi komin Snježanin at the Fiofest 2018 concert.

singing groups *Čakulone, Slavić, Obilanca, Poj, Figurin, Bošket, Euterpa, Petrada, Prvi komin Snježanin, Sagena* and *Nostalgija*. The concert programme also included a special performance by the members of a one-time Children's Choir of Radio-Television Zagreb (*Dječji zbor Radiotelevizije Zagreb*), which maestro Fio successfully led as choir master between 1961 and 1975 and with which he won the first prize at the 1961 world children's choir competition in Lille, France. The 2018 concert was financially supported by the [Croatian Ministry of Culture](#). The maestro's wife, Mrs Nada Fio, sent a special note to the organisers of and performers at the 2018 concert, expressing her support for and appreciation of the event – *“From a distant isolation on Korčula, wherefrom the Dove flew off carried by song, the whisper of the sea and the swaying branches of the pine trees, never to be forgotten, I send the organisers and singers my immense and heartfelt gratitude.”*

great Croatian poets, i.e. Vladimir Nazor, Ivo Cetinić, Pere Ljubić, Lucija Rudan, Tatjana Radovanović and others. However, this all is only a tiny part of his dedicated work. He worked with countless *klapa* singers, enthusiastically imparting to them his elaborate theory on *klapa* singing as well as his love towards Croatia's folklore traditions. As the distinguished Croatian ethnomusicologist and music educator Joško Čaleta stated at the 2018 *Fiofest* – *“A musician by birth and expert by education, maestro Fio is never dull or strict to the detriment of his oeuvre. Quite the contrary, he is pronouncedly playful, unusually full of life, occasionally even carried away by his own enthusiasm, but nevertheless always sufficiently clear, as expressive as it was required, sometimes in the shadow of the tradition, but still present to the extent that he was able to use that same tradition as the basis for developing his own unique and recognisable musical, as well as artistic, expression.”*

Klapa Sagena na svečanome klapskom koncertu u čast Dinku Fiju – Fiofestu 2018. / Klapa singing group Sagena at the Fiofest 2018 concert.

Maestro Dinko Fio passed away in 2011 and left behind a rich legacy of numerous recordings of Croatian folk songs, especially from Croatia's southern islands. He also wrote his own songs and set to music the verses of the

As it was held in 2018, the European Year of Cultural Heritage, *Fiofest 2018* was organised as part of this cultural initiative with programmes all around Europe.

Osmi festival hrvatskih digitalizacijskih projekata

Festival hrvatskih digitalizacijskih projekata osmi se put održao u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 3. i 4. svibnja 2018. godine. Teme Festivala bile su povezane s razmatranjem sadašnjega stanja u području digitalizacije kulturne baštine, razvoja infrastrukture i digitalnih kulturnih proizvoda. Uz uspostavljanje pitanja o mogućnostima stvaralačkoga korištenja digitalne kulturne baštine, Festival je već tradicionalno pružio uvid u nove projekte digitalizacije, ali i razmišljanja o budućem razvoju područja.

Osmi festival hrvatskih digitalizacijskih projekata održan je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 3. i 4. svibnja 2018. godine. / Eight Festival of Croatian Digitisation Projects. National and University Library in Zagreb, 3 and 4 May 2018.

Festival je svečano otvorila glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić, a prigodnim je govorom sudionike pozdravio i dr. sc. Ivica Poljičak, državni tajnik u Ministarstvu kulture Republike Hrvatske.

Iznimno bogat program ovogodišnjega Festivala okupio je više od 30 zanimljivih izlaganja i posterskih izlaganja posvećenih temama digitalizacije kulturne i znanstvene baštine, upravljanja digitalnom građom, izradbe digitalnih kulturnih proizvoda te uloge baštinskih ustanova na digitalnome tržištu i u gospodarstvu.

Uvodna izlaganja Festivala bila su posvećena pregledu razvoja digitalnih knjižnica u Hrvatskoj i Sloveniji. Jelena Bilić iz [Ministarstva kulture Republike Hrvatske](#) predsta-

vila je analizu trenutačnoga stanja digitalizacije kulturne baštine u Republici Hrvatskoj, a Zoran Krstulović iz [slovenske Nacionalne i sveučilišne knjižnice](#) govorio je o nacrtima razvoja Digitalne knjižnice Slovenije. Slijedila su izlaganja o europskim projektima u kojima su digitalne platforme bitna sastavnica za okupljanje i predstavljanje digitalizirane građe baštinskih ustanova. Predstavljeni su projekti *Digitalni repozitorij secesijske arhitekture dunavskih zemalja* ([Muzej za umjetnost i obrt](#)), *Razvoj pismenosti u Europi* (Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Sloveniji), *Digitalizirane njemačke novine u Muzeju Slavonije* u sklopu projekta *Digitalizati njemačkih tiskovina od 18. do 20. stoljeća u Hrvatskoj* ([Muzej Slavonije u Osijeku](#), [Filozofski fakultet Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u](#)

[Osijeku](#) i ArhivPRO d.o.o.), [TransCultaAA / Collaborative provenance research – the TransCultaAA research infrastructure](#) ([Strossmayerova galerija starih majstora HAZU](#)) te [Digitalna platforma Topoteka](#) ([Hrvatski državni arhiv](#)). U zadnjem dijelu prvoga dana Festivala predstavljeni su i projekti digitalizacije te nove digitalne usluge baštinskih ustanova poput Muzeja Slavonije u Osijeku (Mrežni katalog i virtualna izložba u sklopu suradničkoga projekta [Valpovački vlastelini Prandau-Normann](#)), [Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti](#) ([Tematski portal Znameniti.hr](#)) te Kazališne cedulje Odsjeka za povijest hrvatskoga kazališta HAZU), [Knjižnica grada Zagreba](#) ([Digitalizirana zagrebačka baština](#)), [Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek](#) (Kazališni život Osijeka – digitalizacija zavičajne zbirke Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek), [Državnoga arhiva u Rijeci](#) (E-čitaonica) te Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (Projekt [Hrvatska glagoljica](#) i portal [Glagoljica.hr](#)). Prvoga dana Festivala predstavljeno je i pet posterskih izlaganja iz širokoga područja digitalizacije i korištenja digitalne građe.

Iznimno nadahnuta bila su i predavanja drugoga dana Festivala koja su bila posvećena temama stvaralačkoga korištenja digitalne kulturne baštine, izradbe digitalnih kulturnih proizvoda i kulturnoga turizma. Smjerove u kulturnome turizmu predstavila je Vlasta Klarić s [Međunarodnoga sveučilišta Libertas](#), dok su predstavnice Centra za industrijsku baštinu Sveučilišta u Rijeci i [Muzeja grada Rijeke](#), Kristina Pandža, Ivana Golob Mihić i Ema Makarun, izlagale o temi digitalizacije u svrhu kulturnoga turizma. Ivana Hebrang Grgić s [Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#) i Nives Tomašević sa [Sveučilišta u Zadru](#) predstavile su primjere korištenja digitalnih zbiraka u nakladništvu. O mogućnostima stvarna prikaza građevina od povijesne vrijednosti preko virtualne stvarnosti govorio je Milan Gudeljević iz tvrtke VR pole d.o.o., a Darian Škarica iz tvrtke Delta Reality o korištenju proširene i virtualne stvarnosti u digitalizaciji projekta na primjeru aplikacije [Hrvatski velikani](#). Djelatnice Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu Dragana Koljenik i Sofija Klarin Zadravec predstavile su mobilnu aplikaciju [Pozdrav iz Zagreba](#) koja predstavlja građu iz digitalne knjižnice Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te predstavlja pomak prema kulturnome turizmu. Razvoj sustava za upravljanje digitalnom građom i nove funkcionalnosti predstavili su Goran Zlodi, Vedran Juričić, Tomislav Ivanjko i Luka Maroević s Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu i tvrtke Link2 d.o.o. te Kristijan Crnković iz tvrtke ArhivPRO d.o.o. Novosti u području e-učenja bile su tema izlaganja Aleksandre Mudrinić Ribić i Darije Jandrečić iz [CARNeta](#). Annemari Štimac iz [Državnoga zavoda za intelektualno vlasništvo](#) govorila je o zaštiti intelektualnoga vlasništva u području tradicijskoga znanja i tradicijskih kulturnih izričaja. Projekte digita-

lizacije koje provode u svojim ustanovama predstavili su i [Hrvatska matica iseljenika](#) ([Digitalna obzorja Hrvatske matice iseljenika](#)), Knjižnice grada Zagreba ([Digitalizacija zvučne građe Književnog petka](#)), [Centar za ženske studije](#) ([Digitalizacija odabrane građe Marije Jurić Zagorke](#)), [Hrvatski povijesni muzej](#) ([Sjećanja na 20. stoljeće: izazovi u predstavljanju dvodimenzionalne građe](#)) te [Gradska knjižnica Ante Kovačića](#) u Zaprešiću ([Wiki-dveri](#)).

Prošlogodišnji Festival hrvatskih digitalizacijskih projekata održan je kao dio nacionalnoga programa obilježavanja

Djelatnice Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu Irena Galić Bešker i Sofija Klarin Zadravec predstavile su projekt [Hrvatska glagoljica](#) i portal [Glagoljica.hr](#). / Irena Galić Bešker and Sofija Klarin Zadravec presenting the project of the National and University Library in Zagreb focusing on the digitisation of Croatian Glagolitic heritage ([Hrvatska glagoljica](#)).

Europske godine kulturne baštine. Program Festivala i sva održana izlaganja dostupna su na [mrežnoj stranici Festivala](#).

Eight Festival of Croatian Digitisation Projects

The eight edition of the Festival of Croatian Digitisation Projects was held at the National and University Library in Zagreb on 3 and 4 May 2018. The themes of the 2018 D-fest focused on analysing the current state in the field of the digitisation of cultural heritage, development of digitisation infrastructure and digital cultural products. Along with addressing issues concerning the creative use of digital cultural heritage, the Festival traditionally gave an overview of the latest digitisation projects, as well as perspectives on the future development of this field.

The Festival opened with a welcome address by Director General of the National and University Library in Zagreb Tatijana Petrić and a brief introduction by State Secretary at the Croatian Ministry of Culture Ivica Poljićak.

of cultural heritage in Croatia, while Zoran Krstulović, from the [National and University Library in Ljubljana](#), Slovenia, presented the concepts of the development of the Digital Library of Slovenia. The subsequent presen-

Osmi festival hrvatskih digitalizacijskih projekata održan je u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 3. i 4. svibnja 2018. godine. / Eight Festival of Croatian Digitisation Projects. National and University Library in Zagreb, 3 and 4 May 2018.

The exceptionally rich and varied programme of the Festival included more than 30 interesting lectures and poster presentations on issues related to the digitisation of cultural and scientific heritage, management of digital resources, development and creation of digital cultural products and the role of heritage institutions on the digital market and in the national economy.

Introductory presentations provided an overview of the development of digital libraries in Croatia and Slovenia – Jelena Bilić, from the [Croatian Ministry of Culture](#), presented an analysis of the current state of digitisation

tations described several European digitisation projects focusing on the development of digital platforms as the key element in the bringing together in one place and presentation of the digitised holdings of Europe's heritage institutions (*Digitalni repozitorij secesijske arhitekture dunavskih zemalja* ([Museum of Arts and Crafts, Zagreb](#)), *Razvoj pismenosti u Europi* (National and University Library in Ljubljana, Slovenia), *Digitalizirane njemačke novine u Muzeju Slavonije u sklopu projekta Digitalizati njemačkih tiskovina od 18. do 20. stoljeća u Hrvatskoj* (Museum of Slavonia, [Josip Juraj Strossmayer University](#)

of Osijek and ArhivPRO d.o.o.), *TransCultraAA/Colaborative provenance research – the TransCultraAA research infrastructure* ([Strossmayer Gallery of Old Masters](#), Croatian Academy of Sciences and Arts) and *Topoteka* ([Croatian State Archives](#))).

The last session of lectures on the Festival's first day included presentations focusing on digitisation projects and the latest digital services of Croatian heritage institutions such as the Museum of Slavonia, operating as part of the *Josip Juraj Strossmayer University of Osijek* (*Mrežni katalog i virtualna izložba u sklopu suradničkog projekta Valpovački vlastelini Prandau-Normann*), [Croatian Academy of Sciences and Arts](#) (*Tematski portal Znameniti.hr te Kazališne cedulje Odsjeka za povijest hrvatskog kazališta HAZU*), Zagreb City Libraries (*Digitalizirana zagrebačka baština*), City and University Library Osijek (*Kazališni život Osijeka – digitalizacija zavičajne zbirke Gradske i sveučilišne knjižnice Osijek*), [State Archives in Rijeka](#) (*E-čitaonica*) and National and University Library in Zagreb (*Projekt Hrvatska glagoljica i portal Glagoljica.hr*). The Festival's first day also included five poster presentations from a wide area of digitisation and use of digital material.

Presentations on the second day of the Festival focusing on the creative use of digital cultural heritage, development and creation of digital cultural products and cultural tourism were particularly inspirational. Vlasta Klarić, from the [Libertas International University](#), presented current trends in cultural tourism, while the representatives of the Industrial Heritage Centre at the University of Rijeka (Centar za industrijsku baštinu Sveučilišta u Rijeci) and Rijeka City Museum Kristina Pandža, Ivana Golob Mihić and Ema Makarun talked about digitisation as a resource in cultural tourism. Ivana Hebrang Grgić (Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb) and Nives Tomašević ([University of Zadar](#)) presented the examples of digital collections in the publishing industry. The possibilities of presenting buildings of historical importance through using virtual reality were discussed by Milan Gudeljević (VR Pole d.o.o.), while Darian Škarica (Delta Reality) talked about employing augmented and virtual reality in digitisation projects based on the example of a mobile application developed by his company which innovatively presents Croatian historical figures using their images as they

appear on Croatian banknotes. Dragana Koljenik and Sofija Klarin Zadravec, from the National and University Library in Zagreb, presented *Greetings from Zagreb*, a mobile application presenting resources from the NSK digital library which marks the Library's significant step towards cultural tourism.

Goran Zlodi, Vedran Juričić, Tomislav Ivanjko and Luka Maroević (Faculty of Humanities and Social Sciences, University of Zagreb and Link2), along with Kristijan Crnković (ArhivPRO d.o.o.) presented the development of the system used for the management of digital content and new functionalities available as part of it. Aleksandra Mudrinić Ribić and Daria Jandrečić ([CARNet](#)) presented novelties in the field of e-learning, while Annemari Štimac ([State Intellectual Property Office](#)) talked about the protection of intellectual property in the field of traditional knowledge and traditional cultural expression.

Jelena Balog Vojak i Zdenka Šikić iz Hrvatskoga povijesnog muzeja predstavile su projekt *Sjećanja na 20. stoljeće: izazovi u predstavljanju dvodimenzionalne građe*. / Jelena Balog Vojak and Zdenka Šikić, from the Croatian History Museum, presenting challenges related to the presentation of digital content on the example of the Museum's project focusing on 20th-century heritage.

Digitisation projects presented in this session included those of the [Croatian Heritage Foundation](#) (*Digitalna obzorja Hrvatske matice iseljenika*), [Zagreb City Libraries](#) (*Digitalizacija zvučne građe Književnog petka*), [Centre for Women's Studies Zagreb](#) (*Digitalizacija odabrane građe Marije Jurić Zagorke*), [Croatian History Museum](#) (*Projekt Sjećanja na 20. stoljeće*) and Ante Kovačić City Library in Zaprešić (*Projekt Wiki-dveri*).

The 2018 *D-fest* was organised and held as part of the national programme making part of the EU European Year of Cultural Heritage programme. The Festival's entire programme and all papers presented as part of it are available on the Festival's website.

Skriveni svijet starih knjiga

U godini posvećenoj europskoj kulturnoj baštini [Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu](#) organizirala je izložbu od 28. do 30. svibnja 2018. godine pod nazivom „Skriveni svijet starih knjiga”, obuhvativši razdoblje od sredine 15. do sredine 19. stoljeća koje se smatra graničnim razdobljem za staru knjigu.* Izložbom se nastojala istaknuti vrijednost knjižne baštine kao materijalnoga dobra, kao i uloga Knjižnice u njezinu očuvanju.

* Stara je knjiga vremenski ograničena razdobljem od Gutenbergova izuma pomičnih slova i njihovim otiskivanjem preko tiskarske preše sredinom 15. stoljeća do sredine 19. stoljeća kada se s ručnoga tiska prešlo na strojni tisak. Graničnom godinom za staru knjigu u Hrvatskoj smatra se 1835. godina jer je te godine prihvaćeno štokavsko narječje kao standardni hrvatski književni jezik.

Tijekom trajanja izložbe organizirane su dvije radionice, *Vodeni znakovi ili filigrani na papiru* i *Tehnike otiskivanja ilustracija*, čiji su se polaznici imali priliku detaljnije upoznati s materijalnim obilježjima knjige te pojednostima u svezi sa stanjem njihove očuvanosti i zaštite na stvarnim primjerima, kao i s grafičkim umnoživanjima starih knjiga, odnosno vodenim znakovima i ilustracijama.

Izložbom *Skriveni svijet starih knjiga* posjetitelji su mogli upoznati skriveni i manje poznati, čulni svijet knjige. Na izložbi su mogli dotaknuti knjige, uzeti ih u ruke, pomirisati i detaljnije ih proučavati te pokušati odgonetnuti što one govore o sebi zajedno s konzervatorima restauratorima i knjižničarima Odjela *Zaštita i pohrana* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, povezujući vizualno, osjetilno i edukativno iskustvo.

Sudionici radionice *Vodeni znakovi ili filigrani na papiru* održane u sklopu izložbe *Skriveni svijet starih knjiga*. / Participants in the workshop on watermarks held as part of *The Hidden World of Old Books* exhibition.

Preko svojih osjetila – dodira, sluha, mirisa i vida, posjetitelji su *putovali* kroz vrijeme na početak stvaranja knjige te se upoznali s materijalima od kojih je pojedina knjiga načinjena i njihovim promjenama, odnosno tragovima koje su ostavili njezini stvaraoci, skrbnici i čitatelji tijekom vremena.

Družeci se sa starim knjigama u stalnu smo međudjelovanju s prošlošću, one nam prenose znanje, tradiciju, sjećanja, pridonose razumijevanju povijesti i kulture određenoga područja ili zajednice te sudjeluju u izgradnji kulturnoga i nacionalnoga identiteta.

Radionicama *Vodeni znakovi ili filigrani na papiru* i *Tehnike otiskivanja ilustracija* su nazočila djeca osnovnoškolskoga i srednjoškolskoga uzrasta, konzervatori restauratori, knjižničari i ostali zainteresirani.

Polaznici radionice *Vodeni znakovi ili filigrani na papiru* upoznali su materijale i dijelove knjige, tradicionalne tehnike izradbe papira, povijesni razvoj vodenih znakova te metode njihove vizualizacije. Praktični dio radionice obuhvatio je proučavanje knjiga, uglavnom iz 18. i početkom 19. stoljeća, te prepoznavanje vodenih znakova u papiru. Osim toga, sami su ili uz pomoć konzervatora restauratora utvrdili odabrane primjere vodenih znakova te pokušali odrediti podrijetlo i starost papira u kojima su pronađeni, uz pomoć, za tu prigodu, izrađenoga kataloga vodenih znakova.

Radionica *Tehnike otiskivanja ilustracija* upoznala je polaznike s grafičkim tehnikama umnožavanja ilustracija ili slika od izuma knjigotiska pa sve do sredine 19. stoljeća, i to od temeljne podjele grafičkoga tiska na visoki, duboki, plošni i propusni tisak te najzastupljenijih tehnika koje sežu od drvoreza i bakroreza do kemijskih tehnika poput bakropisa i litografije. Praktični dio radionice obuhvatio je analizu knjižne ilustracije te razlikovanje tehnika izvornih umjetničkih grafika i reprodukcija. Polaznicima je prikazana jedna od metoda otiskivanja visokoga tiska ručno oblikovanim tiskovnim formama koju su potom samostalno izveli.

U povodu izložbe *Skriveni svijet starih knjiga* 29. svibnja 2018. godine organiziran je znanstveno-stručni skup pod istim nazivom. Na Skupu se izlagalo o primjeni znanstvenih metoda u istraživanju materijala i načinu izradbe i opremanja knjige, materijalnim obilježjima knjige, uvezima, knjižnoj ilustraciji, postanku knjige, procjeni opasnosti od propadanja i uništavanja, praćenju stanja knjige, istraživanju oštećenja knjige te metodama zaštite. Skup je bio namijenjen, ponajprije, stručnjacima i znanstvenicima koji se bave proučavanjem i zaštitom kulturne baštine, ali i drugim stručnjacima koji se zanimaju za to područje kako bi predstavili rezultate dosadašnjega znanstvenog i stručnoga rada u području knjižne baštine,

razmijenili iskustva i bolje se povezali. Skupom *Skriveni svijet starih knjiga* željelo se istaknuti nužnost očuvanja cjelovitosti i vjerodostojnosti knjige kao materijalnoga dobra te potreba sustavnoga proučavanja i zaštite starih knjiga s obzirom na iznimno brojnu i vrijednu, ali i ugroženu građu.

Nakon pozdravnoga govora rukovoditeljice Odjela *Zaštita i pohrana* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu Dragice Krstić izlagački dio Skupa otvorila je glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu Tatijana Petrić. Tijekom jednodnevna rada podneseno je 12 izlaganja preko PowerPoint izlaganja u tri sesije i 18 posterskih izlaganja. U izlaganju *Materijalna svojstva starih knjiga* Tinka Katić iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu objasnila je međusobne utjecaje rukopisnoga i tiskanoga medija, istaknuvši i njihove razlike, osobito tijekom 16. stoljeća, nakon uvođenja novih tehnologija u tiskarstvu. Saša Tkalec iz tvrtke Heritage & Security business consultancy iz Dugoga Sela u suautorstvu s Dragicom Krstić iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu tematizirao je složen i višeslojan sustav zaštite knjižnične građe i njegovu ugroženost od antropogenih i prirodnih katastrofa te istaknuo bitnost široke analize opasnosti i otpornosti u baštinskim ustanovama. O mjerama preventivne zaštite, raspodjeli poslova u sklopu knjižnice, politici edukacije i usavršavanja, izvorima novčanoga potpomaganja konzervatorsko-restauratorskih radova na staroj građi te prednostima digitalizacije kao načina zaštite govorila je Sanja Kosić iz [Sveučilišne knjižnice Rijeka](#). U izlaganju Jasne Malešić iz [Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Ljubljani](#) predstavljen je program masovne neutralizacije usmjeren, ponajprije, na arhivske primjerke tiskanih knjiga u zbirci *Slovenika* koje potječu iz sredine 19. stoljeća do danas. Lucija Šerić Jelaska s [Biološkoga odsjeka Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#) u suautorstvu s Dragicom Krstić iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Ivanom Šapina s [Prirodoslovno-matematičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#) govorila je o vrstama kukaca kojima su knjižnice pogodno stanište, kao i štetama koje uzrokuju na primjerima građe iz samostanskih knjižnica. Pri tome je istaknula bitnost preventivne zaštite radi sprječavanja infestacije te širenja postojeće. Kao posebnu zanimljivost izdvojila je utvrđivanje nove vrste paukolikoga kornjaša *Gibbium aequinoctiale* za životinjski svijet Hrvatske. U izlaganju *Ispitivanje sigurnosti ozračivanja svile radi uklanjanja gljivica* Irina Pucić s [Instituta Ruđer Bošković](#) koja djeluje u Laboratoriju za radijacijsku kemiju i dozimetriju podijelila je sa stručnom javnošću metodu i rezultate ispitivanja provedenih u suradnji s Katjom Kavkler s [Instituta za zaštitu kulturne baštine Slovenije](#) i

Blankom Mihaljević s Instituta Ruđer Bošković. Ispitivanja su potvrdila kako se elektromagnetsko zračenje do 10 kGy može sigurno koristiti za uklanjanje gljivica iz svile. Dorela Dujmušić u suautorstvu s Vesnom Džimbeg-Malčić, Željkom Barbarić-Mikočević, Ivanom Plazonić i Irenom Bates s [Grafičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#) predstavila je rezultate ispitivanja optičke stabilnosti laboratorijskih listova papira podvrgnutih ubrzanu starenju. Zaključila je kako svi uzorci obrađeni lampom Xenon pokazuju znatno snižavanje refleksijskih spektara ispod 600 nm uzrokovano plavim intervalom bijele svjetlosti, jednim od uzroka propadanja papirne građe zbog izlaganja dnevnoj, sunčevoj svjetlosti. O primjeni različitih nerazornih spektroskopskih metoda za analizu pigmenta na starim knjigama govorio je Domagoj Mudronja, voditelj Prirodoslovnoga laboratorija Hrvatskoga restauratorskog zavoda. Mario Braun, umirovljeni konzervator savjetnik u [Hrvatskome restauratorskom zavodu](#), podijelio je sa stručnom zajednicom svoje iskustvo i razmišljanje o praktičnoj primjeni proširenih fotografskih tehnika te korištenju tradicionalnih i novijih fotoaparata radi dokumentiranja građe na papiru. Konzervatorsko-restauratorske radove na staroj građi, kao što su uvez knjige ili bakropisi, predstavili su Branimir Kopsa iz [Središnjega laboratorija za konzervaciju i restauraciju Hrvatskoga državnog arhiva](#) i Andro Šimičić iz Hrvatskoga restauratorskog zavoda. U izlaganju *Metode montiranja umjetničkih djela na pergameni* Majda Begić Jarić iz Hrvatskoga restauratorskog zavoda predstavila je metode montiranja koje je naučila na institutu *Opificio delle Pietre Dure Firenze* u sklopu programa usavršavanja ITP (International Training Program) u veljači 2017. godine.

Posterska izlaganja na Skupu sadržavala su osam izlaganja o konzervatorsko-restauratorskim radovima i istraživanjima na staroj građi, a izlagali su Gabriela Aleksić, Lucija Ašler i Stanislava Rakić-Mutak iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu; Iva Gobić Vitolović iz [Državnoga arhiva u Rijeci](#); Blanka Avguštin Florjanović i Mateja Kotar iz [Arhiva Republike Slovenije](#); Željko Mladićević, Katarina Sućur i Milan Milosavljević iz [Narodne biblioteke Srbije](#) te Ana Pušić, Gabriela Palameta i Vanja Vučković iz Hrvatskoga restauratorskog zavoda. Stručni rad o preventivnoj zaštiti predstavili su Maja Uskoković i Maja Grgurović iz Muzeja grada Perasta. Tamara Runjak i Anja Tkalec iz [Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu](#) prikazale su različite oblike zaštite na primjeru Zbirke starih i rijetkih knjiga Knjižnice Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti. Tanja Dujaković s [Odjela za umjetnost i restauraciju Sveučilišta u Dubrovniku](#) predstavila je program terenske nastave u sklopu kolegija konzervacije i restauracije papira radi provođenja

zaštite *in situ* koja omogućuje spašavanje velike količine arhivske i knjižne građe.

O istraživanju i dokumentiranju vodenih znakova na papiru izlagali su Stevo Leskarac iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i Andro Šimičić iz Hrvatskoga restauratorskog zavoda. Prikaz povijesnoga razvoja tehnika otiskivanja knjižnih ilustracija tijekom 18. i 19. stoljeća dao je Tomislav Bajić iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Dragica Krstić iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, Mario Braun, umirovljeni konzervator savjetnik u Hrvatskome restauratorskom zavodu, Domagoj Mudronja iz Hrvatskoga restauratorskog zavoda i Stjepko Fazinić s Instituta Ruđer Bošković predstavili su rezultate istraživanja iluminacije i tinte u prvotisku iz fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Na jednakome su prvotisku Đuro Singer i Dragica Krstić iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu proučavali vanjska obilježja i tipografske elemente kako bi saznali dodatne pojedinosti o povijesti knjige. Rezultate analize optičkih obilježja papira u tri sveska knjiga iz fonda Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu u odnosu na obilježja vodenih znakova i reflektancijskih spektara prikazale su Dorela Dujmušić u suautorstvu s Dragicom Krstić iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te Irenom Bates i Vesnom Džimbeg-Malčić s Grafičkoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu. Marijana Mimica Tkalčić iz Hrvatskoga državnog arhiva u svojem je izlaganju pokazala kako različiti postupci starenja utječu na mehanička svojstva japanskih papira za restauriranje.

Svi sudionici Skupa imali su prigodu razmijeniti svoja iskustva, ali i ostvariti neka nova znanja koja će moći primjenjivati u svojem svakidašnjem radu. Skup je potaknuo i neke nove teme o kojima će sigurno biti riječi na nekome od sljedećih druženja.

Izložba *Skriveni svijet starih knjiga*. / *The Hidden World of Old Books* exhibition.

The Hidden World of Old Books

{ From 28 to 30 May 2018, as part of the European Union's European Year of Cultural Heritage initiative, the [National and University Library in Zagreb](#) organised "The Hidden World of Old Books" exhibition, which highlighted the period from the mid-15th to the mid-19th centuries, which is taken as the old book period in the history of written heritage.* The aim of the exhibition was to bring attention to the value of the national book heritage as a particularly significant asset of material cultural heritage, as well as to the Library's role in its preservation.

* This period spans from Gutenberg's invention of the European movable type and the printing press to the middle of the 19th century, when hand-operated presses were replaced by machine presses. Taken as the final year of the Croatian old book period is the year 1835, since it marks the point when the Shtokavian dialect of the Croatian language was officially adopted as Standard Croatian.

The exhibition programme included two workshops on various book decoration and illustration techniques (*Vodeni znakovi ili filigrani na papiru; Tehnike otiskivanja ilustracija*) whose participants had an opportunity to get acquainted with a wide range of details indicating a book's physical condition, examples of book preservation methods and methods of graphic reproduction of old books, with particular emphasis on watermarks and illustration reproduction.

It also included a homonymous scientific symposium, held on 29 May, whose programme addressed a variety of issues regarding the employment of scientific methods in analysing book material, different bookmaking and decoration techniques, as well as the book's physical characteristics, binding styles, illustrations, book dating techniques, damage risk assessment, monitoring of a book's physical condition, book damage analysis and book conservation methods.

The exhibition gave the visitors a rare opportunity to get a first-hand experience, engaging all of their senses, of the little-known part of the world of books. Under the guidance of conservation and restoration specialists from the Library's Preservation and Storage Department, they could touch the selected books, hold them in their hands, smell them and, through the combination of such visual, tactile and other sensory inputs, let them tell their exciting stories.

Through such dynamic interaction, the exhibition visitors in a way travelled through time, all the way to the very beginnings of book history, learning about different materials used in book manufacture and how to recognise traces left on books by their creators, owners and readers in the course of time.

Old books enable us to vividly experience the past – apart from passing to us knowledge, traditions and keeping memories alive, they greatly contribute to our understanding of the history and culture of a particular area and/or community and make an essential part of cultural and national identities.

The workshops held as part of the exhibition programme attracted a wide range of visitors – primary- and secondary school students, conservation and restoration specialists, librarians and other interested in the workshops' themes.

Participants in the workshop focusing on watermarks (*Vodeni znakovi ili filigrani na papiru*) were acquainted with materials used in book manufacture as well as with different parts of the book. They were also introduced to the traditional paper manufacture techniques, the historical development of watermarks and different methods of their visualisation. The workshop's practical part included the analysis of books, mainly from the 18th and the beginning of the 19th century, as well as the presentation of ways to recognise paper watermarks. They also analysed selected examples of watermarks, trying to establish the origin and age of paper they were pressed into, using a catalogue of watermarks specially compiled for the occasion.

The other workshop (*Tehnike otiskivanja ilustracija*) presented various techniques used for the reproduction of book illustrations and images, from the invention of the letterpress to the middle of the 19th century, offering insights into all printmaking techniques, ranging from relief and intaglio to planographic (surface) and stencil, particularly focusing on those most frequently used, such as woodcut, engraving, etching and lithography. The practical part of the workshop programme focused on book illustration and ways to distinguish original prints from reproductions. After the demonstration of one of the relief printmaking techniques, the workshop participants tried their hand at it themselves.

The exhibition programme included a homonymous scientific symposium, which was primarily intended for specialists and researchers in the field of cultural heritage preservation who were thus given the opportunity to present the available research results with regard to book heritage, exchange their experiences and establish better professional connections. Also, the purpose of the

Dorela Dujmušić i Tomislav Bajić, voditelji radionice *Tehnike otiskivanja ilustracija*. / Dorela Dujmušić (Faculty of Graphic Arts, Zagreb) i Tomislav Bajić (NSK), the leaders of the workshop on book illustration reproduction techniques held as part of *The Hidden World of Old Books* exhibition.

symposium was to bring attention to the necessity of the preservation of the entirety and authenticity of books as material cultural heritage, as well as to the need for a systematic study and preservation of old books, particularly in the light of the wealth of highly valuable, but also endangered book heritage.

Following a welcome address by the Head of the Library's Preservation and Storage Department Dragica Krstić, the Library's Director General Tatijana Petrić gave the first of the ensuing presentations. Altogether 12 presentations were grouped in three sessions, with 18 poster presentations also included in the symposium's central programme. Tinka Katić, from the National and University Library in Zagreb, talked about mutual influences between manuscript and book material, differences between them, especially those brought about by the introduction of new technologies into printing. Saša Tkalec, from the Heritage & Security business consultancy company based in Dugo Selo, in co-authorship with Dragica Krstić, presented a complex and multi-layered system for the protection of library holdings from anthropogenic and natural disasters, emphasising the importance of regularly carrying out comprehensive risk and resilience assessments for holdings in heritage institutions. Measures for damage prevention, efficient task management in library activities aimed at the preservation of heritage, a policy of systematic professional training, ways of obtaining financial resources required for the conservation and restoration treatments of old library material and the advantages of digitisation as an effective method for the preservation of such materials were issues that Sanja Kosić, from the [University Library Rijeka](#), addressed in her presentation. Jasna Malešič, from the [National and University Library in Ljubljana](#), Slovenia presented the Slovenian national library's mass deacidification programme, primarily focusing on the archival printed copies of monographs in the library's *Slovenika* collection which date from the middle of the 19th century to the present day. Lucija Šerić-Jelaska, from the [Department of Biology at the](#)

[Zagreb Faculty of Science](#), in co-authorship with Dragica Krstić (NSK) and Ivana Šapina, from the same Faculty, talked about insect species that libraries are favourable habitats for, as well as about damage that they cause to the holdings of monastic libraries, highlighting the importance of implementing measures against infestation, or, in cases of the already existing infestation, those aimed at its control and elimination. Šerić-Jelaska also presented the details related to the identification of a new species of the smooth spider beetle (*Gibbium aequinoctiale*) in Croatia's fauna.

Irina Pucić and Branka Mihaljević, from the Division of Materials Chemistry at the [Ruđer Bošković Institute](#), along with Katja Kavkler, from the Conservation Centre at the [Institute for the Protection of Cultural Heritage of Slovenia](#), presented the results of the safety assessment analysis of gamma irradiation treatment of silk against fungi which indicated that this type of electromagnetic radiation, in doses up to 10 kGy, may safely be used to eliminate fungi in silk. Dorela Dujmušić, Vesna Džimbeg-Malčić, Željka Barbarić-Mikočević, Ivana Plazonić and Irena Bates, from the [Zagreb Faculty of Graphic Arts](#), presented the results of the analysis of the optical stability of deinked paper exposed to accelerated ageing. The implementation of various non-destructive spectroscopic techniques in the analyses of pigments of ink used in drawn, handwritten and printed content of old books was the topic of a presentation by Domagoj Mudronja, from the Natural Science Laboratory of the Croatian Conservation Institute. Mario Braun, retired conservation adviser from the [Croatian Conservation Institute](#), presented his experience and views on the use of various photography techniques for documentation purposes in conservation treatments of paper material. Branimir Kopsa, from the Central Conservation and Restoration Laboratory at the [Croatian State Archives](#), and Andro Šimičić, from the Croatian Conservation Institute, presented the examples of conservation and restoration of binding, in cases of books, and etchings. Another conservation and restoration specialist from the Croatian Conservation Institute, Majda Begić Jarić, presented techniques used in the mounting of artworks on parchment that she received training in as part of a special international training programme she completed at the renowned Opificio delle Pietre Dure conservation institute in Florence, Italy, in February 2017.

Poster presentations demonstrating various examples of conservation and restoration treatments of old heritage items and related research were prepared by Gabriela Aleksić, Lucija Ašler and Stanislava Rakić-Mutak (National and University Library in Zagreb), Iva Gobić Vitolović ([State Archives in Rijeka](#)), Blanka Avguštin Florjanović and Mateja Kotar ([Archives of the Repub-](#)

Sudionici znanstveno-stručnoga skupa *Skriveni svijet starih knjiga*. / Participants in the scientific symposium held as part of *The Hidden World of Old Books* exhibition.

[lic of Slovenia](#)), Željko Mladićević, Katarina Sućur and Milan Milosavljević ([National Library of Serbia](#)), and Ana Pušić, Gabriela Palameta and Vanja Vučković (Croatian Conservation Institute). Maja Uskoković and Maja Grgurović, from the town museum in Perast, Montenegro, presented their research paper on effective prevention measures with regard to the preservation of old heritage material. Tamara Runjak and Anja Tkalec, from the Library of the [Croatian Academy of Sciences and Arts](#), demonstrated different preservation practices on the example of items from the Academy's library's Old and Rare Books Collection. Tanja Dujaković, from the Art and Conservation Department of the [University of Dubrovnik](#), presented the Department's special field programme carried out as part of its paper conservation and restoration course focusing on *in situ* conservation treatments contributing to the preservation of a vast amount of archive and library material.

Stevo Leskarac, from the National and University Library in Zagreb, and Andro Šimičić, from the Croatian Conservation Institute, presented details from research focusing on watermarks, particularly those related to their documentation. Tomislav Bajić, from the National and University Library in Zagreb, gave an overview of the historical development of techniques used in the printing of book illustration reproductions in the 18th and 19th centuries. Dragica Krstić (National and University Library in Zagreb), Mario Braun (Croatian Conservation

Institute), Domagoj Mudronja (Croatian Conservation Institute) and Stjepko Fazinić (Ruđer Bošković Institute) presented the results of the analysis of illuminations and ink on the example of an incunabulum in the collection of the National and University Library in Zagreb. Using that same incunabulum, Dragica Krstić and Đuro Singer (National and University Library in Zagreb), analysed its physical features, along with typographical characteristics, in order to gain better insight into its history. The results of the analysis of the optical properties of paper on the example of three volumes from the collections of the National and University Library in Zagreb, in relation to the characteristics of watermarks and reflectance spectra, were presented by Dorela Dujmušić, from the Zagreb Faculty of Graphic Arts, in co-authorship with her colleagues Irena Bates and Vesna Džimbeg-Malčić, and Dragica Krstić (National and University Library in Zagreb). Marijana Mimica Tkalčec, from the Croatian State Archives, described the effects of various accelerated ageing methods on the mechanical properties of Japanese conservation papers.

The symposium participants had the opportunity to exchange their experiences, and were presented with new insights that they will be able to use in their everyday work. Its programme also raised some new issues, which will certainly be discussed during some similar occasion in the future.

Ukratko

Priredio: Ante Livajić

Izložba *Krka u oku istraživača: rijeka u sedam priča*

Izložba *Krka u oku istraživača: rijeka u sedam priča* održana je 26. siječnja 2018. u Gradskome muzeju Drniš u sklopu manifestacije [Noć muzeja 2018.](#), a svoj je put završila u podružnici [Javne ustanove „Nacionalni park Krka“](#) u Skradinu, gdje je trajno postavljena 21. svibnja 2018. godine.

Tribine Zbirke inozemne Croaticae

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu od siječnja do prosinca 2018. godine održano je šest tribina u svezi s hrvatskim iseljenicima, a tribine je vodila dr. sc. Željka Lovrenčić, voditeljica Zbirke inozemne Croaticae Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Mnoštvo gostiju raznovrsnih struka govorilo je o životu u inozemstvu te iskustvima u radu s iseljenim hrvatskim zajednicama. Među istaknutim gostima bili su književnica i urednica Lana Derkač, književnica i prevoditeljica Ljerka Car-Matutinović, novinar, prevoditelj i diplomat Stjepan Šulek, pjesnik, prozaik i esejist Dražen Katunarić, spisateljica, novinarka, urednica i fotografkinja Branka Primorac te kazališni i filmski redatelj, književnik, publicist i diplomat Miroslav Međimorec.

Dodijeljena Nagrada Anđelko Novaković

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 2. veljače 2018. godine svečano je dodijeljena *Nagrada Anđelko Novaković* mladomu pjesniku Željku Božiću za pjesnički rukopis *Mir utrobe i neki promišljaji*. Na svečanoj dodjeli Nagrade Anđelko Novaković okupljenima su se obratili glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić, članovi Prosudbenoga povjerenstva za dodjelu Nagrade Dobrila Zvonarek i Davor Šalat te tajnik Zaklade Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu Sandi Antonac.

Projekcija dokumentarno-igranoga filma *Glas iz ratnoga Dubrovnika 1991.*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 15. veljače 2018. godine održana je projekcija dokumentarno-

igranoga filma *Glas iz ratnoga Dubrovnika 1991.*

Film, prvi iz serijala o civilnoj obrani Grada, otkrio je dokumente objavljujane u časopisu *Glas iz Dubrovnika*. Ti su dokumenti zrcalo stvarna stanja u Dubrovniku koji je strašno napadan i razaran zadnja četiri mjeseca 1991. godine.

Predstavljanje knjige *Zbirka Novak – Mappae Croaticae u Zbirci zemljovida i atlasa NSK*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 28. veljače 2018. godine predstavljena je knjiga *Zbirka Novak – Mappae Croaticae u Zbirci zemljovida i atlasa NSK*.

O knjizi *Zbirka Novak – Mappae Croaticae* govorile su i njezine autorice dr. sc. Dubravka Mlinarić i dr. sc. Mira Miletić Drder. Dr. sc. Dubravka Mlinarić objasnila je kako je dr. Drago Novak karte prikupljao desetljećima te je želio da budu dostupne što širemu krugu ljudi. Koordinatorica Zbirke zemljovida i atlasa Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i autorica knjige dr. sc. Mira Miletić Drder osvrnula se na bogatstvo građe koja je pristigla u Nacionalnu i sveučilišnu knjižnicu u Zagrebu kada je pristigla *Zbirka Novak*.

Knjiga se sastoji od dvaju glavnih dijelova. U prvome dijelu govori se o povijesti kartografije Hrvatske te njezinu utjecaju na nastanak Zbirke Novak. Drugi dio knjige sadrži katalog odabranih karata s ilustracijama i opisima te popis cjelokupne kartografske građe Zbirke Novak u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu.

Izložba *Book Art in Croatia*

Izložba *Book Art in Croatia* bila je postavljena od 6. do 19. ožujka 2018. godine u [Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Ljubljani \(NUK\)](#). Predstavila je povijesni presjek izradbe i opreme knjiga u Hrvatskoj od srednjega vijeka do suvremenoga doba te je obuhvatila rukopisne i tiskane knjige različite tematike i sadržaja – od srednjovjekovnih evanđelistara i misala – do suvremenih ilustriranih izdanja i grafičko-književnih mapa, koje svojim unutarnjim i izvanjskim oblikovanjem, odnosno usklađenošću likovno-grafičke opreme sa sadržajem, predstavljaju najviše dosege umjetničkoga oblikovanja knjige u Hrvatskoj.

Projekt *e-Izvori*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 16. ožujka 2018. godine održana je tribina *e-Izvori: izazovi i perspektive u jačanju konkurentnosti hrvatske znanstvene i vi-*

Profesor art. Mario Penzar, Andro Vlahušić, dr. sc. Hrvojka Mihanović-Salopek i Tomica Vrbanc, voditelj Zbirke knjižnične građe o Domovinskom ratu. / Professor Mario Penzar, Andro Vlahušić, Dr Hrvojka Mihanović-Salopek and Head of the NSK Homeland War Book Collection Tomica Vrbanc at a film screening organised as a tribute to wartime events in Dubrovnik in 1991.

sokoškolske zajednice i radionica *e-Izvori: iskustva i planovi*. Tribina i radionica održane su u sklopu [projekta Povećanje pristupa elektroničkim izvorima znanstvenih i stručnih informacija – e-Izvori](#). Upoznavanje zainteresirane javnosti s Projektom nastavljeno je 9. svibnja 2018. godine u sklopu [Dana otvorenih vrata EU projekata u Hrvatskoj](#) koje je organiziralo [Ministarstvo regionalnoga razvoja i fondova Europske unije](#) uz potporu Europske komisije.

Manifestacija *Knjižna booka*

U povodu Međunarodnoga dana dječje knjige koji se obilježava 27. ožujka, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu održana je manifestacija *Knjižna booka* u organizaciji Hrvatske udruge školskih knjižničara.

U sklopu Knjižne booke 2018. godine održane su završnice dvaju natječaja u kojima su sudjelovali učenici osnovnih i srednjih škola iz Hrvatske. Prvim literarnim natjecanjem *Kanižajada Limačijada* odana je počast pjesniku igre riječi, Podravcu Paji Kanižaju, a drugim se natjecanjem nazvanim *Stvarajmo eKreativno*, poticalo izražavanje i kreativnost učenika u novim medijima.

Održana *Knjižna booka* u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. / NSK marking International Children's Book Day.

Koncert *Glazba i svijet*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 28. ožujka 2018. godine održan je koncert pod nazivom *Glazba i svijet*. Na koncertu, koji su organizirali Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu i [Udruga SO DO – El Sistema Hrvatska](#), nastupio je Simfonijski orkestar mladih SO DO Centar Zagreb – El Sistema pod ravnanjem dirigenta Danijela Čolića i Ante Sladoljeva.

Predstavljena knjiga *Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva u NSK*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 5. svibnja 2018. godine predstavljena je knjiga *Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva* autorice dr. sc. Ksenije Švenda-Radeljak.

Knjigu su predstavile recenzentice prof. dr. sc. Ana Barbarić, prof. dr. sc. Aleksandra Horvat i prof. dr. sc.

Predstavljena knjiga *Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva* u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. / The presentation of a monograph on library profession in Croatia before the introduction of LIS to Croatian universities.

Daniela Živković. O knjizi je govorio i predstavnik nakladničke djelatnosti [Pravnoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#) prof. dr. sc. Davor Adrian Babić te autorica dr. sc. Ksenija Švenda-Radeljak.

Održan *Festival povijesti KlioFest 2018.*

Peti *Festival povijesti KlioFest 2018.* održao se od 8. do 11. svibnja 2018. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Posjetitelji prošlogodišnjega KlioFesta imali su prigodu poslušati rasprave s više okruglih stolova, pogledati tri izložbe te nazočiti brojnim predstavljanjima knjiga. Na Festivalu su sudjelovali mnogi poznati hrvatski povjesničari, kao i gosti iz inozemstva, a u sklopu Festivala dodijeljene su i nagrade za doprinos historiografiji.

Održan *Festival povijesti KlioFest 2018.* / KlioFest 2018, the fifth Croatian history festival. National and University Library in Zagreb, 8 – 11 May 2018.

Predavanje Angelike Gulyás

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 14. svibnja 2018. godine održano je predavanje knjižničarke Angelike Gulyás iz Knjižnice Središnjega europskog sveučilišta u Budimpešti u Mađarskoj.

U predavanju pod naslovom *Podučavanje o informacijskoj pismenosti u novoj zgradi Knjižnice Središnjega europskog sveučilišta (Information Literacy Instruction in the New Building of Central European University Library)* knjižni-

čarka Angelika Gulyás prikazala je novu zgradu Knjižnice Središnjega europskog sveučilišta, način organizacije rada te aktivnosti nakon preseljenja, s posebnim naglaskom na tečajeve informacijske pismenosti i rad s korisnicima.

Stručni skup *Vrednovanje knjižnica: razvoj poslovanja utemeljenog na dokazima*

Stručni skup *Vrednovanje knjižnica: razvoj poslovanja utemeljenog na dokazima* održan je 25. svibnja 2018. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Skup su organizirali Komisija za statistiku i pokazatelje uspješnosti u knjižnicama [Hrvatskoga knjižničarskog društva](#) i Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu. Svrha je Skupa bila upoznati sudionike s primjerima dobrih praksi, iskustvima i izazovima uspostave sustava za prikupljanje statističkih podataka i pokazatelja uspješnosti poslovanja knjižnica te mogućnostima različitih metoda vrjednovanja.

Izložba *I Feel Slovenia. I Feel Culture*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu od 13. do 26. lipnja 2018. godine bila je postavljena izložba *I Feel Slovenia. I Feel Culture*. Izložba se sastojala od tri-deset i osam fotografija uglednih slovenskih fotografa, a svrha joj je bila pokazati prirodna i kulturna bogatstva Slovenije te prikazati duh naroda koji živi u mjestima koja su fotografirana.

Postavljena izložba *I Feel Slovenia. I Feel Culture. I Feel Slovenia. I Feel Culture* exhibition. National and University Library in Zagreb, 13 – 26 June 2018.

Izložba *Books, Directions, Audiences*

Izložba *Books, Directions, Audiences (Knjige, smjerovi, publika)* [Nacionalne knjižnice Republike Bugarske Sv. Ćiril i Metod \(NKRBR\)](#) bila je postavljena od 3. do 20. srpnja 2018. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Održana je u sklopu nacionalnoga programa obilježavanja [Europske godine kulturne baštine](#).

Izložba je predstavila vrijednu građu iz zbiraka triju odjela Nacionalne knjižnice Republike Bugarske, kao što su *Rukopisi i stare tiskane knjige*, *Orijentalna zbirka* te *Bugarski povijesni arhivi*.

Izložba *Krležini rukopisi*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 4. srpnja 2018. godine postavljena je jednodnevna prigodna izložba *Krležini rukopisi* kao dio programa Festivala Miroslav Krleža.

Izložba je predstavila građu na kojoj se utemeljivalo sedmo izdanje Festivala, obuhvaćajući rukopise iz dramskoga ciklusa o Glembajevima, Krležine dnevničke zapise za 1918. godinu, predavanje *Kako stoje stvari* koje je održano 17. prosinca 1952. u Zagrebu, prvo izdanje kulturnih Balada Petrice Kerempuha, plakate predstave *Leda* Borisa Dogana i Zlatka Kauzlarića Atača iz [Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#) i dr.

Izložba *Blago koje traje* i predstavljena knjiga *Monografija Gazi Husrev-begove biblioteke*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 4. rujna 2018. godine bila je otvorena izložba *Blago koje traje*, a istodobno se je održalo i predstavljanje knjige *Monografija Gazi Husrev-begove biblioteke*.

Izložba je bila rezultat suradnje Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i [Gazi Husrev-begove knjižnice iz Sarajeva](#), a predstavila je bogatstvo knjižnične građe koja se stoljećima čuva u Sarajevskoj biblioteci.

Tribine iz ciklusa *Održive tribine Let's Go Green!*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu održane su tri tribine posvećene održivu razvoju koje su organizirane u sklopu projekta *Zelena knjižnica za zelenu Hrvatsku* te u suradnji s [Radnom grupom za zelene knjižnice Hrvatskoga knjižničarskog društva](#).

Na prvoj tribini iz ciklusa *Održive tribine Let's Go Green!* održanoj 26. rujna 2018. godine predstavljen je [Nacionalni projekt Živjeti zdravo Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo](#). Druga tribina održana je 28. studenoga 2018. godine pod nazivom *Zdravstvena ekologija i postupanje s otpadom u životnom i radnom okolišu*, dok je treća održana 14. prosinca 2018. godine pod nazivom *Kako čuvamo zrak koji udišemo*.

Osmo kolo bibliofilske edicije *Riječ i slika*

Osmo kolo bibliofilske edicije *Riječ i slika* ugledne grafičarke Zdenke Pozaić predstavljeno je 27. rujna 2018. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. U osmome kolu nalazilo se pet pjesničko-grafičkih mapa. Svaka pojedinačno činila je jedinstvo jedne grafike i jedne pjesme. Pjesnici čije su pjesme sjedinjene s grafikama bili su Tonko Maroević, Antun Branko Šimić, František Halas i Pau Sif.

Drugi međunarodni stručni skup: *Službene publikacije i državne informacije u europskim knjižnicama* i svečano otvoren *Europski dokumentacijski centar NSK*

Drugi međunarodni skup: Službene publikacije i državne informacije u europskim knjižnicama u organizaciji

Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu i [Gradske knjižnice i čitaonice Pula](#) održao se 3. listopada 2018. godine u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. Istoga dana u [Zbirci službenih publikacija NSK](#) svečano je otvoren [Europski dokumentacijski centar NSK](#).

Europski dan konzervacije-restauracije

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 12. listopada 2018. godine obilježen je Europski dan konzervacije-restauracije na poticaj i u organizaciji Odjela *Zaštita i pohrana* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

U povodu obilježavanja Europskoga dana konzervacije-restauracije koji se širom Europe obilježava 14. listopada, Odjel *Zaštita i pohrana* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu otvorio je vrata građanima i organizirao zanimljiva predavanja o razvoju konzervatorsko-restauratorske službe u Hrvatskoj te izazovima održivosti konzervatorsko-restauratorske prakse.

Europski dan konzervacije-restauracije koji je održan na poticaj Odjela *Zaštita i pohrana* Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. / The European Day of Conservation-Restoration programme, organised on the initiative of the NSK Preservation and Storage Department.

14. sajam stipendija i visokog obrazovanja

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 18. listopada 2018. godine održan je 14. sajam stipendija i visokog obrazovanja u organizaciji [Instituta za razvoj obrazovanja](#). Na Sajmu je sudjelovalo više od 30 izlagača iz 14 zemalja Europe, Sjeverne Amerike i Azije koji su predstavili svoje studentske programe i programe stipendiranja.

Izložba ARCA 2018 i sajam AGRO ARCA 2018

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu od 18. do 20. listopada 2018. godine održani su [16. međunarodna izložba inovacija ARCA 2018](#) i 10. međunarodni sajam inovacija u poljoprivredi, prehrambenoj industriji i poljoprivrednoj mehanizaciji *AGRO ARCA 2018*.

Na izložbi *ARCA 2018* i sajmu *AGRO ARCA 2018* predstavljeno je više od 250 autora iz Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Makedonije, Kine, Irana, Poljske, Srbije i Slovenije s približno 150 inovacija.

Projekt TRACE

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 23. listopada 2018. godine predstavljen je projekt pod nazivom [Traditional children's stories for a common future – TRACE](#) koji je odobren Knjižnici u sklopu Erasmus+ programa Europske unije. Projekt vrijedan 178.330,00 eura počeo se provoditi 1. rujna 2018., a trajat će do 31. kolovoza 2020. godine u suradnji sa suradnicima iz Hrvatske, Grčke, Latvije i Španjolske. Svrha je Projekta upoznati ciljne skupine, učitelje, edukatore i knjižničare koji rade s djecom u dobi između šest i 12 godina s tradicionalnim dječjim pričama iz suradničkih zemalja, a posredno i s kulturom tih zemalja.

Predstavljanje projekta *Trace* u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu. / The presentation of the *Traditional children's stories for a common future* (TRACE) project.

Predavanje Čitati je lako, pitaj nas kako!

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, u suorganizaciji Knjižnice, Hrvatskoga knjižničarskog društva i Ureda pravobraniteljice za djecu, 13. studenoga 2018. godine održano je predavanje *Čitati je lako, pitaj nas kako!*. Njime je predstavljen program Mreže mladih savjetnika Pravobraniteljice za djecu koji se provodi kao dio Nacionalne kampanje za osobe s teškoćama čitanja i disleksijom *I ja želim čitati!*. Predavanje je bilo dio programa [Mjeseca hrvatske knjige 2018.](#)

Izložba *I reći ću vam samo još jednu stvar, ZAPAMTITE VUKOVAR*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu od 13. do 19. studenoga 2018. godine bila je postavljena izložba *I reći ću vam samo još jednu stvar, ZAPAMTITE VUKOVAR*. Tom je prilikom izložena građa [Zbirke knjižnične građe o Domovinskom ratu](#) u svezi s Vukovarom.

Izložba *Faust Vrančić u kontekstu europske baštine*

Izložba *Faust Vrančić u kontekstu europske baštine* postavljena je u sklopu obilježavanja [Europske godine kulturne baštine](#) od 13. studenoga do 7. prosinca 2018. godine u [Mađarskoj akademiji u Rimu](#). Izložba je organizirana u suradnji [Velesposlanstva Republike Hrvatske pri Svetoj Stolici](#) s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu.

bu, [Tehničkim muzejom Nikola Tesla](#), [Hrvatskom akademijom znanosti i umjetnosti](#), Veleposlanstvom Mađarske pri Svetoj Stolici i Mađarskom akademijom u Rimu.

Izložba je predstavila djela hrvatskoga polihistora, leksikografa i izumitelja Fausta Vrančića, kao i njegov doprinos znanstvenoj, kulturnoj i vjerskoj europskoj baštini 400 godina nakon njegove smrti.

Šesti međunarodni zagrebački harfistički festival

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu održana su predavanja i stručni seminari dviju uglednih harfistica Isabelle Perrin i Chantal Mathieu 15. i 19. studenoga 2018. godine u sklopu [šestoga međunarodnog zagrebačkog harfističkog festivala](#).

Drugi humanitarni koncert *Srcem i glazbom za djecu*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 1. prosinca 2018. godine održan je drugi humanitarni koncert *Srcem i glazbom za djecu*. Koncert su organizirali Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, [Zaklada NSK](#) i [Klinika za dječje bolesti Zagreb](#). Na koncertu je nastupio Gospel Duo s glazbenim programom koji je naglasio žanr crnačke duhovne glazbe s elementima klasike i *jazza*. Gospel Duo čine mezzosopranistica Ljiljana Šišeta-Vrbančić i pijanist Oliver Vrbančić. Svrha je humanitarnoga koncerta *Srcem i glazbom za djecu* bila prikupiti sredstva za opremanje Knjižnice Klinike za dječje bolesti Zagreb.

Drugi humanitarni koncert *Srcem i glazbom za djecu* u izvedbi Gospel Duo koji čine mezzosopranistica Ljiljana Šišeta-Vrbančić i pijanist Oliver Vrbančić. / Gospel Duo, consisting of mezzo-soprano Ljiljana Šišeta-Vrbančić and pianist Oliver Vrbančić, performed the *Hearts Together Make Music for Children 2018* NSK benefit concert.

Predstavljen portal [Glagoljica.hr](#)

U [Sveučilišnoj knjižnici Rijeka](#) 5. prosinca 2018. godine svečano je obilježena 50. obljetnica izložbe *Glagoljica* autora Branka Fučića, Vande Ekl i Igora Emilija. Svečanosti je nazočio velik broj uzvanika, istaknutih pripadnika kulturnoga života grada Rijeke.

Program svečanoga obilježavanja 50. obljetnice izložbe *Glagoljica* obuhvatio je i predstavljanje portala [Glagoljica.hr](#) Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu, kojemu je svrha okupiti digitalne preslike hrvatske glagoljske baštine te ih dati na uvid istraživačima, studentima, uče-

nicima i široj javnosti. Portal, njegovu strukturu i bitnost predstavila je glavna ravnateljica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu dr. sc. Tatijana Petrić.

Održan stručni skup *NSK Sistemsko knjižničarstvo 2018.*

U organizaciji Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu 3. i 4. prosinca 2018. godine održan je stručni skup *Sistemsko knjižničarstvo 2018.: Knjižnični informacijski sustavi i formati: prema postMARC okruženju* i 3. godišnja otvorena konferencija korisnika Integriranog knjižničnog sustava Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu te knjižnica iz sustava znanosti i visokog obrazovanja Republike Hrvatske. Stručni skup organiziran je uz potporu Ministarstva kulture Republike Hrvatske s ciljem isticanja značaja i uloge baštinskih ustanova u kontekstu razvoja suvremenog digitalnog društva, digitalne znanosti, nacionalne e-infrastrukture te najnovijih kretanja u području kulturnih i kreativnih industrija.

Koncert *Kantano vreme – Advent s Aklapelom*

U sklopu manifestacije *Advent u Zagrebu*, u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 15. prosinca 2018. godine održan je dio programa festivala hrvatskih klapa pod nazivom *Akapela* u suradnji s [Međunarodnom smotrom folkloru](#). U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, uz zagrebačke domaćine, nastupile su dubrovačke klape. Okupljeni su mogli uživati u pjesmi klapa Kaše, Bošket, Armorin, Subrenum, Stine i Cesarice.

Izložba *Arheološka istraživanja u Tiliriju 1996. – 2018.*

Izložba *Arheološka istraživanja u Tiliriju 1996. – 2018. godine* bila je postavljena u Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu od 15. do 29. siječnja 2019. godine. Izložbu je organizirala Katedra za antičku provincijalnu i ranokršćansku arheologiju [Odsjeka za arheologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu](#) u suradnji s Nacionalnom i sveučilišnom knjižnicom u Zagrebu.

Predstavljeni su rezultati arheoloških iskopavanja na Gardunu kod Trilja, mjestu rimskoga legijskog logora Tilirija, koje Katedra za antičku provincijalnu i ranokršćansku arheologiju Odsjeka za arheologiju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Zagrebu provodi od 1997. godine.

Predstavljena knjiga *Album hrvatske ćirilice u Zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*

U Nacionalnoj i sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu 24. siječnja 2019. godine predstavljena je knjiga *Album hrvatske ćirilice u Zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu* autora dr. sc. Ivana Kosića koja je donijela povijesni presjek razvoja jednoga od triju hrvatskih pisama – hrvatske ćirilice te obrađuje ćirilični fond – rukopise, pisma i tiskopise, koji se čuvaju u [Zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu](#).

In brief

By Ante Livajić

The River in Seven Stories exhibition visits Drniš Town Museum

On 26 January 2018, *The River in Seven Stories* exhibition, which was jointly organised by the National and University Library in Zagreb and [Krka National Park](#), was put on at the Drniš Town Museum as part of the 2018 Croatian Night of Museums programme. The last of its stops was the Skradin branch of the Krka National Park, where the exhibition was put on permanent display on 21 May 2018.

January-December 2018 Open Forum Series of the NSK Foreign Croatica Collection

From January to December 2018, the Library's Foreign Croatica Collection organised and hosted a series of six open forums focusing on Croatian immigrants. The forums, presided over by Željka Lovrenčić, Head of the Collection, presented the accomplishments and experiences of prominent Croatian immigrants – writer and editor Lana Derkač, writer and translator Ljerka Car-Matutinović, journalist, translator and diplomat Stjepan Šulek, poet, prose writer and essayist Dražen Katunarić, writer, journalist, editor and photographer Branka Primorac, and theatre and film director, writer, journalist and diplomat Miroslav Međimorec.

Voditeljica tribine dr. sc. Željka Lovrenčić te novinar, prevoditelj i diplomat Stjepan Šulek. / Head of the NSK Foreign Croatica Collection Željka Lovrenčić and journalist, translator and diplomat Stjepan Šulek.

Anđelko Novaković Award 2017

On 2 February 2018, the National and University Library in Zagreb hosted an awards ceremony as part of which *Anđelko Novaković Award 2017* was presented to young poet Željko Božić for his unpublished poetry collection (*Mir utrobe i neki promišljaji*).

The ceremony programme included addresses by Director General of the National and University Library in Zagreb Tatijana Petrić, members of the *Anđelko Novaković Award 2017* panel of judges Dobrila Zvonarek and Davor Šalat, and the secretary of the National and University Library in Zagreb Foundation Sandi Antonac.

Dobitnik Nagrade Anđelko Novaković za 2017. godinu Željko Božić. / The winner of Anđelko Novaković Award 2017 Željko Božić.

Homage to wartime Dubrovnik on screen

On 15 February 2018, the National and University Library in Zagreb hosted the screening of a documentary feature film focusing on the 1991 events surrounding the siege of Dubrovnik at the beginning of the Croatian Homeland War (*Glas iz ratnoga Dubrovnika 1991.*).

The film, the first in a serial thematising Dubrovnik's civil defence, reveals documents published in a local paper (*Glas iz Dubrovnika*) which reflect the real conditions of the terrible destruction that befell Dubrovnik during the last four months of the year 1991.

Presenting a monograph on *The Novak Collection*, one of Croatia's most valuable cartographic collections

On 28 February 2018, the National and University Library in Zagreb hosted the presentation of *Zbirka Novak – Mappae Croaticae*, a monograph thematising *The Novak Collection*, one of Croatia's most valuable cartographic collections, preserved as part of the Library's [Map Collection](#).

Dubravka Mlinarić, one of the authors of the monograph and research associate at the [Institute for Migration and Ethnic Studies](#) in Zagreb, talked about the decades dur-

Predstavljena knjiga *Zbirka Novak – Mappae Croatiae u Zbirci zemljovida i atlasa NSK*. / The presentation of a monograph on *The Novak Collection*, holding some of the greatest cartographic treasures in Croatia.

ing which doctor Novak was compiling his collection, always clearly indicating his wish for its content to be made available to as wide a circle of people as possible. Mira Miletić Drder, the monograph's other author and also Head of the NSK Map Collection, which *The Novak Collection* is preserved as part of, presented in greater detail the wealth of as valuable as varied material added to the Library after its donation by Ms Zlata Novak.

The monograph is divided into two parts, of which the first gives an overview of the history of cartography in Croatia and its influence on the compiling of *The Novak Collection*, and the second contains a catalogue of selected maps, accompanied by illustrations and descriptions, along with the complete list of material preserved in the Collection.

Book Art in Croatia

The National and University Library in Zagreb and [National and University Library in Ljubljana \(NUK\)](#) jointly organised *Book Art in Croatia*, an exhibition which NUK hosted from 6 to 19 March 2018. It provided a historical overview of techniques and styles employed in the production and decoration of books in Croatia since the Middle Ages to contemporary times and featured a rich array of manuscripts and printed books, ranging from medieval evangelaries and missals to modern attractively illustrated publications and print portfolios, bringing together visual arts and literature. Owing to their outstanding design, i.e. the skilful use of various book decoration techniques for the purpose of adding a telling visual dimension to literary content, the selected works displayed at the exhibition represented the greatest achievements in book design in Croatia.

NSK promoting its eResources project

On 16 March 2018, the National and University Library in Zagreb hosted an open forum, organised as part of the

Library's *eResources: Improving access to electronic resources offering scientific and specialised information* project, thematising issues related to challenges and opportunities associated with increased competitiveness of the Croatian research and academic community (*e-Izvori: izazovi i perspektive u jačanju konkurentnosti hrvatske znanstvene i visokoškolske zajednice*), and the related workshop (*e-Izvori: iskustva i planovi*). The project was subsequently presented to the public on 9 May 2018 as part of the EU projects doors open days in Croatia programme, which was organised by the Croatian Ministry of Regional Development and EU Funds and supported by the European Commission.

Knjižna booka: Marking International Children's Book Day

On 27 March 2018, the National and University Library in Zagreb hosted *Knjižna booka*, a special programme organised by the Croatian Association of School Librarians as a way of marking International Children's Book Day.

The programme included the closing ceremonies of two competitions for primary- and secondary-school children from all parts of Croatia – one paid tribute to Pajo Kanižaj, a Croatian poet famous as a master of wordplay, while the other focused on promoting and encouraging expression and creativity among primary- and secondary-school children through their use of contemporary media.

NSK hosts *Music and the World* concert

On 28 March 2018, the National and University Library in Zagreb hosted the *Music and the World* concert, which it organised together with [Udruga SO DO – El Sistema Hrvatska](#), a Croatian association of children and youth orchestras promoting the El Sistema musical education programme. The concert was performed by the association's symphony youth orchestra (Simfonijski orkestar mladih SO DO Centar Zagreb – El Sistema) under the baton of Daniel Ćolić and Ante Sladojević.

Library profession in Croatia before the introduction of LIS to Croatian universities

On 5 May 2018, the National and University Library in Zagreb hosted a presentation of a book by Ksenija Švenda-Radeljak on the library profession in Croatia before the introduction of LIS courses to Croatian universities (*Obrazovanje i status knjižničara u Hrvatskoj do uvođenja studija bibliotekarstva*).

The book was presented by its consulting editors, professors from the [Department of Information and Communication Sciences at the Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences](#) Ana Barbarić, Aleksandra Horvat and Daniela Živković, the representative of the publishing section of the [Zagreb Faculty of Law](#) Davor Adrian Babić and the author herself.

Klififest 2018

From 8 to 11 May 2018, the National and University Library in Zagreb co-organised and hosted *Klififest 2018*, the fifth Croatian history festival. This year's festival visitors had the opportunity to hear interesting debates, attend several roundtables, see three exhibitions and learn more about recently published titles in the field of history. The festival programme included many distinguished Croatian historians, as well as those from abroad, who were presented with awards for their contributions to historiography.

Angelika Gulyás presenting information literacy instruction at the Central European University in Budapest

On 14 May 2018, the National and University Library in Zagreb hosted *Information Literacy Instruction in the New Building of the Central European Library*, a lecture by Angelika Gulyás, from the Library of the Central European University in Budapest.

Gulyás, who is responsible for the collection with holdings in the Russian language and also works on acquisitions and donations, presented the Library's new building and the way the relocation has facilitated the organisation of work and conducting library activities, especially those related to information literacy courses and working with library users.

Knjižničarka Angelika Gulyás iz Knjižnice Središnjega europskog sveučilišta u Budimpešti. / Angelika Gulyás, from the Library of the Central European University in Budapest.

NSK hosts a symposium on library evaluation

On 25 May 2018, the National and University Library in Zagreb hosted *Evaluating Library Performance: Development Based on Data (Vrednovanje knjižnica: razvoj poslovanja utemeljenog na dokazima)*, a symposium that the Library co-organised with the [Croatian Library Association's](#) Commission for Library Statistics and Performance Indicators in Libraries for the purpose of presenting the examples of good practice in this context, opportunities associated with different evaluation methods, as well as

experiences and challenges associated with developing a system for gathering statistics and defining library performance indicators.

I Feel Slovenia. I Feel Culture

From 13 to 26 June 2018, the National and University Library in Zagreb hosted *I Feel Slovenia. I Feel Culture*, an exhibition featuring the works of the most prominent Slovenian photographers presenting the highlights of Slovenia's cultural and natural heritage and the spirit of its people.

Books, Directions, Audiences presenting Bulgaria's heritage

From 3 to 20 July 2018, the National and University Library in Zagreb hosted *Books, Directions, Audiences*, a touring exhibition of the [St. Cyril and Methodius National Library of Bulgaria \(NKRB\)](#) organised as part of the [European Year of Cultural Heritage](#) programme.

The exhibition presented valuable resources from the Bulgarian national library's three collections, i.e. its manuscripts and old books collection, oriental collection, and the Bulgarian historical archive collection.

NSK exhibition held as part of the 7th Miroslav Krleža Festival

On 4 July 2018, the National and University Library in Zagreb put on a special one-day exhibition as part of the 7th Miroslav Krleža Festival, an annual cultural festival commemorating one of the greatest Croatian writers of the 20th century. The exhibition presented Krleža's works highlighted as part of the festival programme, including manuscripts from Krleža's famous cycle of plays on the Glembay family, his diary notes from 1918, his 1952 lecture *How Things Stand (Kako stoje stvari)*, the first edition of the cult classic *Ballads of Petrica Kerempuh (Balade Petrice Kerempuha)* and posters by Boris Dogan and Zlatko Kauzlaric Ataç for the play *Leda* preserved in the Library's [Print Collection](#).

Exhibition spotlighting the treasures of the Gazi Husrevbey Library in Sarajevo

From 4 to 15 September 2018, the National and University Library in Zagreb hosted a special exhibition spotlighting the treasures from the collections of the [Gazi Husrevbey Library](#) (*Blago koje traje*) which opened with the launching of a monograph on this library's valuable centuries-old holdings (*Monografija Gazi Husrevbegove biblioteke*).

The exhibition was jointly organised by the two libraries as a way of marking the 480th anniversary of the founding of this distinguished Sarajevo library and presenting the wealth of invaluable resources preserved in its collections.

Izložba *Blago koje traje* predstavila je bogatstvo knjižnične građe koja se stoljećima čuva u Gazi Husrev-begovoj biblioteci. / The exhibition featuring the wealth of centuries-old invaluable resources preserved at the Gazi Husrev-bey Library in Sarajevo (*Blago koje traje*).

Let's Go Green! Open Forum Series

From September to December 2018, the National and University Library in Zagreb hosted a series of three open forums on environmental issues which it organised in cooperation with the [Croatian Library Association's Working Group for Green Libraries](#) as part of the Library's *Green Library for Green Croatia* project.

The first, held on 26 September 2018, presented the [Healthy Living National Programme of the Croatian Institute of Public Health](#). The second took place on 28 November 2018 and thematised environmental health in relation to waste management in the living and working environments (*Zdravstvena ekologija i postupanje s otpadom u životnom i radnom okolišu*). The third, held on 14 December 2018, focused on air-conditioning systems in contemporary working environments and air quality that they provide (*Kako čuvamo zrak koji udišemo*).

Na prvoj tribini iz ciklusa *Održi žive tribine Let's Go Green!* predstavljen je Nacionalni projekt *Živjeti zdravo* Hrvatskoga zavoda za javno zdravstvo. / The first *Let's Go Green!* open forum presented the *Healthy Living National Programme of the Croatian Institute of Public Health*.

The eight series of the *Words and Pictures Library*

On 27 September 2018, the National and University Library in Zagreb hosted the presentation of the eight series of the *Words and Pictures Library*. The series includes five print-and-poetry portfolios, of which each brings together a poem and a print. The poems were written by Tonko Maroević, Antun Branko Šimić, František Halas and Pau Sif, while the author of the prints is a prominent Croatian graphic artist Zdenka Pozaić.

Second international professional conference: Official publications and government information in European libraries and the opening of the European Documentation Centre NSK

On 3 October 2018, the National and University Library in Zagreb hosted the *Second international professional conference: Official publications and government information in European libraries*, which the Library co-organised in cooperation with the Pula City Library. That same day, the European Documentation Centre NSK opened as part of the Library's [Official Publications Collection](#).

Otvorenje Europskoga dokumentacijskog centra u Zbirci službenih publikacija Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. / The opening of the European Documentation Centre NSK at the Official Publications Collection of the National and University Library in Zagreb.

European Day of Conservation-Restoration

On 12 October 2018, the National and University Library in Zagreb hosted a programme marking the European Day of Conservation-Restoration (14 October), organised by the Library's Preservation and Storage Department. The programme included interesting lectures and presentations on the development of the conservation-restoration profession in Croatia and the challenges associated with ensuring sustainability and future of conservation-restoration practices.

14th Higher Education and Scholarships Fair

On 18 October 2018, the National and University Library in Zagreb hosted the 14th Higher Education and Scholarships Fair, organised by the [Institute for the Development of Education](#) (*Institut za razvoj obrazovanja*, IRO). Its programme included over 30 exhibitors from 14 countries from Europe, North America and Asia which presented their educational and scholarship opportunities.

16th International Innovation Exhibition ARCA 2018 and 10th AGRO ARCA

From 18 to 20 October 2018, the National and University Library in Zagreb hosted the 16th International Innovation Exhibition: ARCA 2018 and 10th International Fair for Agriculture, Food Industry and Agricultural Machinery: AGRO ARCA 2018.

The exhibition and fair together presented some 150 innovations of more than 250 exhibitors from Croatia, Bosnia and Herzegovina, Macedonia, China, Iran, Poland, Serbia and Slovenia.

NSK presents the *Traditional children's stories for a common future* (TRACE) project

On 23 October 2018, the National and University Library in Zagreb hosted a presentation of *Traditional children's stories for a common future*, or TRACE, a project that it launched on 1 September 2018, upon receiving a €178,330.00 grant for it as part of the European Union's Erasmus+ programme.

The project, which includes partners from Croatia, Greece, Latvia and Spain and will be running until 31 August 2020, targets teachers, educational workers and librarians working with children between the ages of 6 and 12 with the aim of getting them acquainted with traditional children's stories from the partner countries, and thus also with these countries' culture.

Reading is easy!

On 13 November 2018, the National and University Library in Zagreb hosted *Reading is easy!*, a lecture co-organised by the Library, Croatian Library Association and The Children's Commissioner for Croatia as part of the 2018 *Croatian Book Month* programme. The lecture presented a homonymous programme run by the Young Counsellors Network of the Office of the Children's Commissioner for Croatia as part of *I WISH TO READ TOO!*, the Croatian Library Association's national campaign for persons with print disabilities.

NSK exhibition commemorating Vukovar Remembrance Day

From 13 to 19 November 2018, the National and University Library in Zagreb put on an exhibition commemorating Vukovar Remembrance Day, which is annually

observed on 18 November. The exhibition (*I reći ću vam samo još jednu stvar*, ZAPAMTITE VUKOVAR) featured a selection of resources from the Library's [Homeland War Book Collection](#) thematising Vukovar.

Faust Vrančić in the context of European heritage

From 13 November to 7 December 2018, the Hungarian Academy in Rome hosted *Faust Vrančić in the context of European heritage* (*Faust Vrančić e la sua eredità europea*), a special exhibition organised by the Embassy of the Republic of Croatia to the Holy See, National and University Library in Zagreb, [Technical Museum Nikola Tesla](#) and the [Croatian Academy of Sciences and Arts](#), with the Embassy of Hungary to the Holy See and Hungarian Academy in Rome acting as partners.

Held as part of the [European Year of Cultural Heritage](#), the exhibition spotlighted the works of a Croatian polymath, lexicographer and inventor Faust Vrančić (Faustus Verantius), and presented his contribution to scientific, cultural and religious European heritage 400 years after his death.

Sixth International Zagreb Harp Festival

On 15 and 19 November 2018, the National and University Library in Zagreb hosted a series of lectures and seminars held by prominent harpists Isabelle Perrin and Chantal Mathieu as part of the [Sixth International Zagreb Harp Festival](#).

Hearts Together Make Music for Children 2018

On 1 December 2018, the National and University Library in Zagreb hosted *Hearts Together Make Music for Children 2018*, the second benefit concert that it organised together with the National and University Library in Zagreb Foundation and Children's Hospital Zagreb, for the purpose of raising funds for the replenishment of the Zagreb Children's Hospital library collection.

The concert was performed by Gospel Duo, consisting of mezzo-soprano Ljiljana Šišeta-Vrbančić and pianist Oliver Vrbančić, which combines African American spiritual music with elements of classical and jazz music.

NSK scientific symposium on systems librarianship

On 3 and 4 December 2018, the National and University Library in Zagreb organised and hosted a scientific symposium on systems librarianship (*Sistemska knjižničarstvo: knjižnični informacijski sustavi i formati: prema postMARC okruženju*) and the 3rd annual open conference for users of the Integrated Library System of the National and University Library in Zagreb and the Croatian Academic and Research Libraries.

The symposium, which was supported by the Croatian Ministry of Culture, was organised for the purpose of

highlighting the significance and role of heritage institutions in the development of modern digital society, digital science, the national e-infrastructure, as well as in the context of the latest developments in the field of cultural and creative industries.

[Glagoljica.hr online portal presented at the Rijeka University Library](#)

On 5 December 2018, Director General of the National and University Library in Zagreb Tatijana Petrić presented the [Glagoljica.hr](#) online portal at the [Rijeka University Library](#), as part of the celebration of the 50th anniversary of *Glagoljica*, a major, even historic Croatian exhibition dedicated to the Glagolitic alphabet and authored by the Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Branko Fučić, distinguished art historian and the 1966-72 Director of the Rijeka University Library Vanda Ekl and highly influential mid-20th century Croatian architect Igor Emili.

The Library's [Glagoljica.hr](#) portal brings together the digitised copies of works of the Croatian Glagolitic tradition and makes them available to researchers, university and primary-and-secondary-school students, as well as to the wider public.

[Special Advent with Aklapela concert at the National and University Library in Zagreb](#)

On 15 December 2018, the National and University Library in Zagreb hosted a special [Advent with Aklapela](#) concert, organised by *Aklapela*, a festival dedicated to the preservation and promotion of Croatia's centuries-long tradition of *klapa* multipart singing, and [International Folklore Festival](#). The concert, held as part of the world-

famous [Advent in Zagreb](#) programme, featured performances by *klapa* singing groups *Kaše*, *Bošket*, *Armorin*, *Subrenum*, *Stine* and *Cesarice*.

[Exhibition highlighting the remains of classical antiquity in south east Dalmatia](#)

From 15 to 29 January 2019, the National and University Library in Zagreb hosted an exhibition highlighting the results of the 1996 – 2018 archaeological research at Tilurium, the site of a Roman military camp between the 1st and 3rd centuries (*Arheološka istraživanja u Tiluriju 1996. – 2018. godine*).

Jointly organised by the Classical Provincial and Early Christian Archaeology Section of the Department of Archaeology at the Zagreb Faculty of Humanities and Social Sciences and the Library, the exhibition presented the results of the archaeological excavations in Gardun, a Dalmatian village near the town of Trilj, where Tilurium was located.

[Croatian Cyrillic heritage in the NSK Manuscripts and Old Books Collection](#)

On 24 January 2019, the National and University Library in Zagreb hosted the presentation of a monograph thematising Croatian Cyrillic heritage preserved in the Library's [Manuscripts and Old Books Collection](#) (*Album hrvatske ćirilice u Zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*). Authored by Dr Ivan Kosić, the monograph provides a historical overview of Croatian Cyrillic, one of three Croatian alphabets, and thoroughly describes manuscripts, letters and books of Croatian Cyrillic heritage preserved as part of the Library's holdings.

Dr. sc. Ivan Kosić, dr. sc. Marinka Šimić i akademik Josip Bratulić na predstavljanju knjige *Album hrvatske ćirilice u Zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu*. / Dr Ivan Kosić, Senior Research Associate at the Old Church Slavonic Institute Marinka Šimić and Fellow of the Croatian Academy of Sciences and Arts Josip Bratulić at the presentation of the NSK monograph highlighting Croatian Cyrillic heritage preserved in the NSK Manuscripts and Old Books Collection.

Nova izdanja NSK / Latest NSK publications

TISKANA IZDANJA

Hrvatska rapsodija – Miroslav Krleža (Zagreb, 1918.)

– faksimilno izdanje prema primjerku iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod signaturom 159.997. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Naklada Jesenski i Turk, Teatar poezije – Festival Miroslav Krleža, 2018., ISBN 9789535001737 (NSK) ; 9789532228540 (Naklada Jesenski i Turk).

Pjesme I. – Miroslav Krleža (Zagreb, 1918.)

– faksimilno izdanje prema primjerku iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod signaturom D 132.232sv1. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Naklada Jesenski i Turk, Teatar poezije – Festival Miroslav Krleža, 2018., ISBN 9789535001713 (NSK) ; 9789532228526 (Naklada Jesenski i Turk).

Pjesme II. – Miroslav Krleža (Zagreb, 1918.)

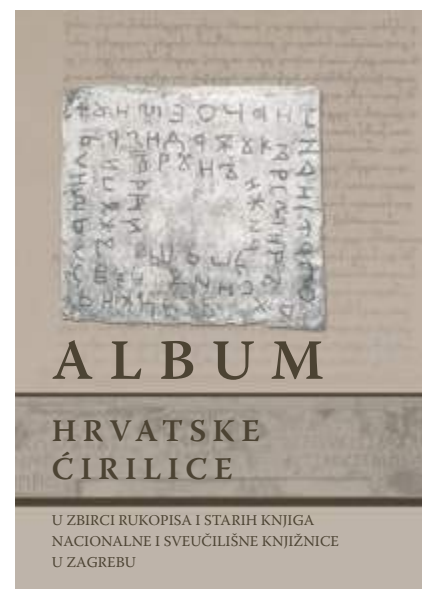
– faksimilno izdanje prema primjerku iz Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu pod signaturom D 132.232sv2. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Naklada Jesenski i Turk, Teatar poezije – Festival Miroslav Krleža, 2018., ISBN 9789535001720 (NSK) ; 9789532228533 (Naklada Jesenski i Turk).

Hrvatska glagoljica : katalog izložbe. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2018. ISBN 978-953-500-176-8.

Faust Vrančić u kontekstu europske baštine : katalog izložbe. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, Tehnički muzej Nikola Tesla, 2018. ISBN 978-953-6568-62-8.

Album hrvatske ćirilice u Zbirci rukopisa i starih knjiga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu. Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2018. ISBN 978-953-500-174-4.

Crteži Johanna Bernharda Fischera von Erlacha u Grafičkoj zbirci Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2018.
ISBN 978-953-500-179-9.

E-IZDANJA

Smjernice za izgradnju i zaštitu Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu.

Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2018.
ISBN 978-953-500-175-1.

Klasifikacija građe s područja filozofije.

Zagreb, Nacionalna i sveučilišna knjižnica u Zagrebu, 2018.
ISBN 978-953-500-181-2.

IZLOŽBA

Linija ljepote – trag nadahnuća: Prvih 100 godina Grafičke zbirke Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu

Zagreb, Galerija Klovićevi dvori
rujan-studeni 2019.

Kontakt:
prvih100gz@nsk.hr

IIPC GENERAL ASSEMBLY 5 JUNE 2019
WEB ARCHIVING CONFERENCE 6 & 7 JUNE 2019

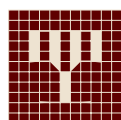
📍 Zagreb, Croatia

IIPC Godišnja skupština i Međunarodna konferencija o arhiviranju weba

5., 6. i 7. lipnja 2019.,
Hotel Westin Zagreb, HRVATSKA

Kontakt:

<http://netpreserve.org/ga2019/>
iipc@nsk.hr

NACIONALNA I
SVEUČILIŠNA
KNJIŽNICA
U ZAGREBU

INTERNATIONAL
INTERNET
PRESERVATION
CONSORTIUM

Mudri korak za bolje sutra.

Zaklada Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu osnovana je sa svrhom poticanja i podupiranja programa na polju razvoja knjižničarstva, podupiranja znanstvenih skupova, unapređivanja kulture i znanosti nagrađivanjem kvalitetnih radova.

**ZAKLADA
NACIONALNE I
SVEUČILIŠNE
KNJIŽNICE
U ZAGREBU**

Zaklada Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu
Zagreb, Hrvatske bratske zajednice 4
IBAN: HR0223400091110601984
OIB: 05239600666
T +385 1 616 41 29
F +385 1 616 42 85
zaklada@nsk.hr
zaklada.nsk.hr

ISSN 1847-7259

9 771847 725005

